

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

KUNGL BIBL.
- 5 JUN 1962
ETT

Sök
1962 :

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1962:18

Finansdepartementet

**AUTOMATISK DATABEHANDLING
INOM FOLKBOKFÖRINGS- OCH
UPPBÖRDSVÄSENDET**

DEL II

DATAMASKINER HOS LÄNSSTYRELSENA

BETÄNKANDE AVGIVET AV

UPPBÖRDSORGANISATIONSKOMMITTÉN

Stockholm 1962

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1962

Kronologisk förteckning

1. Skogstillgångarna i Jämtlands län. Idun. 100 s. + 1 utvikskarta. S.
2. Yrkesutbildningen på trädgårdsområdet. Statens Reproduktionsanstalt. 71 s. Jo.
3. Totalförsvarets personalfrågor. Beckman. 305 s. Fö.
4. Arbetsuppgifter och utbildning för viss sjukvårdspersonal. Beckman. 165 s. I.
5. Vidgad vuxenutbildning på gymnasietadiet. Kihlström. 118 s. E.
6. Statsbidrag till enskild väghållning, m. m. Idun. 92 s. K.
7. Kommunal beredskap. Idun. 198 s. I.
8. Finansplan för budgetåret 1962/63 samt Preliminär nationalbudgeten för år 1962. Marcus. XXIII+61 s. Fi.
9. Städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten. Kihlström. 259 s. Fi.
10. Svensk ekonomi 1960—1965. Idun. 220 s. Fi.
11. Svensk ekonomi 1960—1965. Bilagor 1—5. Idun. 296 s. Fi.
12. Aspekter på utvecklingsbiståndet. Idun. 268 s. U.
13. Skärpta regler för rusdrycksinköp. Idun. 125 s. Fi.
14. Atomansvarighet II. Idun. 205 s. Ju.
15. Den allmänna näringslagstiftningen. Idun. 212 s. H.
16. Korrespondensundervisningen inom skolväsendet. Tryckeribolaget Värmlands Folkblad, Karlstad. 140 s. E.
17. Arbetstidsförkortningens omfattning och utläggning. Idun. 141 s. S.
18. Automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsväsendet. Idun. Del II. 87 s. Fi.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1962:18

Finansdepartementet

AUTOMATISK DATABEHANDLING
INOM FOLKBOKFÖRINGS- OCH
UPPBÖRDSVÄSENDET

DEL II

DATAMASKINER HOS LÄNSSTYRELSENA

BETÄNKANDE AVGIVET AV

UPPBÖRDSORGANISATIONSKOMMITTÉN

IDUNS TRYCKERIAKTIEBOLAG ESSELTE AB
STOCKHOLM 1962

STAT. 28 OCT. 1914. THE H. C. 1914. 1914.

ACQUISITION DATA HANDLING
FROM FORK FORK FORK FORK
LPPBORDS/ENDL

DATA CENTER FOR LPPBORDS/ENDL
LPPBORDS/ENDL

STAT. 28 OCT. 1914. THE H. C. 1914. 1914.

Innehåll

Skrivelse till departementschefen	5
Kap. 1. Inledning	7
Kap. 2. ADB-system eller icke	9
Principbetänkandet	9
Remissyttranden	10
Kommittén	11
Kap. 3. Grunddragen av ett ADB-system för folkbokföring och uppörd	13
Principbetänkandet	13
Remissyttranden	14
Kommittén	15
Kap. 4. Centrala eller regionala anläggningar	16
Principbetänkandet	16
Remissyttranden	17
Kommittén	20
Kap. 5. Länsanläggningarna som serviceorgan	22
Kap. 6. Val av maskinutrustning	26
Principbetänkandet	26
Remissyttranden	27
Kommittén	28
Kap. 7. Län med och utan datamaskiner	32
Kap. 8. Länsanläggningarnas administration m. m.	35
Principbetänkandet	35
Remissyttranden	36
Kommittén	37
Kap. 9. Den centrala organisationen	43
Principbetänkandet	43
Remissyttranden	44
Kommittén	46
Kap. 10. Lokal skattemyndighet	52
Principbetänkandet	52
Remissyttranden	53
Kommittén	54
Kap. 11. Genomförande	68
Kap. 12. Kostnadsberäkningar	71
Sammanfattning	76

Bilagor, nr

1. Diagram utvisande den genomsnittliga beläggningen på datamaskinanläggningen i ett medelstort län	80
2. Länens invånarantal m. m.	81
3. De lokala skattemyndigheterna	82
4. Statsverkets årliga kostnader för folkbokföring och uppörd m. m. vid ADB-system (länsystem)	84
5. Kostnader för genomförandet av ADB-system (länsystem)	85
6. Jämförelse mellan statsverkets kostnader för folkbokföring och skatteuppörd m. m. vid nuvarande system och vid ADB-system	86
7. Statsverkets årliga kostnader för folkbokföring och skatteuppörd m. m. vid nuvarande organisation	87

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet

Genom beslut den 15 september 1961 har Kungl. Maj:t anbefallt uppbor-
dsoptionskommittén att utarbeta förslag till automatisk databehandling
inom folkbokförings- och uppbor-dsväsendet i huvudsak utformat i överens-
stämmelse med det i kommitténs betänkande SOU 1961: 4 skisserade läns-
systemet.

Kommittén får härmed vördsamt överlämna betänkande i ämnet.

Stockholm den 16 april 1962.

Kjell Edström

Gösta Bruno

Lars Lindmark

Sten von Otter

Åke Pernelid

/ Gunnulf Berg

Nils Thulin

... vid tillfället för ...

... för att ...

... som ...

... och ...

... och ...

Herr Statsrådet och Chefen för Kansli. Einar Löfdahl.

Enligt beakt den 10 september 1961 har Riksdagen beslutat att utredningen om den svenska försäkrings- och sjukvårdens organisation ska utredas av en särskild utredningskommitté. Utredningskommittén ska också utreda de förhållanden som förhållande till den offentliga sjukvårdens organisation.

Kommittén får härmed förhållande överlämnat förhandsbetänkande. Stockholm den 18 april 1962.

Kjell Ekström.

Gösta Bruna

Sten von Otter

14-10-1962

...
...
...

Kap. 1. Inledning

Uppbördsorganisationskommittén har i sitt föregående betänkande »Automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsväsendet» (SOU 1961: 4), i det följande kallat *principbetänkandet*, föreslagit att maskiner för automatisk databehandling (ADB-maskiner eller datamaskiner som de numera allmänt benämnes) skall användas för registrerings-, beräknings- och redovisningsarbeten inom folkbokföring, taxering och uppbörd. Enligt nämnda förslag skall den för verksamheten erforderliga maskinella utrustningen bestå av stansmaskiner, avsedda för framställning av hålkort för överföring av data från grunddokument till magnetband, och av datamaskiner med tillhörande kringutrustning.

Enligt det i principbetänkandet redovisade förslaget skall stansmaskinerna som regel finnas hos länsstyrelserna. Datamaskinerna däremot skall vara placerade i en central anläggning för automatisk databehandling. Denna organisatoriska utformning av ADB-systemet har benämnts *rikssystem*.

I nämnda betänkande har vi även, ehuru mera summariskt, redovisat förutsättningarna för en organisation med regionalt placerade datamaskiner. Som alternativa möjligheter har angivits en organisation med antingen en datamaskinanläggning hos varje länsstyrelse (med undantag för länsstyrelsen i Gotlands län), *länsystem*, eller ett mindre antal, förslagsvis nio, regionalt placerade sådana anläggningar, *regionsystem*.

Kommittén har föreslagit, att riksskattenämnden skall bli centralt tillsyns- och ledningsorgan även såvitt avser folkbokförings- och uppbördsväsendet.

Principbetänkandet har varit föremål för remissbehandling.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 15 september 1961 anbefallt kommittén att utarbeta förslag till automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsväsendet i huvudsak enligt det i betänkandet skisserade länsystemet. En samordning av databehandlingen mellan län med litet befolkningsunderlag borde dock övervägas. Sedan granskning och bedömning skett av vederbörande leverantörers genom kommitténs försorg infordrade förslag till maskinutrustning, skulle förslag angående val av sådan utrustning avlämnas. Kommittén borde taga under omprövning frågan om det för verksamheten erforderliga tillsyns- och ledningsorganet.

Med anledning av de sålunda meddelade direktiven har vi överarbetat det förslag till automatisk databehandling inom folkbokförings- och upp-
bördsväsendet, som framlades i förenämnda betänkande. Vi har därvid
inte ånyo tagit upp principfrågan om ADB-metodens lämplighet för och
datamaskinernas användbarhet inom folkbokförings-, taxerings- och upp-
bördsverksamheten. Varken innehållet i de över betänkandet avgivna re-
missyttrandena eller de erfarenheter, som helt allmänt vunnits sedan kom-
mittén i slutet av år 1960 gjorde sina ställningstaganden, har givit anled-
ning till omprövning av denna fråga. Snarare kan det sägas att det gångna
årets erfarenheter från åtskilliga ADB-anläggningar i verksamhet styrkt
oss i vår uppfattning om metodens lämplighet för den här ifrågavarande
verksamheten.

Vi har emellertid ansett lämpligt att här lämna en sammanfattning av
vårt tidigare förslag och de däröver avgivna remissyttrandena. Även system-
utformningen skall beröras något, ehuru förhållandevis kortfattat, enär den
inte, såvitt avser den principiella utformningen, i nämnvärd grad påverkas
av om datamaskinerna är placerade hos vederbörande länsstyrelser eller
inom ett centralorgan.

I principbetänkandet antydde vi att det kunde vara möjligt och lämp-
ligt att utnyttja den maskinella utrustningen liksom även de inom syste-
met registrerade data också för andra arbetsuppgifter än sådana som sam-
manhänger med folkbokförings-, taxerings- och upp-
bördsverksamheten. Dessa problem belyses något i detta betänkande. Vidare redovisas våra
överväganden rörande den organisatoriska utformningen av länssystemet,
tidsplanen för ett genomförande, m. m.

I ett länssystem erfordras datamaskiner av annan och mindre typ än i
ett rikssystem. De förslag till maskinutrustning som från maskinföretagens
sida tidigare tillställts oss och de kostnadsförslag som i anslutning därtill
uppgjorts har följaktligen inte varit aktuella. Vi har därför lämnat intresse-
rade företag inom datamaskinbranschen tillfälle att inkomma med förslag
till sådan maskinutrustning som är lämpad för ett länssystem. Inkomna
förslag har granskats mycket ingående. Redogörelse härför och för vårt
förslag till val av maskinfabrikat redovisas dels i detta betänkande dels
ock i en särskild, till chefen för finansdepartementet överlämnad, icke
offentlig promemoria.

Kap. 2. ADB-system eller icke

Principbetänkandet

I betänkandet har framhållits, att de lokala skattemyndigheterna och länsstyrelserna under årens lopp tillförts nya arbetsuppgifter. Sålunda har inte minst reformerna på det sociala området medfört ökad arbetsbelastning för dessa myndigheter. Ansvällningen av förvaltningsuppgifter har tid efter annan framtingat personalökningar. Maskinerna hos länsbyråerna och postens skatteavdelningar har till följd av lång användningstid och det omfattande arbetet blivit hårt slitna. Kostnaderna för reparation och underhåll av den maskinella utrustningen har ökat, och maskinparken måste förr eller senare bytas ut helt och hållet.

Enligt vår mening är det knappast möjligt att med befintlig typ av maskinuppsättning göra några nämnvärda, ur ekonomisk synpunkt betydelsefulla rationaliseringar. Förutsättningarna härför blir emellertid betydligt större i ett ADB-system. Ett sådant system innebär att åtskilligt hittills med manuella metoder utfört arbete överföres till automatiserad bearbetning. Sedan uppgifterna maskinellt registrerats, kan man med datamaskinernas hjälp låta utföra praktiskt taget alla erforderliga beräknings- och utskriftsarbeten, t. ex. skattekreditering och skatteuträkning samt utskrift av längder och debetsedlar. Vi har, som nämnts, kommit till den övertygelsen, att ADB-metoden är lämpad för de arbetsuppgifter, varom här är fråga. De resultat som kan utvinnas, om man använder datamaskiner, bör enligt vårt bedömande bli minst lika tillförlitliga som de arbetsresultat, vilka nu åstadkommes genom ett manuellt förfarande.

Det har inte synts föreligga någon risk för att datamaskinerna skall stå hindrande i vägen för reformer inom beskattningen eller på andra områden av samhällslivet. Ett rationellt utnyttjande av maskinerna i ADB-systemet förutsätter emellertid, att författningsbestämmelserna utformas under hänsynstagande till de hjälpmedel, som skall användas. Detta i sin tur medför att lagstiftare och tekniker i framtiden måste samarbeta för att erhålla så rationella lösningar som möjligt av problemen.

Ett införande av ADB-system för folkbokförings- och uppbördsverksamheten innebär inte enligt vår mening någon förändring i förhållande till nuvarande system i den händelse landet blir indraget i krig.

Mot bakgrunden av de slutsatser, till vilka vi kommit under det utred-

ningsarbete som föregått principbetänkandet, har vi föreslagit att datamaskiner införes som hjälpmedel i folkbokförings- och uppbörsarbetet. Dessutom har vi uttalat, att vi ansett det inte vara ekonomiskt motiverat att dröja med rationaliseringens genomförande i avvaktan på ytterligare maskintekniska framsteg.

Remissyttranden

Samtliga remissinstanser, som yttrat sig i den här berörda principfrågan, har tillstyrkt eller lämnat utan erinran vårt förslag att ett för folkbokföring och uppbörd lämpat ADB-system skall genomföras. Berörda myndigheter har därvid motiverat sitt ställningstagande främst med att de stora framsteg, som gjorts inom det kontorstekniska området, bör kunna utnyttjas för en avsevärd rationalisering av rutinerna inom folkbokförings-, taxerings- och uppbörsverksamheten samtidigt som åtminstone vissa kostnadsbesparingar bör kunna göras.

Flertalet länsstyrelser understryker vikten av att ADB-systemet genomföres så snart som möjligt, enär länsbyråernas maskinella utrustningar och personplåtar är kraftigt förslitna och behöver utbytas. Sålunda framhåller *länsstyrelsen i Malmöhus län*, att en utveckling mot datamaskiner är betingad av icke blott tidsförhållandena och den anpassningsförmåga till framtida reformer, som systemet innefattar, utan även önskemålet att snarast förnya länsstyrelsernas nedslitna och delvis omoderna adressmaskinpark.

Vad beträffar hålkortsmaskinerna hos postens skatteavdelningar är dessa enligt *generalpoststyrelsen* inte så slitna att övergången till ADB-system med hänsyn därtill måste forceras.

Åtskilliga remissinstanser erinrar om de fördelar som ADB-metodiken innebär jämfört med nu tillämpade metoder. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anför sålunda bl. a., att den nuvarande folkbokförings-, taxerings- och uppbördstekniken är föråldrad och att man snarast bör övergå till ADB-systemet, som innebär att framstegen inom kontorstekniken tillfredsställande utnyttjas. *Länsstyrelsen i Hallands län* framhåller, att de nuvarande adressmaskinanläggningarnas kapacitet inte är tillräcklig. Samhällsutvecklingen ställer ökade krav på att anläggningarna utnyttjas för nya ändamål.

Överståthållarämbetet framhåller med stöd av yttrande från *uppbörsdirektionen i Stockholm* och med hänvisning till de goda erfarenheter, som vunnits av hålkortsdriften i Stockholm, att ADB-teknikens användbarhet för skatteuppbörd och folkbokföring överhuvud taget inte kan ifrågasättas, och *statens organisationsnämnd* understryker kommitténs uttalande, att det inte är ekonomiskt motiverat att dröja med systemets genomförande i avvaktan på ytterligare maskintekniska framsteg.

Riksförsäkringsanstalten motsätter sig inte att man övergår till ADB-system men säger sig tvivla på möjligheten att ernå de kostnadsbesparingar som kommittén räknat med.

ADB-systemets tillförlitlighet understrykes i de yttranden, som avgivits av bl. a. *statens organisationsnämnd* och *statistiska centralbyrån*. Centralbyrån uttalar sålunda på basis av egna erfarenheter av datamaskiner, att maskinernas tekniska överlägsenhet inte kan ifrågasättas samt att ADB-metoden utan tvekan skall visa sig uppfylla de rigorösa krav på tillförlitlighet, som måste ställas inom folkbokföring och uppbörd. Liknande uttalande göres av *matematikmaskinnämnden*, som anser, att en förbättrad service kan erhållas, om man för olika ändamål utnyttjar de i magnetbandregistren förekommande uppgifterna.

Delegationen för statistikfrågor påpekar de väsentligt förbättrade tekniska möjligheter att tillgodose statistikproduktionens krav som systemet erbjuder. Fördelen ur samhällsplaneringssynpunkt av att lätt kunna bearbeta på hålkort eller magnetband lagrat primärmaterial anser sig *lantmäteristyrelsen* bära understryka. *Kommittén för maskinell databehandling* framhåller, att väsentliga fördelar kan vinnas genom de möjligheter till samordning med andra arbetsuppgifter som ett ADB-system på förevarande område erbjuder för såväl statsförvaltningen som samhället i dess helhet.

Riksarkivet noterar med tillfredsställelse, att kommittén beaktat de krav, som måste ställas på arkivbeständigheten hos de produkter, vilka framställes i ett ADB-system.

Samtliga de remissinstanser, däribland *riksskattenämnden* och *statens organisationsnämnd*, som yttrat sig rörande ADB-systemets eventuella inverkan på ett framtida lagstiftningsarbete, delar kommitténs uppfattning att ett sådant system inte kommer att stå hindrande i vägen för reformer inom beskattningsområdet. I likhet med kommittén anser organisationsnämnden även att ADB-systemet inte kommer att minska möjligheterna att vid ett krigsläge upprätthålla folkbokförings- och uppbördsvärksamheten. *Civildörsvarsstyrelsen* och *centrala värnpliktsbyrån* understryker vikten av att särskilt registreringsvärksamheten hålles intakt även under krigsförhållanden.

Kommittén

Det i principbetänkandet framlagda förslaget att man skall använda datamaskiner för folkbokförings-, taxerings- och uppbördsvärksamheten har accepterats av samtliga remissinstanser. Som vi framhållit i inledningskapitlet saknar vi också anledning att till förnyad diskussion taga upp frågan om ADB-system eller icke.

I principbetänkandet omnämnde vi, att man bl. a. i USA börjat använda datamaskiner för arbetsuppgifter inom taxerings- och uppbördsväsendet. Numera har i Martinsburg, West Virginia, inrättats en stor central data-

maskinanläggning, vilken utnyttjas för skattebokföring m. m. Vidare kommer inom de nio »skatteregioner», i vilka USA är indelat, att installeras datamaskinanläggningar, vilka skall samverka med den centrala anläggningen. Huvudregister med skattebetalarnas konton skall föras hos den centrala datamaskinanläggningen i Martinsburg. Allt material skall samlas in till de regionala servicecentralerna, där erforderliga uppgifter stansas i hålkort och sedan överföres till magnetband. De sistnämnda skickas kontinuerligt till centralen i Martinsburg för veckovis uppdatering av huvudregistret. Bearbetningen av de data som finnes i detta register omfattar bl. a. uträkning av den skatt vederbörande skall erlägga samt avräkning mot preliminärt erlagd skatt. En mångfald sammanställningar avseende skatteförhållandena framtages ävensom förteckningar över skattebetalarna samt olika slag av statistik. Resultatet av bearbetningarna registreras i magnetband, vilka återsändes till regionkontoren. Vid dessa sker i datamaskiner utskrift av alla för skatteverksamheten erforderliga handlingar och längder. Man har valt att starta ADB-systemet inom en region och räknar med att ha alla regionerna inordnade i detta år 1967.

Vi anser oss böra i detta sammanhang erinra om att man även i Sverige fått praktisk erfarenhet av datamaskinerna som hjälpmedel inom beskattningen. Sålunda har Stockholms stads uppbörsverk i anslutning till 1961 års taxering, såvitt avser fyra församlingar inom staden, med hjälp av datamaskiner upprättat inkomstlängdens del A, motsvarande del av debiteringslängden samt debetsedlar å slutlig skatt. Uppbörsverket har erhållit Kungl. Maj:ts medgivande att använda datamaskiner på motsvarande sätt även i anslutning till 1962 års taxerings- och debiteringsarbete och då såvitt avser hela staden. Erfarenheterna av den hittills inom uppbörsverket bedrivna verksamheten är goda.

Kap. 3. Grunddragen av ett ADB-system för folkbokföring och uppbörd

Principbetänkandet

Som framgår av den i principbetänkandet lämnade redogörelsen skall lokal skattemyndighet även i fortsättningen vara mantalsskrivningsförrättare och föra register över befolkningen m. m. inom sitt verksamhetsområde. Från taxeringsnämnderna inkomna deklarationer skall granskas och ställas i ordning så att de kan ligga till grund för den stansning som avses skola utföras hos länsstyrelsen. Den lokala skattemyndighetens arbetsuppgifter i övrigt på uppbördsområdet kommer att kraftigt reduceras främst till följd av att de kvantitativt stora arbetena med längdföring av taxeringsdata, uträkning och debitering av slutlig skatt samt utfärdande av debetsedlar å preliminär och slutlig skatt skall utföras med hjälp av datamaskiner.

Länsstyrelsen skall såsom regionalt registreringsorgan föra register över länets befolkning och, med anlitan av datamaskiner hos ett centralorgan, fullgöra huvudparten av den nuvarande länsbyråns arbetsuppgifter. Länsstyrelsen skall vidare övertaga det arbete med bl. a. arbetsgivares, postanstalters och bankers redovisning av inbetalda skatter, vilket nu åvilar postens skatteavdelningar. De sistnämnda skall indragas.

Länsstyrelsernas uppbördssektioner har föreslagits skola organiseras på en uppbördsdetalj och en hålkortsdetalj. Kontrollfunktionerna på uppbördssektionerna skall ombesörjas av uppbördsdetaljen. På hålkortsdetaljen, där i huvudsak registrerings- och stansningsfunktioner för folkbokföring och uppbörd skall fullgöras, skall till hålkort överföras dels från pastorsämbeten och lokala skattemyndigheter aviserade förändringar i person- och fastighetsregistreringen, dels uppgifter om inbetalad preliminär, kvarstående och tillkommande skatt, dels uppgifter om taxeringsresultat dels ock data avseende tilläggs pensioneringen m. m.

Hålkortens uppgifter överföres maskinellt till magnetband för vidare bearbetning. Med hjälp av banden skall, i enlighet med särskilt uppgjorda maskinprogram, framställas mantals-, fastighets-, taxerings- och debiteringslängder, debetsedlar å preliminär och slutlig skatt, restlängder, över-

skottsförteckningar, förteckningar för arbetsgivarkontrollen ävensom underlag för upprättande av taxerings- och uppbördsstatistik m. m.

I nuvarande system aviseras folkbokföringsdata och registreringar inom folkbokföringen medelst avtryckskort, vilka hos mottagaren sedan användes för att bilda kortregister o. dyl. Vi har föreslagit att avtryckskorten skall ersättas med ADB-mässigt framställda kort, s. k. personavier, vilka skall innehålla såväl folkbokföringsuppgifter som vissa uppgifter för skatteberäkningen m. m. Folkbokföringsnumret (födelseår, -månad och -dag samt födelsennummer) får i ADB-systemet stor betydelse som hjälpmedel vid den maskinella bearbetningen.

Beträffande personredovisningen i mantalslängd har föreslagits, att de inom varje fastighet boende redovisas i folkbokföringsnummerordning, dock att hustru som sammanbor med mannen skall upptagas omedelbart efter denne. Barn upp till 16 års ålder skall uppföras i folkbokföringsnummerordning efter huvudmannen.

Redovisningsenheten och uppordningsgrunden i fastighetslängden har föreslagits bli densamma som nu, dock att fastigheter, som ägs av utbor eller aktiebolag, inte skall utgöra egna avdelningar utan jämte övriga fastigheter registreras i kameral följd.

Som ersättning för stommarna till inkomstlängd har föreslagits att särskilda taxeringsavier, innehållande flertalet personuppgifter samt vissa taxeringsdata, skall framställas för att vara till hjälp i taxeringsarbetet. Personkort, ungefär motsvarande de nuvarande skattekort, har övervägts skola tillställas, förutom de fysiska personer som erhåller debetsedel å preliminär skatt, även de fysiska personer som under inkomståret uppnår 16 års ålder eller mer men inte erhåller sådan debetsedel.

Remissyttranden

De remissinstanser som yttrat sig över grunddragen av ADB-systemet har i allmänhet lämnat utan erinran förslaget i denna del. Några myndigheter, däribland *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, anser det dock vara föga rationellt att deklarationsmaterialet skall sändas fram och tillbaka mellan lokal skattemyndighet och länsstyrelse. Länsstyrelsen ifrågasätter om inte stansningen av taxeringsresultatet bör utföras av lokal skattemyndighet.

Länsstyrelsen i Hallands län framhåller de förbättrade möjligheter till deklarationskontroll, som taxeringsavierna erbjuder, men anser att avierna i stället för deklarationerna bör utgöra underlaget för länsstyrelsernas stansningsarbete.

En del remissinstanser har också framfört kritiska synpunkter beträffande vissa detaljer i den i principbetänkandet redovisade beskrivningen av hur systemet är tänkt att bli utformat. I ett par yttranden beröres frågan om hållremsa eller hålkort som medium för dataöverföringen.

Kommittén

Grunddragen av ett ADB-system för folkbokföring och uppbörd blir i allt väsentligt desamma i ett länssystem och i ett rikssystem. Den huvudsakligaste skillnaden blir att man i länssystemet slipper skicka material mellan länsstyrelserna och en central anläggning. Uppstansningen av data från grunddokument skall ske i samma omfattning, oberoende av var datamaskinerna är placerade. Den maskinella bearbetningen kommer att ske efter i stort sett likartade principer, likaså utskriften av erforderliga handlingar.

Mot bakgrund härav och våra i principbetänkandet gjorda uttalanden, att det kunde bli anledning att revidera redan förordade lösningar, har vi ansett oss inte nu böra gå närmare in på olika detaljer i systemutformningen. Självfallet kommer vi att under vårt fortsatta arbete beakta sådana synpunkter som framkommit under remissbehandlingen av principbetänkandet.

Kap. 4. Centrala eller regionala anläggningar

Principbetänkandet

I redogörelsen för alternativa lösningar av ADB-systemet konstateras, att förekomsten av datamaskiner av mindre typ i princip gjort det möjligt att utrusta samtliga län med sådana maskiner. Ett ADB-system för folkbokföring och uppörd kan alltså uppbyggas antingen som ett rikssystem, där erforderliga datamaskiner placeras i en central anläggning, eller som ett länssystem med tjugufyra datamaskinanläggningar eller som ett regionssystem, där databehandlingsarbetet koncentreras till ett begränsat antal anläggningar.

En väsentlig skillnad mellan systemen är som nämnts, att några egentliga transporter av hålkort mellan hålkorts- och ADB-anläggning inte kommer att ske i ett länssystem, där maskinerna förutsättes ligga i nära anslutning till varandra. Ett rikssystem däremot medför transporter till och från centralorganet. Även i ett regionsystem blir det fråga om betydande transporter.

Investeringskostnaderna för maskiner i ett rikssystem har beräknats till ca 27 milj. kronor. Motsvarande kostnader för ett regionsystem om nio regioner skulle grovt räknat uppgå till ca 40 milj. kronor och i ett länssystem till ca 55 milj. kronor. Överslagsvis har de årliga driftskostnaderna i region- och länssystemen beräknats bli ca 2,5 milj. respektive ca 5 milj. kronor högre än i rikssystemet. Jämförelsen ur ekonomisk synpunkt har sålunda givit ett otvetydigt utslag till förmån för rikssystemet.

I principbetänkandet behandlas sedan frågan om ADB-systemets allmänna funktionsduglighet. Därvid understrykes vikten av att allt arbete, som sammanhänger med folkbokföring och uppörd, utföres med största noggrannhet. Det måste förutsättas att ett nytt system för utförande av dessa viktiga arbetsuppgifter utformas på ett sådant sätt, att resultatet av myndigheternas arbete blir minst lika tillfredsställande som i den nuvarande organisationen.

Förutom rikssystemets stora ekonomiska fördelar har vi ansett det vara lättare att erhålla kvalificerad teknisk personal till en central anläggning, att eventuellt erforderlig reservtid blir mera lättillgänglig i en central anläggning, att ur brandskyddssynpunkt lämpliga lokaler behöver iordningställas på endast ett håll samt att det blir lättare att vid en central anlägg-

ning övervaka och leda den rent maskinella driften. Länsystemet i sin tur har bedömts medföra bl. a. de fördelarna att kravet på allmän smidighet i systemet blir väl tillgodosett, att olägenheterna med transport av hålkort och längder till och från centralorganet försvinner, att expeditionsarbetet kan fortlöpa smidigare, att förseningar inom ett län inte nämnvärt inverkar på arbetet i andra län samt att varje länsanläggning kan anses utgöra reservanläggning i förhållande till övriga länsanläggningar. Vad regionsystemet beträffar har vi ansett att det knappast skulle ge de fördelar som är förenade med riks- eller länsystemen.

Skulle den föreliggande frågan bedömts allenast med utgångspunkt från den allmänna funktionsdugligheten, hade enligt vår mening länsystemet bort givas företräde, framförallt med hänsyn till den större smidigheten. Rikssystemet är emellertid ur ekonomisk synpunkt väsentligt fördelaktigare än något av de båda andra systemen och har därför förordats.

Remissyttranden

Frågan om den organisatoriska ramen för ett ADB-system har ingående behandlats i flertalet remissyttranden. Rikssystemet förordas bl. a. av åtskilliga centrala verk och myndigheter, av överståthållarämbetet och av fem länsstyrelser, därav två med vissa förbehåll. Det övervägande antalet remissinstanser, däribland åtskilliga länsstyrelser, förordar däremot länsystemet. Några länsstyrelser återfinnes vidare bland dem som förordar ett regionsystem.

I de yttranden, vari rikssystemet förordats, har i första hand de avsevärt lägre kostnaderna tillmätts en avgörande betydelse, men även andra omständigheter, som talar till förmån för ett rikssystem, har anförts. *Statskontoret* anser, att rikssystemet gör det möjligt att mera ingående planera verksamheten i dess nya former. *Statens organisationsnämnd* framhåller bl. a. fördelarna av att man till en central anläggning har större möjligheter att rekrytera kvalificerad teknisk personal och att effektivt kunna utnyttja tillgänglig maskinkapacitet. *Statistiska centralbyrån* liksom *delegationen för statistikfrågor* pekar på de väsentligt förbättrade möjligheterna till statistiska bearbetningar som rikssystemet erbjuder. Liknande synpunkter framföres även av *kommittén för maskinell databehandling*, som dessutom betonar, att samordningsbehoven bäst kan tillgodoses i ett rikssystem. Till förmån för ett rikssystem talar även, enligt samma kommitté, att möjligheten att dra fördel av väntade förbättringar på maskinområdet — t. ex. anordningar för utskrift på xerografisk eller fotografisk väg — torde vara större i ett rikssystem, där de samlade stora datavolymer och de större möjligheterna att utnyttja förefintlig överkapacitet för andra arbetsuppgifter medför ett effektivare utnyttjande av maskinell utrustning.

Riksskattenämnden, som anser att kostnadsfrågan väger tyngre än hänsynen till de med rikssystemet förenade transportproblemen, erinrar om att den snabba utvecklingen på ADB-teknikens område torde göra det möjligt att inom relativt kort tid använda transmissionsanordningar av t. ex. telex typ för överföring av data.

Enligt *överståthållarämbetets* mening blir det vid en eventuell framtida övergång till definitiv källskatt betydligt lättare att i ett rikssystem bestämma de vid en radikal omläggning av beskattningssystemet uppkommande problemen.

Flera av de remissinstanser, som tillstyrkt rikssystemet, har emellertid framhållit vikten av att en reservanläggning av motsvarande kapacitet finns tillgänglig, och i några fall har påpekats att denna anläggning av säkerhetsskäl bör vara förlagd till ort utanför Stockholm.

Det övervägande antalet remissinstanser har emellertid varit kritiskt inställda till förslaget om rikssystem och i stället i allmänhet förordat länssystemet. Rikssystemets mest framträdande svagheter är enligt dessa yttranden de tidsödande, besvärliga och framförallt riskfyllda transporterna av hålkort och längder till och från centralanläggningen. Även centralanläggningens stora känslighet för driftsstörningar av olika slag anses vara en stor nackdel. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* anser, att rikssystemet kommer att innebära en mycket stor påfrestning för centralorganets personal, som inom knappa tidsutrymmen måste behandla stora datamängder. Det kan i sin tur medföra stockningar i arbetet med katastrofala följder för hela landet. *Länsstyrelsen i Hallands län* framhåller, att förslaget strider mot de numera allt starkare strävandena att åstadkomma såväl en decentralisering inom statsförvaltningen som utflyttning från Stockholm till landsorten av vissa ämbetsverk. Liknande synpunkter anföres av *länsstyrelsen i Östergötlands län*, som anser att ett beslut i enlighet med förslaget innebär ett avgörande steg i riktning mot en stark centralisering och byråkratisering inom svensk statsförvaltning.

De remissinstanser, vilka förordat ett länssystem såsom det ur folkbokförings- och uppördssynpunkt mest ändamålsenliga, har samstämmigt och med skärpa framhållit att man av sparsamhetsskäl inte får eftersätta kraven på smidighet och funktionsduglighet i det system som skall användas.

Riksräkenskapsverket, som ansluter sig till uppfattningen att länssystemet borde givas företräde om frågan finge bedömas allenast med utgångspunkt från den allmänna funktionsdugligheten, ifrågasätter om valet av maskintyp inte kan uppskjutas i avvaktan på att prisbilliga och för länsstyrelser lämpade maskiner kommer i marknaden, så att en kostnadsjämförelse inte behöver bli av avgörande betydelse. Samma uppfattning har även *länsstyrelsen i Värmlands län*, som anser det viktigt att kostnadsfrågorna blir föremål för ytterligare utredning, allrahelst när man befinner

sig i den situationen att man av kostnadsskäl eventuellt måste avstå från det fördelaktigaste systemet. *Lokaliseringstuderingen rörande statlig verksamhet* anser länssystemet uppenbart vara att föredraga ur lokaliseringssynpunkt.

Flera länsstyrelser, däribland *länsstyrelsen i Hallands län*, anser att man vid bedömandet av kostnadsfrågan även bör taga hänsyn till de i pengar icke mätbara fördelar och möjligheter till rationalisering som en länsanläggning erbjuder.

Några av remissinstanserna, däribland *Föreningen Sveriges kronokamrere*, pekar på de inkomstmöjligheter, som man kan åstadkomma genom att kommersiellt utnyttja länsanläggningarna.

I yttrandena belyses — i många fall genom exempel — vilka arbetsuppgifter som kan tänkas lämpade för bearbetning i ADB-anläggningar placerade hos länsstyrelserna. Den uppfattning, som kommit till uttryck i det av *länsstyrelsen i Hallands län* avgivna yttrandet, kan anses återspegla den även inom en del andra länsstyrelser rådande meningen. Länsstyrelsen i Hallands län förutsätter, att den större smidighet som kännetecknar ADB-maskinerna skall öppna utvägar att med en sådan anläggning företaga ytterligare rationaliseringsåtgärder inom länsstyrelsernas ämbetsområde, t. ex. i fråga om löneuträkning. Vidare bör det vara möjligt att t. ex. anordna automobilskatteuppbörden, som bedrivs efter föråldrade metoder från början av 1920-talet, på ett rationellare och betydligt mindre arbetskrävande sätt. Måhända kan också, framhåller länsstyrelsen, en sådan maskin utnyttjas i det planeringsarbete rörande länets framtida utveckling och bebyggelse, som ständigt bedrivs inom länsstyrelsen. Anläggningens överkapacitet kunde eventuellt mot skälig ersättning under tider då den ej utnyttjades för sitt egentliga ändamål få tagas i anspråk av andra myndigheter såsom landstinget, hushållningssällskapet eller t. o. m. enskilda företag.

I andra yttranden anvisas som lämpliga arbetsuppgifter för ADB-anläggningarna bl. a. värnpliktsregistreringen och den sociala bidragsverksamheten. *Socialförsäkringens administrationsnämnd*, som för fram tanken på en decentralisering av pensionsutbetalningarna, anser att maskinutrustningen inom länens ADB-anläggningar bör kunna utnyttjas för dessa utbetalningar. *Matematikmaskinnämnden* föreslår, att man utnyttjar magnetbandregistren för att ge myndigheter samt företag och sammanslutningar i länen möjlighet att mot avgift abonnera på adressändringsuppgifter för grupper av personer. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anser, att tillgång till en sådan adressändringstjänst skulle medföra en icke ringa kostnadsbesparing för försäkringsbolagen. En länsstyrelse uttalar, att mycket antagligen skulle stå att vinna, om större industri- och affärsföretags datamaskiner kunde koordineras med statens datamaskiner.

Datamaskinerna i ett länssystem skulle även enligt *matematikmaskin-*

nämndens mening kunna tillgodose olika regionala och lokala behov av ADB-maskiner och *Svenska landstingsförbundet*, som framhåller att behovet av datamaskiner börjat göra sig gällande även inom landstingens område, anser det vara av värde om en viss samordning med de statliga organisationerna kunde åstadkommas på detta område. Liknande synpunkter framföres av flera länsstyrelser, däribland *länsstyrelsen i Östergötlands län*, som understryker vikten av att man vid planeringen av länens ADB-utrustning också tar hänsyn till övriga regionala myndigheters behov av tillgång till en ADB-central.

Mot den av oss uttalade uppfattningen, att det är lättare att erhålla kvalificerad teknisk personal till en central anläggning, anför bl. a. *länsstyrelsen i Örebro län* avvikande mening och uttalar, att den snabba utvecklingen på ADB-området torde medföra att teknisk personal och fullgod service finns att tillgå även utanför Stockholm. Länsstyrelsen anser vidare, att det torde bli lättare att behålla duglig och rutinerad ADB-personal vid länsanläggningarna där man ej, som fallet torde bli i Stockholm, behöver befara konkurrens om personalen från enskilda med datamaskiner utrustade företag.

Några remissinstanser, däribland *domkapitlet i Göteborgs stift*, framhåller länssystemets fördelar ur servicesynpunkt.

Övervägande antalet remissinstanser anser, att det renodlade regionsystemet inte utgör något godtagbart alternativ till läns- och rikssystemen. Regionsystemet förordas dock av några remissinstanser. Bland dessa återfinnes *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund*, vilka i ett gemensamt yttrande föreslagit ett regionsystem kombinerat med viss affärsdrivande verksamhet. ADB-anläggningarna borde i sådant fall placeras fristående från länsstyrelserna, t. ex. hos postverket. *Länsstyrelserna i Kristianstads* och *Skaraborgs län* anser, att man med ett regionsystem skulle erhålla en viss trygghet mot följderna av ett maskinhaveri, och *länsstyrelserna i Malmöhus* samt *Göteborgs* och *Bohus län* framför vissa synpunkter på ett modifierat regionsystem.

Kommittén

Enligt de nya direktiven skall vi, som ovan berörts, framlägga förslag till ett i organisatoriskt hänseende så utformat ADB-system att datamaskin-anläggningar placeras inom flertalet län. Vi har följaktligen inte haft anledning att, mot bakgrund av bl. a. de avgivna remissyttrandena, på nytt bedöma vilket av de tre alternativen rikssystem, regionsystem och läns-system som ur olika synpunkter sett kan vara att föredraga. Remissinstansernas uttalanden rörande möjligheterna att använda hos länen place-

rade datamaskiner även för andra arbetsuppgifter än de som äger samband med folkbokförings-, taxerings- och uppbördsverksamheten, har emellertid föranlett oss att som inledningsvis antytts något belysa hur man för närvarande bedömer dessa möjligheter. Till denna fråga återkommer vi i nästföljande kapitel. Förslaget till modifierat länssystem behandlas i kap. 7.

Kap. 5. Länsanläggningarna som serviceorgan

I principbetänkandet redogjorde vi endast för de arbeten, som med data-maskinernas hjälp skulle utföras i samband med folkbokföring, taxering och uppbörd. Att maskinerna även skulle kunna tagas i anspråk för andra arbetsuppgifter antyddes dock. I samband med redogörelsen för det föreslagna ADB-systemets innebörd nämndes sålunda, att de inom folkbokförings-, taxerings- och uppbördsväsendet registrerade och på magnetband samlade uppgifterna skulle bli mera lättillgängliga än hittills för bl. a. statistiska bearbetningar. Vidare uttalades, att materialet med all sannolikhet skulle komma att utnyttjas av statliga och kommunala myndigheter för bl. a. samhällsplaneringen. Även från enskilt håll ansåg vi det kunna framkomma önskemål att få använda materialet i större omfattning än nu. Vi framhöll också, att de i en central anläggning ingående ADB-maskinerna kunde beräknas bli till väsentlig del belastade med sådana arbeten avseende folkbokföring och uppbörd, som förutsatte att maskinerna var tillgängliga under bestämda tider. Därutöver måste reservtid finnas för tillfälliga opåräknade arbetsuppgifter samt för ordinarie arbetsuppgifter, vilka av olika anledningar kunde ha blivit försenade. I den mån maskinkapaciteten inte blev fullt utnyttjad för folkbokförings- och uppbördsverksamhet, räknade vi med att den skulle kunna användas för andra arbetsuppgifter av sådan art som inte nödvändigtvis måste utföras på bestämda tider.

Om man genomför ett länssystem, kommer på det regionala planet att finnas maskinell utrustning som är väl lämpad för databehandling i allmänhet. Ehuru denna utrustning anskaffas i syfte att tillgodose behovet av maskinella hjälpmedel inom vissa speciella verksamhetsområden — folkbokföring, taxering och uppbörd — får dock inte bortses från att utrustningen eventuellt kan komma att utnyttjas för arbetsuppgifter även inom andra verksamhetsområden. I en del remissyttranden har, som tidigare nämnts (jfr kap. 4), lämnats exempel på områden inom den statliga verksamheten, där det enligt remissinstansernas mening skulle kunna vara rationellt att tillämpa automatisk databehandling. Vidare har framhållits möjligheten för kommuner och näringsliv att få arbete utfört hos maskinanläggningarna.

Utvecklingen inte minst under det senast förflutna året synes ha givit

belägg för att automatisk databehandling undan för undan vinner insteg i statsförvaltningen. Intresset för att åstadkomma rationalisering genom att övergå till användning av datamaskiner är uppenbarligen stort. Övergång till automatisk databehandling inom ett visst verksamhetsområde kräver emellertid mycket ingående utredningar och noggranna överväganden. Den förutsätter regelmässigt en betydande arbetsinsats både av sådan personal som är väl insatt i den verksamhetsgren, inom vilken rationaliseringen skall ske, och av specialutbildad och erfaren databehandlingspersonal. Efterfrågan på sådan personal är i dagens läge större än tillgången.

En bromsande faktor, när det gäller att i handling omsätta intresset för att taga datamaskiner till hjälp i den administrativa verksamheten, torde sålunda ha varit bristen på sådan personal som är lämplig för utrednings- och systemarbete. I någon mån torde också ovissheten om vilken utformning som ADB-systemet för folkbokföring, taxering och uppörd skall få i organisatoriskt avseende ha inverkat hämmande på utredningsarbetet. Enligt vad vi kunnat finna har hittills inte gjorts några undersökningar rörande möjligheterna att använda länsanläggningar för andra arbetsuppgifter än dem som sammanhänger med folkbokföring, taxering och uppörd.

Man har, såvitt nu kan bedömas, anledning räkna med att bristen på personal, som är lämpad för ADB-arbete, kommer att bestå under en förhållandevis lång tid framåt. Tillgänglig personal måste därför i första hand sättas in på utrednings- och systemarbete inom sådana verksamhetsområden, där man på förhand kan med någorlunda säkerhet bedöma att en övergång till automatisk databehandling av olika skäl är särskilt lönsam eller eljest synnerligen angelägen. I anslutning härtill skall också bedömas, var och i vilken typ av anläggning den automatiska databehandlingen skall utföras. I vissa fall kan det visa sig lämpligt att utnyttja en regionalt placerad anläggning, i andra fall är måhända en stor, centralt placerad ADB-anläggning att föredraga. Den alternativa möjligheten att utföra en del av arbetet på en eller flera länsanläggningar och en annan del på en central anläggning kommer även att finnas. Länsanläggningar kan sålunda eventuellt användas som s. k. satellitanläggningar till någon större central anläggning.

Mot bakgrund av det sagda anser vi oss i dagens läge böra utgå från att det, bortsett från folkbokföring, taxering och uppörd, inte är möjligt att bedöma, när och i vilken omfattning som det kan bli fråga om att utnyttja länsanläggningarna för arbetsuppgifter inom den statliga förvaltningen.

Intresset för automatisk databehandling är stort också hos kommunerna och inom näringslivet. Förberedande undersökningar pågår flerstädes i syfte att klarlägga förutsättningarna för övergång till ADB-system. Intresset för ett eventuellt samarbete med staten torde på sina håll vara betydande. Arbetet synes dock, liksom inom den statliga sektorn, hittills ha känne-

tecknats av en viss återhållsamhet. Denna kan till en del tillskrivas bristen på erfaren ADB-personal men torde också bero på ovissheten om den kommande folkbokförings- och uppbördsorganisationen. Först sedan personalläget lättat och klarhet vunnits rörande den nyssnämnda organisationen, föreligger förutsättningar för mera ingående överväganden rörande ADB-samverkan mellan staten och kommunerna respektive det enskilda näringslivet. Denna vår uppfattning har bestyrkts av uttalanden som gjorts vid de kontakter vi haft med företrädare för kommunförbunden och näringslivet.

De i det föregående berörda omständigheterna har gjort att vi vid våra kostnadsberäkningar avseende ett ADB-system för folkbokföring, taxering och uppbörd belastat de nämnda verksamhetsgrenarna med samtliga de kostnader, som sammanhänger med systemets införande och driften under de första åren. Av det sagda följer också att vid dimensioneringen av maskinutrustningen hänsyn inte bör tagas till andra än de i dagens läge aktuella arbetsuppgifterna. Eventuella framtida behov av maskintid för andra arbeten kan i viss utsträckning tillgodoses inom ramen för de sålunda dimensionerade anläggningarna, som i flertalet fall beräknas komma att ha en kapacitetsreserv. I den mån denna reserv, som blir av varierande storlek under olika delar av året och inom olika anläggningar, inte blir tillräcklig kan anläggningarnas kapacitet utökas. Det är enligt vår mening angeläget att man vid planeringen av lokaler för länsanläggningarna tager hänsyn härtill.

När här talats om att utnyttja länsanläggningarna för andra arbetsuppgifter, har syftats på sådana arbetsuppgifter som helt ligger vid sidan om folkbokföring, taxering och uppbörd. Att sedan en viss serviceverksamhet, liksom nu är fallet, kommer att bedrivas från länsstyrelsernas sida, främst genom tillhandahållande av uppgifter, som hämtats ur deras befolkningsregister, torde vara uppenbart. Arten och omfattningen av denna serviceverksamhet kan inte nu bedömas, inte heller storleken av de inkomster verksamheten kan tillföra statsverket.

Inkomster från här avsedd serviceverksamhet kan emellertid komma att medföra en förbättrad driftsekonomi för länsanläggningarna, men vi har ansett oss böra i detta sammanhang bortse härifrån.

Sammanfattningsvis får vi framhålla följande. Länsanläggningarna kommer att kunna utnyttjas även för arbetsuppgifter som endast har ett indirekt samband med folkbokförings-, taxerings- och uppbördsverksamheten eller är helt oberoende av sådan verksamhet. Frågan om vilka sådana andra arbetsuppgifter, som bör bli föremål för databehandling inom länsanläggningarna, kan inte klarläggas nu. Den måste ses på lång sikt. Några möjligheter att göra ens en ungefärlig uppskattning av serviceverksamhetens bli-

vande omfattning och därav motiverad kostnadsfördelning finns inte. Med hänsyn härtill bortser vi vid våra kostnadsberäkningar från eventualiteten av att en förbättrad ekonomi på länsanläggningarna kan åstadkommas genom serviceverksamhet. Genom att utbyggbara datamaskiner anskaffas blir kravet på att maskinanläggningarna i framtiden skall kunna användas för nya arbetsuppgifter tillgodosett. Vid lokalplaneringen för länsanläggningarna bör därför hänsyn tagas till att utvidgningar kan bli aktuella inom en förhållandevis snar framtid.

Kap. 6. Val av maskinutrustning

Principbetänkandet

Enligt vårt rikssystemförslag skall den egentliga databehandlingen inom ADB-systemet koncentreras till en central maskinanläggning. Sådana arbeten som avser överföring av data från olika slags primärmaterial till media, vilka direkt kan användas för maskinell bearbetning inom den centrala anläggningen, skall utföras hos länsstyrelserna med lämpliga maskinella hjälpmedel. För här nämnda arbeten behövlig maskinutrustning finns av olika typer och fabrikat. Mellan olika maskiner föreligger betydande skillnader i fråga om bl. a. kapacitet och kostnader.

I principbetänkandet har vi också uttalat, att den allmänna utformningen av ADB-systemet påverkas i relativt ringa grad av vilka maskintyper och fabrikat som väljes, men att förhållandet blir ett annat, då det gäller att i detalj utforma systemet. Arbetet härmed är tidsödande och måste påbörjas lång tid innan en systemomläggning skall äga rum. Med hänsyn härtill har vi funnit det angeläget att på ett tidigt stadium överväga frågan om val av maskinutrustning.

De för en bedömning av denna fråga erforderliga utredningarna har utförts inom en för uppborndsorganisationskommittén och kommittén för maskinell databehandling gemensam arbetsgrupp. Resultatet av gruppens arbete har, i vad avser valet av ADB-maskinutrustning, redovisats i en särskild arbetspromemoria. I principbetänkandet finns en sammanfattning av maskinfrågans behandling och vårt förslag till lösning av densamma. Därav framgår bl. a. följande.

Till närmare prövning har upptagits från tre företag lämnade förslag till systemlösningar samt i anslutning därtill redovisade lösningar av testproblem och övriga begärda uppgifter. De tre förslagen har i första hand granskats i syfte att få utrönt, huruvida de var realistiska och överhuvudtaget erbjöd fullgoda lösningar av databehandlingsproblemet. Vidare har avsikten med granskningen varit att få fram underlag för en jämförande, på så objektiva grunder som möjligt baserad bedömning av de olika data-maskinsystemen. Granskningen har givit vid handen att förslagen efter vissa justeringar och kompletteringar borde kunna tillämpas inom folkbokförings- och uppborndsverksamheten.

Den efter granskning i förenämnda avseenden utförda jämförelsen mellan de tre datamaskinsystemen har skett med beaktande av vissa i principbetänkandet (s. 75) angivna faktorer.

Jämförelsen har givit till resultat, att ett av maskinsystemen — fabrikat IBM — ansetts böra givas företräde framför övriga två. Det ifrågavarande IBM-systemet omfattar dels en datamaskin av typ IBM 7070, dels fem med denna samarbetande mindre datamaskiner av typ IBM 1401, dels ock vissa hålkortsmaskiner.

Vad beträffar stansmaskinutrustningen för länsstyrelsernas arbeten har vi uttalat att den — med hänsyn till det inbördes tekniska sambandet — bör vara av samma fabrikat som den centrala ADB-utrustningen, dvs. fabrikat IBM.

Beträffande spørsmålet vilket av alternativen köp eller hyra av maskinutrustningen, som ur ekonomisk synpunkt är mest fördelaktigt, har vi funnit att köp blir fördelaktigare än hyra, under förutsättning att utrustningen användes tre år eller längre. Enligt vårt bedömande finns anledning förutsätta, att ADB-maskinerna kommer att ekonomiskt utnyttjas under längre tid än tre år. Vi har alltså föreslagit, att maskinutrustningen för den centrala anläggningen köpes.

Däremot har vi inte tagit definitiv ställning till om länsstyrelsernas stansmaskinutrustning skall köpas eller hyras. Eventuella förändringar i arbetsvolymen liksom tekniska framsteg på detta område skulle kunna ge anledning till ett relativt snart utbyte av vissa maskinenheter.

Remissyttranden

Det stora flertalet remissinstanser har lämnat förslaget till maskinutrustning utan erinran. Några uttalar dock att maskinvalet bör kunna anstå en tid. *Riksförsäkringsanstalten* anser det inte vara omöjligt, att bättre och billigare lösningar kan åstadkommas med andra maskintyper och fabrikat än de föreslagna, och *matematikmaskinnämnden*, som erinrar om att kommitténs val grundats på vissa år 1959 uppfyllda villkor, håller före att det numera finns marknadsförda maskiner, som skulle kunna konkurrera med det maskinsystem kommittén valt.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anför, att ställningstagandet i maskinfrågan torde komma att ge det utvalda fabrikatet företräde vid kommande maskinbeställningar inom statsförvaltningen och i många fall bli utslagsgivande för valet av maskinsystem inom landsting, kommuner och det enskilda näringslivet. Det fabrikat som väljes torde alltså komma att på längre sikt erhålla en prioritetsställning vid leveranser av ADB-utrustning inom landet. Länsstyrelsen finner det olämpligt att överlämna denna monopolställning till ett utländskt, enskilt företag.

Det i betänkandet framlagda förslaget till maskinutrustning tillstyrkes

emellertid av bl. a. *statens organisationsnämnd*, som anser starka skäl tala för att man bl. a. ur systemteknisk servicesynpunkt väljer det maskinfabrikat som förordats av kommittén.

En viss förstärkning av den föreslagna IBM 1401-utrustningen kan enligt *statistiska centralbyråns* mening bli nödvändig för funktionsdugligheten i stort. Centralbyrån framhåller även lämpligheten av att det föreslagna centralorganet tillförsäkras ökad maskintid genom att centralbyråns egen 7070-anläggning utnyttjas. Denna samordning bör enligt *kommittén för maskinell databehandling* kunna utsträckas ännu längre. Genom ombyggnad av centralbyråns 7070-maskin till en IBM 7074-maskin, som besitter en så stor snabbhet och kapacitet att den även skulle kunna inrymma den centrala databehandlingen på uppbores- och folkbokföringsområdet, kunde man nämligen tills vidare spara anskaffningskostnaderna för den tilltänkta 7070-maskinen.

I sitt alternativa förslag till ett modifierat regionsystem föreslår *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, att en större datamaskinanläggning av IBM:s fabrikat förlägges till Göteborg där IBM inrättat ett särskilt servicekontor och där flera stora industrier redan skaffat eller står i begrepp att skaffa datamaskiner av detta fabrikat. Länsstyrelsen anser det vidare vara mest rationellt att förlägga stansningen av taxeringsresultatet till de lokala skattemyndigheterna. Detta förutsätter enligt länsstyrelsen, att myndigheterna ifråga förses med erforderlig maskinell utrustning, vilken torde kunna utgöras av enkla och förhållandevis billiga numeriska stansmaskiner.

Vad slutligen beträffar frågan om köp eller hyra av den planerade maskinutrustningen har endast två remissinstanser, nämligen länsstyrelserna i Hallands och Skaraborgs län närmare berört denna fråga. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* anser, att man med hänsyn till den snabba utvecklingen på datamaskinernas område för närvarande inte bör påtaga sig de betydande investeringskostnader, som ett inköp av maskinerna innebär.

Kommittén

Med anledning av Kungl. Maj:ts beslut den 15 september 1961 med direktiv för vårt fortsatta på länsystem inriktade arbete har inom kommittén utarbetats en relativt detaljerad systemlösning jämte erforderliga flödesplaner, anvisningar m. m. Denna »normallösning» har avsetts skola ligga till grund för de förslag till utrustning som maskinföretagen skulle komma att avge. Ifrågavarande underlag har sedan tillställts intresserade företag, bland vilka må nämnas följande fem, vilka begagnat sig av möjligheten att till kommittén inge förslag, nämligen LM Ericssons Driftkontrollaktiebolag (*Ellem*), International Business Machines Svenska AB (*IBM*), RCA Sweden AB (*RCA*), Svenska Aeroplanaktiebolaget och Facit Electronics AB (*Saab/Facit*) samt Svenska Bull Maskin AB (*Bull*).

Enligt våra besked till maskinföretagen fick normallösningen frångås allenast i mindre väsentliga avseenden och då endast i den mån så påkallades av sammansättningen m. m. av maskinsystemen. Om likväl något företag önskade framföra förslag till maskinutrustning, vilket förutsatte avvikelser från normallösningen, hade företaget frihet att inkomma med alternativförslag. Eventuella alternativförslag skulle i vad avsåg såväl systemutformning som maskinutrustning vara så fullständiga, att de kunde granskas och bedömas utan komplettering. Datamaskinutrustningen borde så dimensioneras och sammansättas att den, även vid förekommande toppbelastningsperioder, utnyttjades under högst tio skift per vecka, innebärande i regel två skift per dygn. Det tredje skiftet under dygnet skulle ograverat utgöra reserv.

I företagens förslag till maskinutrustning borde även beaktas önskvärdheten av att kapaciteten hos datamaskinerna — om så påkallades av att länsanläggningarna i framtiden tillfördes nya arbetsuppgifter — kunde ökas genom utbyggnad av maskinerna. Den omständigheten skulle också beaktas, att varje länsanläggning visserligen i princip borde vara »självförsörjande» och tillgodose behovet av tekniska hjälpmedel inom länet, men att maskinarbetet skulle utföras efter sådana normer, som var giltiga för hela landet, och att produkterna skulle redovisas på ett för hela landet enhetligt sätt. Vidare skulle beaktas, att ledning av och tillsyn över arbetet inom länsanläggningarna skulle utövas från ett centralt organ i fråga om planering och programmering. Med hänsyn till det sist sagda borde — för att inte det administrativa arbete som är förenat med ledning och tillsyn skulle bli alltför svårbemästrat — sådana variationer i de olika anläggningarnas sammansättning icke förekomma att varje anläggning krävde sina särskilda program. Den avsevärda skillnaden i befolkningsunderlaget inom små och stora län medförde dock, att det kunde bli ofrånkomligt med två eller högst tre storleksgrupper på anläggningarna.

Till kommittén hade den 1 januari 1962 från Ellem, IBM, RCA, Saab och Bull inkommit förslag till maskinutrustning, upprättade i enlighet med den av oss angivna normallösningen. Jämte förslagen överlämnades sådana systembeskrivningar, kostnadsuppgifter och upplysningar som var erforderliga för granskning och bedömning av förslagen. Det av Saab avgivna förslaget hade utarbetats i samråd med Facit.

Sedermåra inkom RCA med ett alternativförslag upprättat utifrån den förutsättningen att man, i stället för att använda hålkort som inmatningsmedium till datamaskinerna i enlighet med normallösningen, skulle använda håltremsa.

Inkomna förslag till systemlösningar och maskinutrustning med därtill hörande kostnadsförslag har inom kommittén underkastats en synnerligen omsorgsfull och detaljerad granskning. I den mån granskningsarbetet givit

anledning till mera betydelsefulla jämkningar i företagens systemförslag eller till ändring av föreslagen maskinsammansättning, har företagen lått del av våra ändringsförslag. Självfallet har vid kostnadsberäkningarna för samtliga företag följts samma principer. Resultatet av denna granskning redovisas i en särskild till chefen för finansdepartementet överlämnad promemoria¹ ävensom i vissa delar här nedan.

Datamaskinerna. De av företagen upprättade förslagen till systemlösningar och till datamaskinutrustning har av oss i samverkan med respektive företag tillrättalagts för en organisation omfattande tjugufyra respektive tjuugo länsanläggningar. En jämförelse har därefter skett med beaktande av främst följande faktorer och från den förutsättningen att maskinsystemen — även i fall de inte är i praktisk drift — fungerar på sätt vederbörande maskinleverantör uppgivit:

1. *Möjligheten* att med hjälp av datamaskinsystemet utföra de arbetsuppgifter, om vilka det här är fråga.

2. Datamaskinsystemets *lämplighet* i första hand för arbetsuppgifter inom folkbokförings-, taxerings- och uppbördsverksamheten, men även för databehandling i allmänhet och främst då sådan av administrativ natur.

3. Årlig *driftskostnad*. Vid beräkningen av denna har tagits hänsyn bl. a. till kostnaden för datamaskiner jämte kringutrustning, magnetband, teknisk service, visst systemarbete, personal för driften av datamaskinerna jämte kringutrustning, energiförbrukning och lokaler.

4. Datamaskinsystemets *kapacitet*. Bedömningen har skett från den förutsättningen att kapaciteten skall så nära som möjligt motsvara behovet för folkbokförings-, taxerings- och uppbördsverksamheten.

5. Möjligheten till framtida *utbyggnad* av maskinsystemets kapacitet.

6. Maskinföretagets resurser i fråga om *teknisk service*.

7. *Driftsegenskaperna* hos maskinsystemet, bl. a. säkerhet för korrekt bearbetning och säkerhet mot driftsavbrott.

8. För maskinsystemet gällande *programmeringsteknik* och *standardprogram*.

9. Maskinföretagets resurser i fråga om *systemassistans*.

Den slutliga bedömningen av förslagen har företagits i samråd med kommittén för maskinell databehandling. Den har givit till resultat, att vi funnit oss böra föreslå att i länsystemet skall användas det av IBM tillhållna datamaskinsystemet 1401.

Stansutrustningen. I principbetänkandet framhölls, att datamaskinutrustningen och stansmaskinerna borde vara av samma fabrikat med hän-

¹ Enär nämnda promemoria innehåller vissa uppgifter som bl. a. kan anses utgöra affärshemligheter för de företag, vilkas maskiner kommit under bedömning, har densamma av oss sätts böra behandlas som icke offentlig.

syn till det inbördes tekniska sambandet. I ett länssystem kommer databehandlingen att utföras i omedelbar anslutning till stansningsarbetet. Till följd härav framstår behovet av samordning av drift och teknisk service något starkare än i rikssystemet. Vi föreslår därför, att även stansmaskinerna skall vara av fabrikat IBM.

Köp eller hyra. I principbetänkandet uttalades, att det vore ur ekonomisk synpunkt fördelaktigare att köpa än att hyra datamaskinutrustningen. De till stöd för detta uttalande redovisade motiven äger giltighet även i föreliggande fall. Vi har följaktligen vid våra kostnadsberäkningar utgått från att nämnda utrustning kommer att köpas.

Enligt av IBM tillämpade försäljningsvillkor kan avtalet om maskinbeställning baseras på — förutom köp eller förhyrning — förhyrning med option till senare köp. Sådant optionsavtal, varmed är förbundet deposition av 1 % av köpeskillingen, måste dock ingås senast sex månader före den enligt hyresavtalet planerade maskinleveransen och ger rätt till inköp intill två år efter det att maskinerna levererats. Därvid avräknas från inköpskostnaden viss del av erlagt hyresbelopp.

Genom att beställa maskinerna på förhyrningsbasis men med option till köp — vilket i princip ger köpalternativets ekonomiska fördelar — har man större möjligheter än om köpeavtal träffas, att under den tid optionsavtalet löper kunna företaga sådana ändringar i fråga om maskinsammansättning m. m. som kan bli aktuella, t. ex. som en följd av den tekniska utvecklingen. Enligt vår mening synes det följaktligen lämpligast att beställa samtliga maskiner på förhyrningsbasis med optionsrätt till köp. Sedermera får ställning tagas till huruvida optionsrätten skall utnyttjas eller ej.

Vad beträffar *service* och *underhåll* av de maskinutrustningar, som det här är fråga om, har vi även denna gång i kostnadsberäkningarna kalkylerat med att vederbörande maskinleverantör skall svara härför.

Kap. 7. Län med och utan datamaskiner

I föregående kapitel har redogjorts för de förutsättningar, från vilka företagen hade att utgå vid utarbetandet av sina förslag till maskinutrustning i ett länssystem. Förslagen skulle baseras på att samtliga län — dock med undantag för Gotlands län — försågs med datamaskiner. Det sistnämnda länet skulle sålunda erhålla endast stansutrustning, medan dess databehandling förlades till den hos Stockholms län placerade datamaskinen.

Ingående redovisning av den beräknade maskinbeläggningen inom respektive län skulle bifogas maskinförslagen.

På grundval av den nyssnämnda redovisningen har för samtliga län upprättats diagram, utvisande den per tvåveckorsperiod beräknade beläggningen på ADB-maskinerna. Av skäl som angivits under kap. 5 har vi vid kostnadsberäkningarna inte tagit hänsyn till att maskinanläggningarna eventuellt kan komma att utnyttjas för andra arbetsuppgifter än dem som sammanhänger med folkbokföring, taxering och uppbörd liksom inte heller till att statsverket kan tillföras inkomster genom viss serviceverksamhet i övrigt. I överensstämmelse härmed har vid upprättandet av beläggningsdiagrammen hänsyn inte tagits till sådan ytterligare beläggning på maskinerna, vilken kan uppkomma till följd av att de användes även för andra arbetsuppgifter än dem som beaktats vid kostnadsberäkningarna.

Diagrammet för ett län av genomsnittsstorlek redovisas i *bilaga 1*. Av detsamma framgår att beläggningen kommer att variera starkt under olika tider på året men genomsnittligt uppgå till omkring ett skift. Det må dock framhållas, att i diagrammet beläggningen medvetet redovisats utan hänsynstagande till den belastningsutjämnning, som en systematisk och normal driftsplanering kan förutsättas åstadkomma. Markerade toppbelastningsperioder kommer dock att kvarstå, framförallt beroende på omfattande och tidsbundna utskriftsarbeten. I vad mån det kan bli möjligt att genom »andra arbetsuppgifter» åstadkomma en ytterligare utjämnning är uppenbarligen omöjligt att nu förutsäga.

Av de sålunda upprättade beläggningsdiagrammen framgår, att för Uppsala, Kronobergs, Blekinge, Hallands och Jämtlands län genomsnittsbeläggningen kommer att uppgå till endast mellan $\frac{1}{2}$ och $\frac{2}{3}$ skift, oaktat det räknats med minsta tänkbara grundtyp av anläggning. Enligt vår mening är

det inte ur ekonomisk synpunkt försvarbart att med egen ADB-anläggning nu utrusta de län, där den genomsnittliga beläggningen håller sig på en så förhållandevis låg nivå som det här är fråga om. Med hänsyn härtill och beaktande de meddelade direktiven, anser vi oss böra föreslå att, i överensstämmelse med vad som förutsatts beträffande Gotlands län, inte heller Uppsala, Kronobergs, Blekinge, Hallands eller Jämtlands län bör förses med någon endast för länets eget behov avsedd datamaskin. Dessa läns behov av databehandling bör tillgodoses sålunda.

Vad till en början beträffar *Uppsala län* synes det knappast kunna komma ifråga med en anknytning till Stockholms län. Sistnämnda län har ett mycket snabbt ökande befolkningstal, varjämte länets datamaskinanläggning avses skola utnyttjas även av Gotlands län. Vid valet mellan en anknytning till Västmanlands län eller Gävleborgs län synes det oss lämpligast att stanna för Västmanlands län, som har det lägre befolkningstalet. För kombinationen med Västmanlands län talar därjämte att länen tillhör samma civilområde, så icke Uppsala län och Gävleborgs län.

Jämtlands län bör på grund av närheten till och samhörigheten med Västernorrlands län lita till datamaskinanläggningen i sistnämnda län.

Hallands län skulle kunna utnyttja ADB-anläggningen för Göteborgs och Bohus län. Kommunikationerna mellan Halmstad och Göteborg är goda, och dessutom tillhör länen samma civilområde. Datavolymen på göteborgsanläggningen skulle emellertid vid denna kombination bli sådan, att en ur ekonomisk synpunkt mindre gynnsam utökning av anläggningen bleve erforderlig. Med hänsyn härtill har vi ansett oss inte böra rekommendera det alternativet. Fördelaktigare synes vara att låta Hallands län falla tillbaka på anläggningen i Kristianstads län eller i Jönköpings län. Vi har stannat för att förorda det sistnämnda alternativet.

Återstår då frågan om *Kronobergs län* och *Blekinge län*. Det ligger nära till hands att låta dessa två län få sin databehandling utförd på samma anläggning, vilken synes oss böra knytas till Kronobergs län. Den för länen sammanlagda datavolymen blir av ungefär samma omfattning som i ett medelstort län. En alternativ lösning är att kombinera dessa län med angränsande större län, t. ex. Kronobergs län med Kalmar län och Blekinge län med Kristianstads län. Visserligen sparar man då en datamaskinanläggning av minimistorlek men nödgas i gengäld utöka maskinkapaciteten hos två andra läns anläggningar.

I den diskussion, som hittills vid olika tillfällen förts rörande hithörande problem, har alltid förutsatts att Gotlands län skulle utnyttja en anläggning för Stockholms län. Utgångspunkten härför har varit dels att förbindelserna mellan Visby och Stockholm är goda, dels att postens skatteavdelning i Stockholm även betjänar Gotlands län. Trots den snabba ökningen av folkmängden i Stockholms län synes enligt vår mening anledning saknas att frångå den tidigare intagna ståndpunkten.

Av det ovan sagda framgår, att vi räknat med särskilda maskinanläggningar för Stockholms stad och Stockholms län. Dessa anläggningar kommer att var för sig bli hårt belagda och fullt ekonomiskt utnyttjade. Det blir följaktligen inte möjligt att genom en sammanslagning av dessa anläggningar nedbringa behovet av maskinutrustning. Vi vill dock framhålla, att vi räknar med att, vid förekommande behov, den ena anläggningen skall kunna utnyttjas för utförande av arbeten för den andra anläggningens räkning.

En fördelning av datamaskinanläggningarna på nu föreslaget sätt leder till att man erhåller tjugo med datamaskiner utrustade länsanläggningar, se *bilaga 2*. Inom fem län, nämligen Uppsala, Gotlands, Blekinge, Hallands och Jämtlands län, kommer att finnas endast den utrustning som erfordras för stansning av hålkort samt sortering av dessa. Vi vill dock i detta sammanhang understryka att dessa läns anläggningar givetvis kan — om så blir aktuellt — utrustas med datamaskiner. För att belysa de ekonomiska konsekvenserna av en sådan utbyggnad — här bortses från Gotlands län — får vi framhålla att en utökning av antalet datamaskinanläggningar till tjugufyra beräknas medföra en ökning av de årliga driftkostnaderna med totalt ca 1,5 milj. kronor.

Kap. 8. Länsanläggningarnas administration m. m.

Principbetänkandet

Åtskilliga omfattande arbeten inom folkbokförings- och uppbördsväsendet, vilka nu fullgöres vid länsstyrelserna, har föreslagits skola utföras vid den centrala ADB-anläggningen, medan andra funktioner även i fortsättningen skall finnas kvar, ehuru under ändrade arbetsformer. Länsstyrelserna skall bl. a. ombesörja stansningen av hålkort för de uppgifter, som därefter skall bearbetas centralt. Som en följd av ADB-systemet avses vidare en del av de på lokal skattemyndighet samt postens skatteavdelning i residensstad nu ankommande arbetsuppgifterna skola överflyttas till länsstyrelserna. För Stockholm, Göteborg och Malmö föreslås i principbetänkandet, att hithörande arbetsuppgifter — i överensstämmelse med den för närvarande tillämpade ordningen — skall ankomma på de kommunala uppbördsverken.

Ändringarna behöver inte påverka den nuvarande huvudsakliga organisatoriska indelningen av länsstyrelsen. Dess framtida arbetsuppgifter inom de här aktuella verksamheterna bör således liksom nu vara sammanförda till en sektion inom länsstyrelsen, uppbördssektionen. Vad avser arbetsfördelning, arbetsformer och personaluppsättning m. m. måste emellertid denna sektions organisation anpassas efter de ändrade förhållandena och verksamheten inom uppbördssektionen fördelas på två självständigt arbetande enheter — uppbördsdetaljen och hålkortsdetaljen.

I principbetänkandet har även diskuterats frågan om personalbehovet vid länsstyrelsernas uppbördssektioner samt i särskild tablå (s. 126) redovisats en sammanställning över den nuvarande personalorganisationen respektive personalbehovet i ett ADB-system. Sammanställningen ifråga, som omfattar uppbördssektionerna hos länsstyrelserna i samtliga län (ej överståthållarämbetet) utvisar för ADB-systemet bl. a. en ökning med ca 100 biträden.

I och med att länsstyrelserna övertager den på postverket ankommande källskatteredovisningen, avses postens skatteavdelningar i residensstäderna ävensom de till postbanken knutna skatteavdelningarna för Stockholms stad, Stockholms län och Gotlands län skola indragas. Personalen omfattar sammanlagt 350 personer.

Remissyttranden

När det gäller organisationen av länsstyrelsernas uppbördssektioner, har kommitténs förslag i allmänhet inte givit anledning till några erinringar från remissinstanserna.

Helt allmänt betonas dock vikten av att lönesättningen för databehandlingspersonalen blir tillfredsställande. *Socialförsäkringens administrationsnämnd* uttalar sålunda, att med den stelhet som vidlåder de statliga avlöningsnormerna, stora svårigheter visat sig föreligga att förvärva och behålla sådan personal, som av privata verksamheter ofta erbjudits väsentligt bättre avlöningsförmåner. Vidare underskattas lätt behovet av arbetskraft för de arbetsuppgifter, som måste utföras manuellt, såsom registrering av in- och utgående handlingar, in- och utplockning av hålkort m. m.

Sektionschefens ställning efter ADB-systemets genomförande har berörts i ett par yttranden. *Länsstyrelsen i Kalmar län* anför, att chefen för uppbördssektionen kommer att tilläggas omfattande arbetsledande och organisatoriska uppgifter genom det nya systemet. En mängd nya arbetsuppgifter kommer sålunda att åvila honom genom överflyttningen till uppbördssektionen av skatteavdelningarnas samtliga och en betydande del av de lokala skattemyndigheternas arbetsuppgifter. Länsstyrelsen ifrågasätter om inte en omprövning av sektionschefens löneställning därför bör ske. Även *länsstyrelsen i Östergötlands län* anser, att sektionschefens ökade ansvar och arbetsuppgifter gör en omprövning av dennes löneställning ofrånkomlig.

Åtskilliga länsstyrelser framhåller, att föreståndaren för hålkortsdetaljen bör placeras i sådan löneställning att dugande befattningshavare kan erhållas och behållas på tjänsten. Man bör enligt *länsstyrelsen i Kalmar län* förvärva sådan personal i arbetsledarställning, att kontinuiteten och erfarenheterna av arbetet på detaljen kan bevaras och tillgodogöras. Vikten härav har övertygande visat sig i fråga om arbetet på de nuvarande folkbokföringsdetaljerna. Länsstyrelsen föreslår därför att arbetsledaren på hålkortsdetaljen placeras i lönegrad 19, varigenom vissa garantier skapas för en rationell arbetsledning å denna arbetsdetalj, som ju är en av hörnstenarna i det föreslagna systemet.

Vad beträffar personalåtgången för stansningsarbete ifrågasätter *länsstyrelsen i Malmöhus län* om inte den fasta personalen bör räknas med hänsyn till toppbelastningsperioderna och *länsstyrelsen i Hallands län* m. fl. gör gällande, att den beräknade personalstyrkan på länsstyrelsernas hålkortsdetaljer blir alldeles för låg, även om det förutsättes att den under vissa delar av året skall förstärkas med tillfälligt anlitad arbetskraft.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser den av kommittén beräknade personalökningen för uppbördsdetaljen vara för låg. Vid postens skatteavdelningar finns för närvarande anställda 350 befattningshavare, och dessa kommer

genom skatteavdelningarnas indragning att friställas. Så gott som samtliga arbetsuppgifter hos skatteavdelningarna utom krediteringen och upprättandet av restlängderna kommer att överföras till länsstyrelsen. Vidare har all skatteuträkning för utfärdande av debetsedlar å slutlig och tillkommande skatt samt för restitution på grund av beslut om ändrad taxering och debitering överförts från de lokala skattemyndigheterna till uppbördsdetaljen. Länsstyrelsen hävdar därför bestämt, att även den av kommittén beräknade förstärkningen av den kvalificerade personalen å uppbördsdetaljen med allenast en landskanslist inte ens tillnärmelsevis fyller det uppkomna behovet av sådan arbetskraft på denna sektion.

Vad beträffar postens skatteavdelningar anför *generalpoststyrelsen*, att den föreslagna organisationen med hålkortsdetaljen ansluten till länsstyrelsen synes lämplig och ändamålsenlig i ett rikssystem. Om däremot det regionala systemet eller länssystemet kommer att anses lämpligare, bör utredas huruvida inte postverkets skatteavdelningar bör bibehållas och liksom hittills fungera som serviceorgan åt länsstyrelserna.

För att skapa bättre möjligheter till affärsmässigt utnyttjande av ADB-anläggningarna i ett eventuellt decentraliserat system är det — anför *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* i gemensamt yttrande — önskvärt att maskinerna placeras fristående från länsstyrelsen. Organisationerna nämner därvid postverket som ett tänkbart alternativ.

Kommittén

De maskinella hjälpmedel som användes i nuvarande system är placerade hos olika organ inom länet, nämligen hos länsstyrelsen, postens skatteavdelning och de lokala skattemyndigheterna. Hjälpmedlen är av helt olika art och utnyttjas oberoende av varandra inom skilda avsnitt av arbetsprocessen. Möjligheterna att knyta ihop och kombinera flera led i de nuvarande arbetsrutinerna är mycket begränsade.

Genom ADB-systemet öppnas möjligheter till en vidgad integrering i databehandlingen. Inom systemet en gång registrerade uppgifter kan bearbetas i maskinerna och utnyttjas inom skilda verksamhetsfält. De olika inom systemet förekommande maskinerna samverkar med varandra på ett sätt, som saknar motsvarighet i nuvarande system.

Av praktiska skäl och ur effektivitetssynpunkt bör den inom länen placerade maskinutrustningen — datamaskinerna och stansutrustningen — vara så samlad som möjligt och placerad i nära anslutning till de lokaler, där mottagning, registrering och förgranskning sker av inkommande material. Som framgår av vad tidigare anförts skall länsanläggningarna i första hand tillgodose behovet av maskinella hjälpmedel för arbetet inom folkbokförings- och uppbördsverksamheten. Så länge verksamheten på länsanläggningarna helt domineras av arbetsuppgifter inom länsstyrelseorganisationen, är det naturligt, att anläggningarna organisatoriskt knytes till

länsstyrelsen. Att, såsom några remissinstanser ifrågasatt, placera länsanläggningarna fristående från länsstyrelseorganisationen finner vi icke vara ändamålsenligt.

Vi föreslår således, att maskinutrustningen placeras hos länsstyrelserna och att den, jämte den för driften erforderliga personalen, inlemmas i länsstyrelseorganisationen. I denna fråga har vi haft samråd med länsförvaltningsutredningen, som därvid uttalat, att det rent allmänt sett syntes angeläget att i största möjliga utsträckning reducera antalet länsorgan inom olika verksamhetsområden samt att en splittring av ADB-verksamheten inom länen skulle verka i motsatt riktning och kunde befaras leda till olägenheter vid strävandena att sammanföra olika fristående länsorgan med länsstyrelsen eller att i varje fall bättre än nu samordna deras verksamhet med länsstyrelsens. Ur de synpunkter utredningen har att företräda, har den förklarat sig kunna biträda vårt förslag.

Folkbokföringsdetaljens motsvarighet i den framtida länsstyrelseorganisationen kommer att vara utrustad med datamaskiner i stället för adresseringsmaskiner. Arbetsuppgifterna kommer att spänna över ett väsentligt mera vidsträckt fält än i nuvarande organisation. Med hänsyn härtill synes benämningen folkbokföringsdetalj inte vara lämplig i fortsättningen. Vi föreslår därför, att den underavdelning inom länsstyrelsen, där den för ADB-systemet erforderliga maskinutrustningen placeras, benämnes länsstyrelsens *datakontor*.

Som framgår av kap. 7 föreslås länens maskinanläggningar vara av två typer, dels fullständiga anläggningar med såväl ADB-maskiner som maskiner för stansning, dels anläggningar med enbart stansutrustning. Vissa av de förstnämnda anläggningarna skall utnyttjas för att åt de senare utföra det egentliga ADB-arbetet, främst aktualisering av bandregister, beräknings- och utskriftsarbeten. Beredningsarbetet, handhavandet av erforderliga kortregister, distribution av längder och avier m. m. skall däremot alltid ombesörjas av vederbörande länsstyrelse.

I länssystemet kommer *datakontoren i län med ADB-anläggning* att få betydligt mera omfattande arbetsuppgifter än hålkortsdetaljen i ett rikssystem. Arbetsuppgifterna vid datakontoren kommer att fördela sig på följande huvudgrupper:

A. Folkbokföring

1. Mottagning, granskning och kodsättning av inkomna avier från pastorsämbeten, lokala skattemyndigheter m. fl. angående ändringar i befolknings- och fastighetsregistreringen.
2. Överföring av ändringsuppgifterna till hålkort samt kontroll och kollationering av denna överföring.
3. Uppdatering av magnetbandregister över befolkning och fastigheter.

4. Framställning och distribution av avier till ett stort antal myndigheter, tryckning av fastighets- och befolkningslängder m. m.
5. Förändring av kortregister och lämnande av upplysningar ur dessa register.

B. Taxering

1. Mottagning av deklARATIONER och övrigt material utvisande bl. a. taxeringsnämndernas beslut rörande åsatt taxering.
2. Överföring av taxerings- och ATP-data till hålkort samt kontroll av denna överföring.
3. Framställning av taxeringsavier och taxeringslängder.
4. Framställning av underlag för inkomststatistik samt uppgift om taxeringsutfallet för statliga och kommunala myndigheters behov.

C. Uppbörd

1. Framställning av debetsedlar å preliminär skatt.
2. Uträkning och påföring av statliga och kommunala skatter och avgifter, som upptages på debetsedel å slutlig skatt, samt uträkning av pensionspoäng.
3. Framställning av överskottsförteckningar, debiteringslängder och debetsedlar å slutlig skatt, avier om pensionsgrundande inkomst m. m.
4. Mottagning, registrering och iordningställande för stansning av skatteredovisningar från arbetsgivare och övriga redovisningsställen.
5. Stansning av hålkort efter skatteanvisningar m. m. samt maskinell avstämning av redovisningarna.
6. Maskinell bokföring av inbetald skatt samt framställning av uppbördslistor, restlängder, underlag för arbetsgivarkontroll m. m.
7. Framställning av uppbördsstatistik.

I anslutning till den nyss lämnade exemplifieringen av arbetsuppgifter, som skall åvila datakontoren, bör framhållas att uppgifterna ifråga är kvantitativt mycket stora. De är självfallet också — om man delar dem på undergrupper — många fler än uppräknningen visar samt i sina detaljer mycket olikartade. I ett län av genomsnittstorlek beräknas för datakontoret erfordras ca 25 personer. Detta är jämfört med nuvarande folkbokföringsdetalj en fördubbling.

Alla moment i databehandlingen kan inte kontrolleras maskinellt, varför manuella kontroller tillkommer i vissa led, detta utöver den avsedda granskningen av grundmaterialet och de färdigställda produkterna. Eftersom de olika åtgärderna inom folkbokförings-, taxerings- och uppbördsverksamheten i regel är i författning tidsbestämda, är det viktigt att för den maskinella bearbetningen uppgjorda tidsschema följes. Hela datakontoret måste därför utgöra en enda samverkande arbetsenhet.

Till datakontorets arbete skall även höras att ge uppgiftslämnarna — pastorsämbeten, lokala skattemyndigheter, sjukkassor, taxeringsnämnder m. fl. — de råd och anvisningar, som erfordras för att utväxlingen av uppgiftsmaterial skall ske på föreskrivet sätt. Hur ADB-verksamheten ifråga skötes inom datakontoret i ett av länen, kan i vissa lägen ha betydelse för motsvarande verksamhet i annat län, detta till följd av det inom folkbokföringen och skatteuppbörden förekommande datautbytet länen emellan.

Säkerheten i systemet och bästa ekonomiska utnyttjande av ADB-maskinparken kräver omsorgsfull arbetsplanering och god arbetsdisciplin. Även om en hel del av planeringsarbetet kommer att ske centralt för hela riket, återstår dock mycket som måste överlåtas på datakontoren att själva ombesörja. Här må bl. a. nämnas — förutom driften vid anläggningen — instruktion och disposition av personalen, tidsplanering av arbetsmomenten och samverkan med andra i ADB-arbetet engagerade organ inom länet.

Arbetet inom datakontoren kommer uppenbarligen att ha en annan inriktning än arbetet inom länsstyrelsen i övrigt. Inom datakontoren kommer sålunda inte att i princip ske någon direkt handläggning av ärenden. Verksamheten blir huvudsakligen inriktad på servicearbete. Med den maskinella utrustningen skall utföras beräknings- och skrivarbeten men beslut skall inte fattas i materiella frågor. Med hänsyn till arten och omfattningen av de arbetsuppgifter som kommer att åvila datakontor i län med ADB-anläggning anser vi, att sådant datakontor skall utgöra en särskild sektion inom landskontoret.

Sektionschefen skall närmast under landskamreraren vara ansvarig för den maskinella driften. Han skall bära ansvaret för att arbetet utföres i enlighet med de direktiv som meddelas från centralorganet och att resultatet av arbetet, dvs. de maskinellt framställda produkterna, redovisas på sätt och inom tider som är föreskrivna. På sektionschefen skall ankomma att, såvitt avser eventuella nya ADB-projekt, göra ett mera allmänt bedömande av huruvida det finns anledning börja en sådan utredning som normalt ingår som ett led i förberedelsearbetet för ett ställningstagande till frågan om datamaskiner skall användas inom ett visst arbetsområde, och att vidarebefordra dessa projekt till centralorganet. Sektionschefen måste vara väl insatt i ADB-tekniken. Han bör emellertid också ha god kännedom inte bara om folkbokförings-, taxerings- och uppbördsarbetet utan även om länsstyrelsearbetet i övrigt. Stora krav måste följaktligen ställas på sektionschefens kunnighet och duglighet. Vi anser mot bakgrund härav att i län med ADB-anläggning chefen för länsstyrelsens datakontor, med förslagsvis tjänstetiteln byrådirektör, bör placeras i samma lönegrad som chefen för uppbördssektionen.

Vad beträffar *datakontoren i län utan ADB-anläggning* kan ifrågasättas om de skall utgöra särskilda sektioner. Arbetsuppgifterna är visserligen även här av kvalificerad art, men de är inte lika omfattande och av sådan

natur, att de kräver samma ingående kännedom om ADB-tekniken som när det gäller län med fullständig datamaskinutrustning. Kravet på arbetsplanering och arbetsledning är här inte lika stort.

Enligt vår mening bör med hänsyn härtill, åtminstone till en början och till dess man fått en viss erfarenhet av det nya systemet, datakontoret i dessa län utgöra en särskild detalj inom uppböldssektionen med en förste landskanslist (i Gotlands län en landskanslist) som arbetsledare.

Vi föreslår således, att databehandlingen för folkbokföring, taxering och uppboord vid varje länsstyrelse utföres inom ett särskilt, i länskontoret ingående datakontor. Hos länsstyrelser som erhåller datamaskinanläggning föreslås datakontoret utgöra särskild sektion. Sektionschefen föreslås skola benämnas byrådirektör och vara placerad i samma lönegrad som chefen för uppböldssektionen. Hos de länsstyrelser som inte erhåller datamaskiner skall datakontoret utgöra en detalj inom uppböldssektionen med en förste landskanslist (landskanslist) som arbetsledare.

I detta sammanhang vill vi framhålla att, i ett länsystem liksom i ett rikssystem, uppböldssektionen kommer att tillföras vissa funktioner som nu åvilar postens skatteavdelning och de lokala skattemyndigheterna. En följd därav blir, att de på chefen för den framtida uppböldssektionen ankommande arbetsuppgifterna, oaktat en del göromål bortfaller, kan beräknas bli av i stort sett samma omfattning som de är i den nuvarande organisationen.

De förändringar i personalhänseende, som ett ADB-länsystem beräknas medföra för länsstyrelserna i länen, har åskådliggjorts i nedanstående sammanställning.

Tjänst	Löne-grad enl. löne-plan A	Nuv. personalorganisation				Personalorganisation vid ADB-system (Läns-system)		
		Sek-tions-chefer	Upp-bölds-det.	Folk-bokf.-det.	Summa	Upp-bölds-sekt.	Data-kon-tor*	Sum-ma
Länsassessor, sektionschef	26	24			24	24	19	43
Förste landskanslist	19		24		24	24	23	47
Landskanslist	9—15		135	25	160	135	10	145
Driftspersonal	7—17						83	83
Kansliskrivare	10		11	20	31	} 300	410	710
Kontorist	9		22	2	24			
Kanslibiträde	7		53	42	95			
Övrig personal	1—5		141	224	365			
Summa fast personal		24	386	313	723	483	545	1 028
Biträdesmånader			290	280	570	40	—	40

* Här ingår även personalen på datakontor i län utan ADB-anläggning.

Som framgår av sammanställningen redovisas under nuvarande organisation 135 landskanslistor. I detta antal ingår de 63 icke-ordinarie landskanslistor, vilka tillhör länsstyrelsernas personal men är avsedda för tjänstgöring inom fögderiförvaltningen. Dessa sistnämnda landskanslistor var inte medtagna i motsvarande sammanställning i principbetänkandet (s. 126). I sammanställningen ovan har samtliga berörda landskanslistor upptagits även under personalorganisationen vid ADB-länssystem. I rikssystemet hade de uppförts till ett antal av 102. Anledningen härtill är den att vi numera funnit, att — bl. a. med hänsyn till det ökade behov av personalutbildning, som kommer att göra sig gällande — det finns skäl att räkna med oförändrat antal icke-ordinarie landskanslistor inom den framtida organisationen.

För uppnående av jämförbarhet i kostnadshänseende mellan nuvarande organisation, det i principbetänkandet föreslagna rikssystemet och det nu framlagda förslaget till länssystem, har vi räknat med samma särställning för städerna Stockholm, Göteborg och Malmö som i rikssystemet (principbetänkandet s. 121). Detta innebär, att i sammanställningen ovan ej medtagits beräknad personal för berednings- och stansningsarbeten, skatte-likvidbokföring m. m. för nämnda tre städer.

Vid utformningen av en organisation för länssystemet kan någon sådan särställning knappast komma ifråga — i vart fall ej om upphördsverken förstärkas. Anledningen härtill är att nyssnämnda arbeten endast ingår som led i den databehandlingsverksamhet, vilken utföres hos länens datakontor. En uppdelning av berednings- och stansningsarbetet mellan stad och vederbörande länsstyrelse skulle förorsaka — förutom vissa tekniska komplikationer — en fördyring av verksamheten och bl. a. leda till att den koncentration av databehandlingsverksamheten, som man vill tillskapa genom länssystemet, ej uppnås.

Länssystemet		Rikssystemet		Nuvarande organisation	
Personer	Antal	Personer	Antal	Personer	Antal
Övergripande	102	102	102	135	135
Stadsstyrelser	10	10	10	10	10
Länstyrelser	92	92	92	125	125
Övrigt	0	0	0	0	0
Totalt	102	102	102	135	135

Kap. 9. Den centrala organisationen

Principbetänkandet

I principbetänkandet har vi erinrat om att den nuvarande folkbokförings- och uppborädsverksamheten ledes och övervakas av centrala organ, vilka bl. a. har att utfärda tillämpningsföreskrifter samt att meddela råd och anvisningar rörande den ifrågavarande verksamheten. Vidare har framhållits, att det även i ADB-systemet erfordras central tillsyn och ledning. Den omständigheten att all bearbetning av data skall ske inom en central anläggning, förutsätter inte bara, att en mycket omsorgsfull planläggning sker av arbetet inom denna, utan också att noggranna planer upprättas till ledning för den samverkan som skall äga rum mellan bl. a. länsstyrelserna och den centrala anläggningen. Behov har, liksom i nuvarande organisation, synts föreligga av en från centralt håll utövad tillsyn över länens maskinutrustning.

Vi har vidare framhållit, att det är fördelaktigt om tillsynen och ledningen utövas från allenast ett håll. De avsedda centrala funktionerna, som nu är uppdelade på bl. a. riksbyrån för folkbokföringen, generalpoststyrelsens skattekontor och centrala uppborädsnämnden, har vi därför föreslagit skola sammanföras till ett för folkbokföring och uppborärd gemensamt centralt organ.

Den centrala ADB-anläggningen i rikssystemet har av oss i princip ansetts skola utgöra ett serviceorgan till länsstyrelserna. För verksamheten inom densamma erfordras uppskattningsvis 100 personer. Anläggningen kommer att ingå som en viktig del i folkbokförings- och uppborädsorganisationen i dess helhet och bör därför knytas till det centrala folkbokförings- och uppborädsorganet.

De centrala tillsynsfunktionerna har bedömts bli av den art och omfattning att de i och för sig kan fullgöras inom en självständig administrativ enhet. Med hänsyn till det starka sambandet mellan beskattningsväsendet samt folkbokföringen och skatteuppborärd har dock förordats att det för beskattningsväsendet centrala organet, *riksskattenämnden*, skall utgöra centralorgan även för folkbokföring och uppborärd. Nämnden bör därför byggas ut. Särskilt kraftig blir utbyggnaden av nämndens kansli.

Ett förhållandevis detaljerat förslag till organisation för riksskattenämnden har redovisats i principbetänkandet. Enligt detta skall till riksskatte-

nämnden — utbyggd med en tredje avdelning och med nämndens ordförande heltidsanställd — överföras de arbetsuppgifter som nu åvilar riksbyrån för folkbokföringen, generalpoststyrelsens skattekontor och centrala uppborädsnämnden. Den tredje avdelningen, vilken skulle övertaga de arbetsuppgifter som nu ligger på centrala uppborädsnämnden, föreslogs skola bestå av riksskattenämndens ordförande och ytterligare sex ledamöter. Av dessa avsågs en skola förordnas till vice ordförande, en äga särskild insikt och erfarenhet i folkbokföringsfrågor, en äga särskild insikt och erfarenhet i uppborädsfrågor samt tre vara i arbetsförhållanden erfarna och kunniga. Enligt vår mening var det påkallat att en särskilt i kyrkobokföringsfrågor väl förfaren person, t. ex. en kyrkobokföringsinspektör, bleve ledamot i nämnden. Eventuellt kunde vidare ifrågasättas om det inte kunde finnas skäl att i nämnden ha — förutom två ledamöter representerande Svenska arbetsgivareföreningen respektive Landsorganisationen — även en representant för tjänstemannasidan på arbetstagarområdet. Självfallet borde hinder inte möta att till ledamot eller suppleant på tredje avdelningen utse någon som är ledamot eller suppleant på annan avdelning inom nämnden.

Riksskattenämndens kansli har föreslagits skola utökas med en byrå för folkbokförings- och uppborädsärenden, en teknisk byrå, en kameralsektion och eventuellt en namnsektion. Personalen inom kansliet beräknades komma att uppgå till drygt 150 personer, varav en överdirektör eller kanslichef samt fem byråchefer. Ungefär en tredjedel av antalet befattningar, framhölls det, har sin motsvarighet i nuvarande organisation inom riksskattenämnden, statistiska centralbyrån och generalpoststyrelsens skattekontor. Ökningen skulle främst falla på den tekniska byrån och borde ses mot bakgrund av det avsevärt minskade personalbehovet hos de lokala och regionala organen.

En av kommitténs ledamöter har reserverat sig mot förslaget i vad det avser riksskattenämndens organisation. Reservanten ansåg bl. a. att centralorganet skulle organiseras som ett ämbetsverk, benämnt riksskatteverket eller riksskattestyrelsen, med verkschef och verksstyrelse, under det att nämndärendena borde samlas hos en nämnd, riksskattenämnden, med verkschefen som självskriven ordförande.

Remissyttranden

Förslaget att inom ett organ samla tillsyns- och ledningsfunktionerna på folkbokförings- och beskattningsväsendets område har tillstyrkts av bl. a. riksskattenämnden, som uttalar att det är värdefullt om man i fortsättningen kan låta riksskattenämnden utåt framstå som det centrala organet på beskattningsväsendets, folkbokföringens och uppborädsområde. *Överståthållarämbetet* anser det ställt utom allt tvivel att det efter övergång till

automatisk databehandling kommer att föreligga ett ökat behov av en från centralt håll utövad ledning av folkbokförings-, taxerings- och uppbördsverksamheten hos regionala samt lokala myndigheter och organ. Även *länsstyrelsen i Kalmar län* anser det ofrånkomligt att en topporganisation för folkbokföring, taxering och uppbörd kommer till stånd i någon form. Behovet av att vid en tillämpning av ADB-metoden ha en nära samordning av lednings- och tillsynsverksamheten över folkbokföring och uppbörd talar enligt *statistiska centralbyråns* mening för att de därmed sammanhängande funktionerna samlas hos ett organ. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* däremot ifrågasätter, om man inte beträffande lednings- och tillsynsverksamheten — såsom nu är fallet — bör göra boskillnad mellan å ena sidan taxeringsväsendet och å andra sidan folkbokförings- och uppbördsväsendet. *Domkapitlet i Göteborg* hyser betänkligheter mot att den centrala handläggningen av ärenden rörande beskattningsväsendet och folkbokföringsväsendet skall koncentreras till ett gemensamt organ.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, som avstyrker förslaget i denna del, anser det över huvud taget inte böra förekomma att man sammanför de nuvarande organen riksskattenämnden, centrala uppbördsnämnden, riksbyrån för folkbokföringen och generalpoststyrelsens skattekontor. *Centrala uppbördsnämnden* uttalar, att skälen för överföring av dess verksamhet till riksskattenämnden inte kan anses tillräckligt bärande.

Vad beträffar den centrala myndighetens organisation tillstyrker *rikskattenämnden* att en omorganisation sker i huvudsaklig överensstämmelse med vad kommittén föreslagit. *Länsstyrelsen i Kalmar län* tillstyrker på skäl som anförts av kommittén, att riksskattenämnden blir det nya centralorganet.

Överståthållarämbetet anser däremot, att det för tillsyns- och ledningsfunktionerna erforderliga centrala organet med hänsyn till sina omfattande administrativa uppgifter bör organiseras som ett ämbetsverk. I den mån ärenden uppkommer, vilka bör handläggas inom en nämnd, torde sådana ärenden få hänskjutas till riksskattenämnden, som i princip bör vara från det centrala organet helt fristående.

Tjänstemännens centralorganisation avvisar förslaget att ombilda den nuvarande riksskattenämnden till centralorgan för såväl administrativa ärenden som nämndärenden i skattefrågor och förordar att två fristående organ inrättas.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* anför i gemensamt yttrande, att riksskattenämnden tillvunnit sig både allmänhetens och skattemyndigheternas förtroende. För att nämnden även i fortsättningen skall kunna fylla sina funktioner är det nödvändigt att dess sammansättning och fria ställning behålles oförändrade. Både dess arbete för enhetlighet i taxeringen, vilket för organisationerna framstår som ytterst

värdefullt, och dess funktion som remissinstans förutsätter att nämnden bibehåller sin expertkaraktär. Det vore därför enligt organisationernas mening klart olämpligt att omskapa riksskattenämnden till ett ämbetsorgan.

Enligt riksskattenämndens mening föreligger inte tillräckliga skäl att — såsom kommittén föreslagit — tillföra nämnden en helt ny avdelning för handläggning av folkbokförings- och uppborärsärenden. Antalet ledamöter inom nämnden borde i stället utökas med allenast tre. Dessa kunde lämpligen givas ställning av adjungerade ledamöter och såsom sådana delta på nämndens nuvarande första (allmänna) avdelning i stället för tre av de ordinarie ledamöterna vid handläggning av uppborärs- och folkbokföringsfrågor.

Den av kommittén framförda tanken att utöka nämnden med t. ex. en kyrkobokföringsinspektör och en representant för tjänstemannasidan på arbetstagarområdet har inte föranlett någon erinran. *Domkapitlet i Göteborg* anser, att en prästman med särskild insikt i folkbokföringsfrågor bör i någon form knytas till det centrala tillsynsorganet. *Tjänstemännens centralorganisation* uttalar att en representant för tjänstemannasidan på arbetstagarområdet bör äga säte i riksskattenämnden.

Kommittén

I enlighet med vad som förutsatts i direktiven har vi tagit frågan om det erforderliga tillsyns- och ledningsorganet under omprövning. Därvid har vi i första hand sökt bedöma, huruvida den omständigheten att den för folkbokförings-, taxerings- och uppborärsverksamheten erforderliga datamaskinutrustningen placeras hos länsstyrelserna i stället för inom en central anläggning medför att frågan om behovet av central ledning och tillsyn kommit i annat läge.

En från centralt håll utövad tillsyn och ledning, motsvarande den som för närvarande utövas av statistiska centralbyrån i egenskap av riksbyrå för folkbokföringen och av generalpoststyrelsens skattekontor, måste uppenbarligen förekomma även i framtiden. Behovet av tillsyn, ledning och samordning blir mera påtagligt ju flera datamaskinanläggningar som ingår i ADB-systemet. I länsystemet skall den hos länsstyrelserna placerade maskinella utrustningen användas inom såväl folkbokförings- som taxerings- och uppborärsverksamheten. Tillsyn över denna utrustning måste, i likhet med vad nu sker i fråga om länsbyråernas och skatteavdelningarnas maskinutrustning, utövas från centralt håll. I ett ADB-system blir det ofrånkomligt att en myndighet svarar för denna tillsyn.

Den maskinella bearbetningen skall i ett ADB-system ske efter principer som är enhetliga för hela landet. Systemlösningar skall utarbetas och programmering skall ske för maskinbearbetningen. Arbetet härmed kräver

specialutbildad personal. Denna personal måste finnas samlad hos den centrala myndighet, hos vilken tillsyns- och ledningsfunktionerna ligger. Även om det nämligen inte är teoretiskt omöjligt att hos de olika länsstyrelserna hålla personal för här avsedda arbetsuppgifter, torde en sådan lösning vara ur praktisk och ekonomisk synpunkt nära nog otänkbar.

I rikssystemet borde, framhöll vi i principbetänkandet, datamaskin-anläggningen vara knuten till centralorganet, som alltså skulle bära ansvaret för allt som äger samband med anläggningens drift och underhåll. Kostnaderna för driften m. m. av anläggningen skulle komma att belasta centralorganet och ansvaret för upprättandet av anslagsäskanden avseende datamaskin-anläggningen skulle åvila detta organ. Den omständigheten att datamaskinerna placeras på olika håll i landet gör det klart nödvändigt att man på centralt håll följer upp verksamheten inte blott, som ovan berörts, ur teknisk synpunkt utan också ur ekonomisk synpunkt. Länsstyrelsernas anslagsäskanden torde, såvitt avser datakontoren, bl. a. böra upprättas med ledning av centralt meddelade anvisningar. Vi vill också ifrågasätta, huruvida inte äskandena i denna del bör insändas till centralorganet för att av detta jämte eget yttrande sedermera tillställas vederbörligt departement.

Mot bakgrund av vad ovan anförts föreslår vi att det även i ett länsystem skall finnas en central myndighet, som har att utöva tillsyn över och ledning av folkbokförings- och uppbördsverksamheten.

I principbetänkandet föreslogs, att det nuvarande centrala organet på taxeringsväsendets område, *riksskattenämnden*, skulle utgöra centralt organ även för folkbokföring och uppbörd. Anknytningen till riksskattenämnden var motiverad av att det enligt vårt förmenande framdeles skulle komma att föreligga ett påtagligt samband mellan folkbokföring och uppbörd å den ena sidan och taxering å den andra. Vi bedömde det vara föga rationellt att i framtiden ha två centrala myndigheter, vilka ibland var för sig och ibland i samråd skulle utfärda de föreskrifter som erfordrades för att taxerings- och uppbördsarbetet skulle flyta smidigt.

Det förhållandet att rikssystemets gemensamma ADB-anläggning bortfaller i ett länssystem gör att frågan kommit i ett delvis nytt läge. Personalstyrkan hos centralorganet behöver inte längre bli så stor som tidigare beräknats. Förutsättningarna för att inordna det nya organet under något nu befintligt organ ökar genom att omfattande arbetsuppgifter, som har karaktär av rutin- och expeditjonsarbete, bortfaller. De uttalanden som gjorts om att det är olämpligt att hos riksskattenämnden samla såväl nämndfunktioner som omfattande administrativa funktioner förlorar därmed i styrka. Vi föreslår även nu, att riksskattenämnden skall vara centralt tillsyns- och ledningsorgan på folkbokförings-, taxerings- och uppbördsområdet.

Nämnden synes, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslogs i principbetänkandet, böra byggas ut med en tredje avdelning för handläggning av uppboräds- och folkbokföringsärenden. Denna avdelning kommer då att motsvara centrala uppborädsnämnden med viss förstärkning. Riksskattenämnden har i sitt remissyttrande föreslagit att man, i stället för att inrätta en sådan tredje avdelning, skall utöka det nuvarande antalet ledamöter i nämnden med tre, vilka skulle företräda lokal skattemyndighet samt arbetsgivar- och arbetstagersidan och i anslutning därtill införa ett system med »utbyte» av ledamöter. Ett dylikt system skulle emellertid kunna befaras bli något tungrott. Man kan också ifrågasätta lämpligheten av att belasta ledamöterna på första avdelningen med ytterligare ärenden.

Genom det i principbetänkandet framlagda förslaget skulle antalet ledamöter i riksskattenämnden utökas med sex, dock att ledamöterna och suppleanterna på de olika avdelningarna i viss utsträckning skulle kunna vara gemensamma. Bakom förslaget låg bl. a. tanken att man ville söka skapa likformighet mellan den nya tredje avdelningen och de nuvarande två avdelningarna, där det, förutom ordföranden, finns sex ledamöter på varje avdelning.

Anser man det angeläget att begränsa antalet ledamöter i riksskattenämnden, synes det emellertid tillräckligt om den tredje avdelningen får en sammansättning, som motsvarar centrala uppborädsnämndens, nämligen förutom ordföranden, fyra ledamöter, därav en lagfaren vice ordförande, en med särskild erfarenhet i uppborädsfrågor samt en representant för vardera arbetsgivar- och arbetstagersidan på arbetsmarknaden. Den i principbetänkandet framförda tanken att låta tjänstemannasidan på arbetstagarområdet bli representerad i nämnden kan realiseras genom en suppleantplats. Riksskattenämndens behov av en särskild sakkunnig i kyrkobokföringsfrågor kan tillgodoses genom att nämnden förordnar lämplig sådan person att såsom expert biträda nämnden och dess kansli.

Enligt det i principbetänkandet framlagda förslaget skulle *riksskattenämndens kansli* utökas med en folkbokförings- och uppborädsbyrå samt en teknisk byrå. Om riksskattenämnden skulle utgöra central namnmyndighet, borde handläggningen av namnärendena ske inom en fristående sektion. Med hänsyn till den storlek som nämnden komme att få som administrativt organ ansågs de rent kamerala ärendena bli förhållandevis omfattande. De föreslogs skola handläggas inom en särskild kameralsektion.

I ett länsystem blir de folkbokförings- och uppborädsbyrån åvilande arbetsuppgifterna i stort sett desamma som i rikssystemet. Verksamheten kommer dock att få en i viss mån annan inriktning till följd av att data-maskinerna blir placerade hos olika länsstyrelser i stället för inom riksskattenämnden. Den utåt riktade rådgivningsverksamheten torde således komma att öka i omfattning. Med hänsyn till bl. a. denna omständighet har vi övervägt, huruvida skäl föreligger att dela folkbokförings- och upp-

bördsbyrån på två byråer. Som motiv för en sådan uppdelning kan anföras att, ehuru på det tekniska planet ett påtagligt samband föreligger mellan folkbokföring och uppbörd, de rent materiella bestämmelserna avser skilda ämnesområden. Det kan synas tveksamt om ansvaret för handläggningen av båda dessa ärendegrupper bör ligga på en person. Å andra sidan ställer det sig svårt att på nuvarande stadium av utredningsarbetet överblicka, hur omfattande arbetsuppgifterna kommer att bli på uppbördsområdet och av vilken svårighetsgrad de kommer att bli. Med hänsyn härtill anser vi oss för närvarande böra förorda, att det inom riksskattenämndens kansli skall finnas en folkbokförings- och uppbördbyrå, vilken indelas i två sektioner. Frågan om en eventuell uppdelning på två byråer torde få tagas under omprövning, sedan en tids erfarenhet vunnits av den nu föreslagna organisationen.

Den i principbetänkandet föreslagna tekniska byrån skulle vara indelad i tre sektioner nämligen en planeringssektion, en allmän sektion och en maskinsektion. De två sistnämnda sektionerna var motiverade av att ADB-arbetet skulle utföras inom riksskattenämnden. Med länssystemet bortfaller behovet av dessa sektioner. Som förut berörts skall från riksskattenämndens sida övas viss tillsyn över den datamaskinutrustning som blir placerad hos länsstyrelserna. Vidare skall hos nämnden finnas specialutbildad personal för system- och programmeringsarbete. Arbetet inom de olika datakontoren skall följas upp så att man inom riksskattenämnden ständigt har den kännedom om bl. a. maskinbeläggningen på olika datakontor som erfordras för den allmänna planeringen av den statliga databehandlingsverksamheten. Nämnden skall härutinnan ha ett nära samarbete med matematikmaskinnämnden eller dennas framtida motsvarighet.

Här berörda planerings- och ledningsfunktioner, vilka sammanhänger med ADB-systemets tillämpning, är i länssystemet liksom i rikssystemet av sådan speciell natur att de inte lämpligen kan fullgöras inom folkbokförings- och uppbördbyrån. Stora krav i fråga om teknisk kunskap måste ställas på den person som närmast under riksskattenämndens ledning har att svara för arbetet ifråga. Denne bör emellertid också vara väl insatt i hur arbetet bedrivs inom datakontoren och ute på fältet. Arbetsuppgifterna kommer att i stort sett motsvara dem som i rikssystemet skulle ligga på planeringssektionen inom tekniska byrån, men tillsynsfunktionerna kommer att få större omfattning till följd av att datamaskinerna placeras hos länsstyrelserna. Mot bakgrund härav föreslår vi, att arbetsuppgifterna ifråga inom riksskattenämnden hänföres till en särskild byrå, benämnd planeringsbyrån. Enligt vår mening bör chefen för denna byrå vara kontraktsanställd.

Ehuru personalstyrkan inom riksskattenämnden kommer att bli avsevärt mindre än vad som förutsattes i principbetänkandet, anser vi det ändock motiverat att ha en särskild kameral- eller kanslisektion. Stats-

makterna har numera beslutat att namnändena, vilka för närvarande handlägges på statistiska centralbyråns avdelning för folkbokföring, skall överföras till patent- och registreringsverket. Någon särskild sektion för handläggning av namnändena skall följaktligen inte inrättas hos riksskattenämnden.

Vad som i principbetänkandet anförts om att nämndens ordförande bör vara heltidsanställd och att han vid sin sida bör ha en kanslichef gäller alltjämt. Frågan om kompetensfördelningen mellan å ena sidan nämnden och å andra sidan dess ordförande samt kanslichef och byråchefer har relativt utförligt diskuterats i principbetänkandet och skall inte här upptagas ånyo.

Sammanfattningsvis föreslår vi följande. *Riksskattenämnden* bygges ut till *centralorgan för folkbokföring, taxering och uppbörd*. I samband därmed förstärkes riksskattenämnden med en tredje avdelning, motsvarande den nuvarande centrala uppbördsnämnden. Tjänstemannaorganisationerna på arbetstagarområdet erhåller en suppleantplats. En i kyrkobokföringsfrågor erfaren person utses att som expert biträda nämnden och dess kansli. Nämndens kansli, som nu består av tre byråer, utökas med en folkbokförings- och uppbördsbyrå och en planeringsbyrå. En kameralsektion inrättas för de gemensamma kansligöromålen. Den nytillkommande personalen beräknas uppgå till ca 45 befattningshavare, därav 5 gemensam personal, 25 å folkbokförings- och uppbördsbyrån samt 15 å planeringsbyrån.

Alternativa lösningar. I principbetänkandet framhöll vi bl. a., att de centrala tillsynsfunktionerna skulle bli av den art och omfattning att de i och för sig kunde handläggas inom en självständig administrativ enhet. Chef för centralorganet borde vara en befattningshavare med överdirektörs tjänsteställning. Denne syntes böra vara självskriven ledamot av och ordförande i centrala uppbördsnämnden.

Vissa remissinstanser har ifrågasatt nödvändigheten av att inordna det för folkbokförings- och uppbördsverksamheten erforderliga centralorganet i riksskattenämnden. De har dock inte gjort något direkt ställningstagande i frågan, huruvida det för verksamheten erforderliga organet borde vara självständigt eller ej och inte heller uttalat sig om hur ett självständigt sådant borde vara organiserat.

Vi har nyss erinrat om att i ett länssystem personalstyrkan hos det centrala folkbokförings- och uppbördsorganet blir avsevärt mindre än i rikssystemet. Med hänsyn härtill har vi till förnyat övervägande tagit upp frågan hur ett självständigt sådant organ lämpligen bör vara uppbyggt. Man skulle kunna — på sätt skisserats i principbetänkandet — ha ett ämbetsverk bestående av verkschef och ett antal byråer samt vid sidan härav en motsvarighet till nuvarande centrala uppbördsnämnden. En annan lösning, om man vill hålla fast vid att organet skall vara uppbyggt

som ett ämbetsverk, är att nämnden utgör verkets styrelse med verkschefen som ledamot av styrelsen. Ytterligare en tänkbar väg är att, med riksskattenämnden som förebild, bygga ut centrala uppborädsnämnden med ett kansli bestående av de två byråer, folkbokförings- och uppborädsbyrån samt planeringsbyrån, vilka enligt vad vi ovan föreslagit skall ingå i riksskattenämnden. Organet skulle då kunna benämnas *centrala uppboräds- och folkbokföringsnämnden*. Av dessa tre alternativ vill vi förorda det sistnämnda.

Vid här angiven lösning synes det inte kunna anföras några skäl mot att ge nämnden en sammansättning motsvarande den som i principbetänkandet föreslogs för riksskattenämndens tredje avdelning. Nämnden skulle sålunda komma att bestå av nämndens ordförande och ytterligare sex ledamöter, av vilka en i likhet med ordföranden skulle vara lagfaren och erfaren i domarvärv eller i administrativ verksamhet (vice ordförande), en äga särskild insikt i folkbokförings-(kyrkobokförings-)frågor och en särskild insikt i och erfarenhet av uppborädsfrågor samt tre vara i arbetsförhållanden erfarna och kunniga.

Vad i principbetänkandet anförts angående uppdelning av förekommande ärenden mellan egentliga nämndärenden, ordförandeärenden och kansliärenden synes kunna äga tillämpning i fall som här avses. Den frågan uppkommer emellertid om vem som skall bära ansvaret för det dagliga arbetet inom nämndens kansli och för samordningen av arbetet byråerna emellan. Under den period, då nämnden bygges upp och ADB-systemet genomföres liksom under tiden närmast därefter, torde det vara ofrånkomligt att nämndens ordförande eller vice ordförande på heltid ägnar sig åt arbetet inom nämnden. Huruvida det kan bli möjligt att sedermera lägga arbetsuppgifterna ifråga på en av byråcheferna eller att fördela arbetet mellan en deltidstjänstgörande ordförande eller vice ordförande och någon av byråcheferna torde få tagas under omprövning, när man vunnit erfarenhet av den nya organisationen.

Slutligen må framhållas, att personalbehovet föga påverkas av den organisationsform som väljes för centralorganet.

Kap. 10. Lokal skattemyndighet

Principbetänkandet

I principbetänkandet och särskilda därvid fogade bilagor (nr 5, 6 och 7) har vi redovisat häradsskrivares huvudsakliga arbetsuppgifter före och i ett ADB-system, den beräknade arbetsmängden för olika månader samt det framtida behovet av biträdespersonal i ett fögderi av genomsnittsstorlek (normalfögderi). Av betänkandet framgår att, efter det ADB-systemet genomförts, arbetsmängden för biträdespersonalen kan väntas bli reducerad till ungefär hälften. Vidare framgår, att arbetsbelastningen torde bli ojämnt fördelad över årets olika månader med en markant topp under februari till följd av deklarationssortering. Övergången till ADB-system har beräknats medföra en besparing av uppskattningsvis 600 biträdestjänster och 1 200 biträdesmånader totalt för häradsskrivarkontoren ävensom reducering av antalet där placerade landskanslister med ett trettio-tal. För städernas uppbördsverk har besparingen ifråga angivits till ca 380 biträdesår och ca 60 mellangradstjänster.

I ett genomsnittsfögderi (ca 31 000 invånare och ca 17 600 till statlig inkomstskatt skattskyldiga) skulle behövas 4 à 5 helårsanställda biträden eller — om biträdeshjälp till taxeringsassistent även medräknas — 5 à 6 helårsanställda biträden, vartill skulle komma tillfällig biträdeshjälp under våren motsvarande nio biträdesmånader. Under höstmånaderna skulle uppstå överskott på arbetskraft motsvarande fem biträdesmånader. Vi har även framhållit att det för närvarande finns ca tjugo fögderier med en folkmängd inte överstigande 25 000 personer, och lika många med en folkmängd mellan 25 000 och 27 000 personer. Inom dessa fögderier skulle i ett ADB-system behövas, utöver häradsskrivaren, högst 4 à 5 fasta biträden inklusive biträde åt taxeringsassistenten.

Vi har ifrågasatt, huruvida ett fögderi med en så ringa personaluppställning utgör en lämplig arbetsenhet. Enligt vår då uttalade mening finns det stark anledning överväga sådan jämkning i fögderiindelningen, att samtliga fögderier blir tillräckligt stora för att var för sig bilda en ändamålsenlig arbetsenhet. Frågan måste emellertid bedömas även ur andra synpunkter.

Remissyttranden

Remissinstanserna har i sina yttranden rörande personalorganisationen i allmänhet framhållit, att det av kommittén angivna personalbehovet för de lokala skattemyndigheterna beräknats alldeles för lågt, bl. a. med hänsyn till att de kvalificerade arbetsuppgifterna ingalunda torde komma att minska sedan ADB-systemet genomförts.

Sveriges häradskrivarförening framhåller, att det måste ställas betydligt större krav på beredning av grundmaterialet vid automatisk databehandling än vid manuell bearbetning. Häre instämmer *Föreningen Sveriges kronokamrerare*. Sistnämnda förening anför även, att skattelagstiftningen efter hand blivit allt mera invecklad och en mängd under senare år tillkomna bestämmelser gör att man måste bedöma allmänhetens och myndigheters anspråk på service fullt berättigade. Kontrollen över arbetsgivarnas skatteredovisning har särskilt uppmärksammats av uppbördsverken. En nedskärning av personalkadern hos de lokala skattemyndigheterna måste med hänsynstagande till det anförda ske med försiktighet, och föreningen håller icke för troligt att det är möjligt verkställa de indragningar av personal, som kommittén föreslagit. Inte minst synes det vara av vikt, att kunnig personal i mellangraderna alltjämt finns i städerna för arbetsledning och för den här nämnda serviceverksamheten.

Även åtskilliga länsstyrelser understryker vikten av att personalen inte underdimensioneras. Bl. a. framhålles behovet av arbetskraft för den allmänna tilläggs pensioneringen. *Länsstyrelsen i Värmlands län* anser det önskvärt, att det redan nu kunde utredas vilka arbetsuppgifter lokal skattemyndighet kommer att få, då ADB-system genomförts, så att personalorganisationerna kunde informeras om det verkligen behöver bli personalminskningar.

Såvitt gäller de lokala skattemyndigheternas arbete med fastställande av pensionsgrundande inkomst anser *riksförsäkringsanstalten*, att en övergång till ADB-system inte på långt när kan medföra den minskning av personalen som kommittén räknat med.

Frågan om behovet av landskanslistor å häradskrivarkontoren beröres av bl. a. *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, som påpekar att de kvalificerade uppgifterna vid kontoren inte kommer att minska genom reformen. Härtill kommer enligt länsstyrelsen, att det ur utbildningssynpunkt är värdefullt om de nya landskanslistaspiranterna under någon tid kan beredas tillfälle att tjänstgöra hos lokal skattemyndighet.

I några yttranden beröres frågan om lokal skattemyndighets arbetsuppgifter. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* framhåller, att den blivande ojämna arbetsbelastningen på häradskrivarkontoren gör en utfyllnad med andra arbeten nödvändig och nämner därvid, liksom *länsstyrelsen i Skaraborgs län*, möjligheterna att till lokal skattemyndighet överlämna arbetsuppgif-

ter främst på taxeringsväsendets område. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* erinrar om att lösandet av tidsbestämda uppgifter inom föreskriven tid ofta medfört att icke tidsbestämda men viktiga åligganden, exempelvis arbetsgivarkontrollen, blivit lidande. Friställes nu personal genom den föreslagna mekaniseringen, får det anses angeläget, säger länsstyrelsen, att personalen dimensioneras så att skattekontrollen ävensom andra icke tidsbestämda arbetsuppgifter kan effektiviseras.

Vad beträffar frågan om ändrad fögderiindelning uttalar *statens organisationsnämnd*, att lokal skattemyndighets arbetsuppgifter synes bli så radikalt ändrade vid ett ADB-system, att det bör finnas förutsättningar att göra fögderierna genomsnittligt större än vad nu är fallet. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* anser också, att en ändring av fögderiindelningen bör ske i riktning mot större enheter.

Kommittén

Den lokala skattemyndighetens framtida arbetsuppgifter och organisation påverkas inte, om man för ADB-förfarandet väljer ett länssystem i stället för det av oss tidigare föreslagna rikssystemet. Det skulle därför i och för sig inte ha varit erforderligt att i förevarande betänkande, som närmast är avsett att innehålla förslag till ett ADB-system med datamaskinanläggningar ute i länen, på nytt taga upp problemen om den lokala skattemyndighetens organisation m. m. Inom områden som har anknytning till uppboordsorganisationen har emellertid olika utredningar och förslag framlagts, vilka vi har att beakta i vårt arbete. Taxeringskontrollutredningen avlämnade sitt betänkande »Förbättrad taxeringskontroll» (SOU 1960: 36) omedelbart innan vi framlade vårt principbetänkande, varför vi inte hade möjlighet att vid våra överväganden beakta innehållet i detsamma. Utredningens förslag har legat till grund för proposition i ämnet (prop. 100/1961). 1957 års polisutredning avlämnade betänkandet »Huvudmannaskapet för polisväsendet m m» (SOU 1961: 34) i mitten av föregående år. Frågan om en reformering av kommunindelningen har förts ett stort steg framåt genom det beslut som i denna fråga fattats vid 1962 års vårriksdag (prop. 180/1961, SFS 1962: 35). Innevarande år har 1955 års stadsutredning lämnat sitt betänkande »Städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten» (SOU 1962: 9). I dessa sammanhang gjorda uttalanden och sedermera beslutade åtgärder har givit oss anledning att i detta betänkande mera ingående än som kunde ske i principbetänkandet framföra synpunkter på frågan vilka nya arbetsuppgifter som eventuellt bör läggas på lokal skattemyndighet.

Den av oss i det följande lämnade redovisningen utmynnar inte i några konkreta förslag. Vi har dock ansett det angeläget att, innan vi går mera i detalj in på frågorna om de lokala skattemyndigheternas verksamhet

och organisation, ställa dessa frågor under diskussion. Det kommande förslaget torde sedan få utarbetas under beaktande av de synpunkter, som framkommer under remissbehandlingen.

Lokal skattemyndighets arbetsuppgifter. ADB-systemet medför att de lokala skattemyndigheterna avlastas vissa arbetsuppgifter, som kvantitativt är relativt betydande. Kvalitativt sett är de dock huvudsakligen av den natur att de kan utföras av biträdespersonal. Om man bedömer det framtida behovet av sådan personal hos lokal skattemyndighet uteslutande mot bakgrund av arbetsuppgifternas minskade omfattning, skulle biträdespersonalen kunna reduceras avsevärt. Vid bedömningen av i vad mån en sådan reduktion bör genomföras synes dock hänsyn böra tagas inte bara till önskvärdheten av att nedbringa lönekontot för fögderiförvaltningen, dvs. att åstadkomma en påvisbar besparing. Bedömningen synes också böra göras utifrån den utgångspunkten att man på beskattningssväsendets område har en lokal organisation, vilken så långt det är möjligt bör utnyttjas främst för sådana arbetsuppgifter avseende taxering och skatteuppbörd, för vilka den är särskilt lämpad. Det finns härvidlag arbetsuppgifter som ansetts kunna anförtros lokal skattemyndighet men som av olika skäl hittills inte blivit pålagda denna. Vidare har ifrågasatts huruvida inte skäl föreligger att intensifiera viss del av den nuvarande verksamheten.

I förevarande sammanhang bör man alltså undersöka möjligheterna att, när arbetsuppgifterna för lokal skattemyndighet minskar som en följd av övergången till ADB-system, tillgodose sådana önskemål som tidigare inte kunnat beaktas. Staten utnyttjar då också för fortsatt arbete hos lokal skattemyndighet sådan personal, som lärts upp där och som vuxit sig in i arbetsuppgifterna.

Vi anser oss i detta sammanhang böra erinra om följande uttalande av departementschefen i de för oss utfärdade direktiven:

Det är desto mer angeläget, att rationaliseringsåtgärder snabbt vidtages som, exempelvis i anslutning till ett genomförande av den planerade allmänna tilläggspensioneringen, nya omfattande arbetsuppgifter kan komma att läggas på en del av de myndigheter vilka närmast skulle beröras av den av organisationsnämnden föreslagna omläggningen. I den mån detta kräver ökad insats av personal och maskiner, måste man givetvis räkna med en reduktion av eljest uppkommande kostnadsbesparingar.

Såvitt gäller nya arbetsuppgifter har vi i första hand tagit upp frågan om *vidgad biträdeshjälp åt taxeringsnämnderna*. Denna fråga har berörts tidigare, bl. a. av 1955 års taxeringskommitté, som uttalat (SOU 1955: 51, s. 228):

De sakkunniga konstaterar att taxeringsorganisationen i första instans är otidsenlig och bör effektiviseras. Arbetet i taxeringsnämnderna präglas av den brådska, varunder arbetet bedrivs; nämnderna har kort tid till förfogande för utförande

av sitt arbete, och detta bedrivs regelmässigt av vederbörande såsom en bisyssla. Sådana taxeringsnämnderna är organiserade och verkar blir ej heller alltid rättssäkerhetssynpunkterna tillgodosedda. Dessa skäl har övertygat de sakkunniga om att taxeringsarbetet i första instans bör handhas av heltidsanställda tjänstemän.

Härmed avses emellertid inte annat än att utredning, granskning och föredragning skall utföras av tjänstemän, medan däremot beslutanderätten alltjämt skall förbehållas taxeringsnämnder med förtroendevalda ledamöter och med ordförande utsedd i huvudsak enligt nu tillämpade principer. En tjänstemannataxering i denna bemärkelse är enligt de sakkunniga ägnad att snarare öka än minska de förtroendevalda ledamöternas inflytande.

På grundval av taxeringssakkunnigas betänkande framlades för 1956 års riksdag förslag till ny taxeringsförordning och delvis ändrad taxeringsorganisation. I propositionen uttalade departementschefen bl. a. följande (prop. 150/1956 s. 165—166):

Det är vidare ett betydelsefullt önskemål, främst med tanke på allmänhetens förtroende för taxeringsnämnderna, att ordföranden får inta en markerat opartisk ställning. Den nuvarande ordningen är inte invändningsfri på denna punkt. Förvisso talar starka skäl, såsom de sakkunniga påpekat, för en ordning enligt vilken ordföranden befrias från skyldigheten att gentemot de skattskyldiga agera som den granskande och utredande för att därefter själv ta del i och leda bedömandet av gransknings- och utredningsresultatet. — — —

Att jag, oaktat de skäl som kan åberopas för sakkunnigförslaget, likväl nu anser mig böra förorda en utbyggnad av taxeringsorganisationen endast i den mer begränsade omfattning, som flertalet remissinstanser förordat, sammanhänger — som framgår av det förut sagda — med angelägenheten av att tillgodose det enligt min mening för dagen mest angelägna, nämligen en verklig effektivisering av granskningen utav de svårkontrollerade deklARATIONERNA. Det är knappast görlikt att vinna detta väsentliga mål samtidigt med en över hela linjen utbyggd tjänstemannataxering.

Det må tilläggas, att till förmån för en mera begränsad utbyggnad av taxeringsorganisationen även kan åberopas, att en framtida övergång till hålkortsmaskiner för folkbokföring och debitering kan komma att leda till friställande av personal, som är lämpad för taxeringsarbete, och att man därför inte nu bör nyanställa en stor kår av relativt lågavlönade tjänstemän.

Frågan om granskning m. m. av de i nyssnämnda proposition berörda svårkontrollerade deklARATIONERNA är numera löst på grundval av det av taxeringskontrollutredningen framlagda förslaget. Vi har följaktligen anledning att i detta sammanhang inrikta oss främst på i vad mån något kan göras för att förenkla och förbättra förfarandet i fråga om den övriga delen av deklARATIONSMATERIALET.

DeklARATIONERNA inom de lokala taxeringsdistrikten är — frånsett bl. a. jordbrukarnas deklARATIONER — i allmänhet av enkel natur. Den förberedande granskning av dessa enklare deklARATIONER, som skall ske innan taxeringen åsättes, kräver ofta endast att avstämning sker mot de kontrolluppgifter som är insorterade i deklARATIONERNA, att kontrollsummering utföres och att kontroll sker av vissa avdragsposter. Mera sällan förekom-

mer det att särskilda utredningar behöver göras i direkt anslutning till den bedömning av deklarationen som sker ur materiell synpunkt. Den förberedande granskningen bör i stor utsträckning med fördel kunna utföras av annan än taxeringsnämndens ordförande eller kronoombud. Nära till hands ligger att, i den omfattning så befinnes lämpligt, låta lokal skattemyndighet, som ändock har att taga viss befattning med deklarationsmaterialet, ombesörja denna förberedande granskning.

Hos åtskilliga lokala skattemyndigheter finns säkerligen för närvarande biträdespersonal som är väl skickad att utföra granskningsarbete av den art som här berörs. Genom utbildningskurser torde kretsen av förgranskningsarbete lämpad personal kunna vidgas.

Om det förberedande granskningsarbete, som ingår som ett led i taxeringsförfarandet, kan anförtros härads-skrivarkontorens och uppbördsvverkens biträdespersonal, måste det enligt vår mening medföra en icke obetydlig arbetslättning för taxeringsnämndsordförandena. Dessa skulle få möjlighet att i högre grad än nu är fallet ägna tid åt att kritiskt bedöma det materiella innehållet i deklarationshandlingarna. Möjligheterna att ernå en likformig och rättvis taxering av de skattskyldiga, som det här är fråga om, torde komma att öka.

Som exempel på göromål, som borde kunna ombesörjas av biträdespersonal, kan nämnas inprickning av inlämnade deklarationer och utskrift av anmaningar för infordrande av felande deklarationer, utskrift av meddelanden till andra nämnder, avprickning av kontrolluppgifter mot deklarationer och infordrande av felande kontrolluppgifter, kontroll av allmänna avdrag samt summering och annan kontrollräkning av deklarationerna. Däremot torde det för närvarande vara svårt att genomföra en så långt gående medverkan av heltidsanställd personal som föreslagits av 1955 års taxeringssakkunniga. Detta synes oss vara en fråga på längre sikt. En förutsättning för att lokal skattemyndighets personal skall kunna biträda taxeringsnämnderna på sätt ovan berörs är givetvis att personal finns tillgänglig för ändamålet. Så är för närvarande inte fallet. En medverkan i taxeringsarbetet av det slag som nu skisserats måste nämligen — med nuvarande uppläggning av taxeringsarbetet i första instans — koncentreras till vårmånaderna. Även i ADB-systemet blir lokal skattemyndighets arbetsbelastning hög under denna del av året.¹ Problemet att skaffa fyllnadsuppgifter för höstperioden accentueras följaktligen. Det oaktat vill vi ställa frågan om det inte kan vara lämpligt att engagera de lokala skattemyndigheterna mera aktivt i taxeringsarbetet i anslutning till ADB-systemets genomförande och den därav föranledda omläggningen av dessa myndigheters arbetsuppgifter. Det här skisserade förfarandet behöver inte genomföras på en gång. Det kan införas etappvis och lämpligen med början när personalreducering eljest skulle bli aktuell hos lokal skattemyndighet.

¹) Jfr SOU 1961:4 bilaga 7.

Någon ändring av 16 § 1 mom. taxeringsförordningen, som reglerar lokal skattemyndighets medverkan i taxeringsarbetet i första instans, synes till- vidare inte vara erforderlig.

Förslag har tidigare framlagts om att låta de lokala skattemyndighe- terna medverka vid *eftergranskningen av taxeringsnämndernas arbete*.

Taxeringskontrollutredningen framhåller i sitt betänkande SOU 1960: 36 (s. 172), att en speciell form av taxeringskontroll utgöres av den efter- granskning som sker inom länsstyrelsernas taxeringssektioner av de av taxeringsnämnderna verkställda taxeringarna. Delvis initieras granskningen av de s. k. överskottsförteckningarna men det förekommer även att ma- terialet i ett eller flera taxeringsdistrikt helt genomgås. Hittills har för denna granskning taxeringsassistenterna tagits i anspråk i stor utsträck- ning. Enligt taxeringskontrollutredningens mening borde emellertid så- dan eftergranskning — när det gäller de lokala taxeringsdistrikten — inte verkställas av assistenterna, eftersom revisionsuppgifterna finge anses vara viktigare. Den borde i stället verkställas inom taxeringssektionen av där befintlig personal eller hos de lokala skattemyndigheterna.

Om lokal skattemyndighet på sätt vi nyss skisserat biträder de lokala taxeringsnämnderna med viss förberedande granskning av deklara- tions- materialet och nämnderna till följd därav i större utsträckning än nu är fallet kan ägna sig åt att granska och bedöma deklara- tionerna ur mate- riell synpunkt, bör rimligtvis behovet av eftergranskning minska.

Ett visst behov av eftergranskning torde dock alltid föreligga, och detta i synnerhet som en del kontrollmaterial inte kommer fram förrän efter det nämnderna avslutat sitt arbete. Som taxeringskontrollutredningen fram- hållit kan det vara lämpligt att här utnyttja de lokala skattemyndighe- terna. I ADB-systemet torde det låta sig väl göra, särskilt som den tid, då eftergranskningsarbetet bör utföras, nära sammanfaller med den tid på året då arbetsbördan är låg.

För sitt expeditionella arbete har *prövningsnämnden* numera ett kansli, som är inordnat i länsstyrelsen. Kansliet erhåller i flertalet län biträde av de lokala skattemyndigheterna för utförandet av vissa arbetsuppgifter. Oftast gäller denna biträdeshjälp i så fall komplettering av besvär- sak- terna med deklara- tioner och utdrag ur taxeringslängderna.

I en år 1960 upprättad rapport angående organisationsundersökningar vid länsstyrelsernas taxeringssektioner och *prövningsnämndskanslier* an- förde statens organisationsnämnd, att handläggningen av besvär- sären- dena präglades av arbetsanhopning under senare delen av *prövningsnämndsåret* och att handläggningstiden för många ärenden var lång. I rapporten föreslogs bl. a., att de lokala skattemyndigheterna i stället för *prövningsnämndens* kansli skulle iordningställa besvär- sak- terna ävensom i mån av behov remit- tera de sålunda upprättade besvär- sak- terna till taxeringsnämndernas ord-

förande. Organisationsnämndens rapport har remissbehandlats. Så gott som samtliga remissinstanser framhåller, att det i dagens läge knappast är möjligt att till de lokala skattemyndigheterna överflytta arbetsuppgifter beträffande besvärsmålen beredning i den utsträckning, som organisationsnämnden förutsatt, försåvitt dessa myndigheter inte erhåller en där- emot svarande arbetskraftsförstärkning. Remissinstanserna tillstyrker dock i allmänhet att till de lokala skattemyndigheterna redan nu överflyttas arbetet med att komplettera besvären med erforderliga utdrag och andra handlingar.

Huvudparten av det arbete, varom här är fråga, faller på höstmånaderna — den tid av året, då i ett ADB-system de lokala skattemyndigheternas arbetsbörda som ovan nämnts är låg. Det synes enligt vår mening föreligga anledning att överväga i vad mån de lokala skattemyndigheterna, när ADB-systemet blivit genomfört, kan medverka i prövningsnämndsarbetet i ökad omfattning.

Lokal skattemyndighet har att utöva kontroll över att arbetsgivare fullgör sin skyldighet att verkställa skatteavdrag och redovisa innehållen skatt. Denna *arbetsgivarkontroll* sker fortlöpande under året. Lokal skattemyndighet har vidare att på sätt riksförsäkringsverket närmare föreskriver kontrollera att arbetsgivare fullgör sin skyldighet att lämna arbetsgivaruppgift jämlikt 5 § förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension, m. m. Myndighetens arbetsgivarkontroll i detta sammanhang innebär även en granskning av de avlämnade uppgifternas riktighet.

Vad beträffar kontrollen av att skatteavdrag verkställas och att av arbetsgivare innehållna skattebelopp inbetalas är det ur statsverkets synpunkt angeläget, att denna sker regelbundet och effektivt för undvikande av skatteförluster. Här torde för närvarande på många håll råda vissa brister, beroende på de lokala skattemyndigheternas stora arbetsbörda. I ett genomfört ADB-system öppnas möjlighet till en snabbare och effektivare arbetsgivar-kontroll genom bl. a. offensiv granskning av arbetsgivarnas lönebok-föring. Utrymme för sistnämnda del av arbetsgivar-kontrollen kommer att förefinnas framför allt under höstmånaderna.

Arbetsgivaravgifterna kommer i en nära framtid att uppgå till förhål- landevis mycket stora belopp. Inte minst med hänsyn härtill är det ange- läget med en effektiv och smidig kontroll av att arbetsgivarna på ett full- ständigt och materiellt riktigt sätt fullgör sin uppgiftsskyldighet. Även i övrigt torde på ATP-området krävas ökade insatser för att få en ur såväl pensionskollektivets som den enskildes intresse tillfredsställande kontroll över att pensionsgrundande inkomst fastställs till riktigt belopp och att påföringen av tilläggs-pensionsavgifter blir korrekt. Vid utformningen av ett sålunda erforderligt kontrollsystem måste man enligt vår mening räkna

med att de lokala skattemyndigheterna skall kunna medverka i högre grad än nu är fallet.

Redan i nuvarande system föreligger ett påtagligt behov av *utbildning* av biträdespersonalen hos de lokala skattemyndigheterna. Detta behov kommer att framträda än tydligare i den mån personalen skall tagas i anspråk för mera kvalificerade arbetsuppgifter än den nu har. Utbildningskurser av olika slag torde med fördel kunna läggas in under tidsperioder med lägre arbetsbelastning.

Frågan om en reformerad organisation för *skatteindrivningen* har vid olika tillfällen förts på tal. Riksdagens revisorer har sålunda i sin berättelse för år 1956 (§ 38) ifrågasatt överflyttning av arbetet med skatteindrivning m. m. från landsfiskalerna till häradsskrivarna. Efter att ha erinrat om de i statens organisationsnämnds regi då bedrivna undersökningarna rörande hålkortssystem för debitering och längdföring inom skatteväsendet samt försöksverksamhet i anslutning därtill, framhöll revisorerna:

Därest ifrågavarande undersökningar leda till positivt resultat — vilket torde finnas anledning antaga skall bliva fallet — kommer en stor del av de arbetsuppgifter som nu åvilar den lokala skattemyndigheten på landet att överföras till länsstyrelserna. Det torde kunna förutsättas, att återstående arbetsuppgifter icke komma att utgöra tillräckligt underlag för ett bibehållande av den nuvarande häradsskrivarorganisationen. Då det uppenbarligen icke blir möjligt att helt indraga fögderiförvaltningen, torde denna böra omorganiseras. Olika alternativ äro i sådant hänseende tänkbara. I varje fall synes det önskvärt att tillägga häradsskrivarna vissa nya uppgifter.

Beträffande landsfiskalernas arbetsuppgifter uttalade revisorerna, att landsfiskalen i det stora flertalet landsfiskalsdistrikt fungerade som polischef, åklagare och utmättningsman. I ett fåtal distrikt fanns dock två landsfiskaler, en polischef-åklagare och en utmättningsman. Man kunde antaga att omfattningen av landsfiskalernas arbete skulle komma att öka och göra det nödvändigt med olika åtgärder för att bereda dessa tjänstemän lindring i arbetsbördan. En tänkbar utväg därvidlag skulle vara att överflytta bestyret med skatteindrivningen till häradsskrivarna. Detta skulle — enligt revisorerna — innebära en icke oväsentlig lättnad i arbetsbördan för landsfiskalen personligen. En överflyttning till häradsskrivarna av allenast skatteindrivning skulle emellertid ge anledning till vissa svårigheter beträffande samordningen med övrig utmättningsmannaverksamhet och kunde utgöra skäl för att till lokal skattemyndighet överföra även återstoden av dylika göromål. Revisorerna ansåg sig emellertid inte böra ta någon direkt ställning till föreliggande spörsmål utan hade endast åsyftat att belysa några problem, som aktualiserades vid en överflyttning helt eller delvis av utmättningsmannaverksamheten från landsfiskalerna till häradsskrivarna. Åtskilliga andra frågor än de här berörda — bl. a. vissa bety-

delsefulla utbildningsfrågor — måste bringas till sin lösning, innan slutlig ståndpunkt i ämnet kunde tagas. Revisorerna erinrade i detta sammanhang om att 1956 års riksdag begärt utredning om huvudmannaskapet för polisväsendet och att därvid uppenbarligen komme att behandlas spörsmål som kunde påverka landsfiskalsorganisationens framtida utformning.

För den av revisorerna ifrågasatta överflyttningen fann riksdagen (statsutskottets utlåtande nr 93/1957 p. 31 och riksdagens skrivelse nr 249/1957), såvitt för det dåvarande gick att bedöma, åtskilliga skäl kunna åberopas. I utskottets utlåtande framhölls bl. a. följande. Med hänsyn till frågans komplicerade och vittutseende karaktär borde den dock, enligt utskottet, först bli föremål för närmare utredning. Lösningen påverkades även av det resultat vartill den då pågående försöksverksamheten kunde leda. Utskottet fann det ändamålsenligt att statens organisationsnämnd fick i uppdrag att vid lämplig tidpunkt närmare pröva det av revisorerna framförda förslaget. Därvid borde självfallet hänsyn tagas till de organisatoriska förändringar som kunde bli en följd av den redan igångsatta utredningen om städernas särskilda skyldigheter och rättigheter respektive den av riksdagen begärda utredningen om huvudmannaskapet för polisväsendet.

1957 års polisutredning har i sitt principbetänkande »Huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.» (SOU 1961: 34) beträffande landsfiskalsorganisationen föreslagit, att det nuvarande sambandet mellan polis- och exekutionsverksamheten skall brytas. De polisdistrikt, som utredningen föreslår skola bildas, bedömes av utredningen kunna utgöra jämväl utmätningsmannadistrikt. I distriktet förutsättes skola finnas en utmätningsman. Utredningen framhåller emellertid, att den saknat anledning att närmare undersöka, bland annat, den lämpligaste utformningen av utmätningsmannadistriktet och verksamheten inom dessa. Det borde enligt utredningens mening snarast ankomma på arbetande utredningar rörande uppbörds- och utsokningsväsendet att, på grundval av ett principbeslut, innebärande att det nuvarande sambandet mellan polis- och exekutionsverksamheten skulle brytas, utforma exekutionsväsendets organisation.

Enligt vårt bedömande är arbetet med skatteindrivningen inte av den beskaffenhet att det kan förläggas till de tidpunkter då arbetsbelastningen hos de lokala skattemyndigheterna är låg. Indrivningen måste fortgå hela året och kan därför inte betraktas som en »fyllnadsuppgift», vilken skulle bidra till en i möjligaste mån jämn fördelning av arbetet under hela året.

Fråga är emellertid om det ändock kan föreligga anledning att till de lokala skattemyndigheternas övriga arbetsuppgifter lägga även skatteindrivningen. Vi får i denna fråga framhålla följande. Även om en stor del av arbetet med skatteindrivningen skulle komma att utföras av biträdespersonalen på häradskrivarkontoren, måste häradskrivaren personligen — liksom för närvarande landsfiskalen personligen — ägna mycken tid åt

detta arbete. Införande av ADB-system inom folkbokföring, taxering och uppbörd medför visserligen ett stort bortfall av arbetsuppgifter för härads-skrivarkontoren, men de bortfallande arbetsuppgifterna hänför sig huvudsakligen till rutingöromål för biträden. För häradsskrivaren personligen blir sålunda arbetslättningen obetydlig jämförd med den arbetsökning, som ett övertagande av skatteindrivningen skulle innebära.

Ett visst samband får anses föreligga mellan skattedebitering, arbetsgivarkontroll och skatteindrivning. Sambandet är emellertid inte av sådan art att ett sammanförande av arbetsuppgifterna kan anses direkt motiverat. Å andra sidan synes sambandet mellan skatteindrivningen och andra på utmätningsmannen ankommande utsökningsmål så starkt att en uppdelning av dessa uppgifter måste betraktas som mindre lämplig. En överföring av arbetsuppgifter bör därför, om den överhuvudtaget skall ske, omfatta samtliga utmätningsmannagöromål, vilket skulle medföra en ytterligare ökad arbetsbörda för häradsskrivaren personligen.

Vi vill emellertid starkt ifrågasätta, huruvida det ur allmänhetens och de lokala skattemyndigheternas synpunkt sett skulle vara till någon fördel och innebära någon rationalisering att till en myndighet sammanföra arbetsuppgifter av så vitt skild art som det här är fråga om. Måhända skulle man också ganska snart befinna sig i motsvarande situation som i dag, när det gäller landsfiskalerna, och på sina håll behöva dubblera häradsskrivartjänsterna.

Utifrån de synpunkter vi för vår del har att lägga på det föreliggande problemet har vi inte anledning ifrågasätta annat än att frågan om utmätningsmannaväsendets organisation kan lösas utan att häradsskrivarna tas i anspråk för skatteindrivningen. Med denna utgångspunkt anser vi oss kunna under vårt fortsatta arbete helt bortse från frågan om den organisatoriska utformningen av utmätningsmannaväsendet. Däremot kommer vi att undersöka i vad mån det kan bli möjligt att på olika sätt i ett ADB-system underlätta utmätningsmännens arbete med skatteindrivningen.

Sammanfattningsvis får vi framhålla följande. ADB-systemets genomförande möjliggör i och för sig en kraftig minskning av personalen hos de lokala skattemyndigheterna och häremot svarande kostnadsbesparingar. Samtidigt öppnas emellertid möjlighet att intensifiera de lokala skattemyndigheternas verksamhet i fråga om vissa arbetsuppgifter och att taga dessa myndigheter i anspråk för nya arbetsuppgifter för vilka de är lämpade. Innan vi kan utarbeta detaljförslag om den framtida organisationen för de lokala skattemyndigheterna, måste ståndpunkt tagas till frågan i vad mån man skall tillföra de lokala skattemyndigheterna nya arbetsuppgifter.

Lokal skattemyndighets verksamhetsområde. Den nuvarande indelningen av riket i verksamhetsområden för de lokala skattemyndigheterna hänför

sig till tiden för 1946 års uppbördsreform. Den då verkställda indelningen kvarstår i huvudsak oförändrad. Av *bilaga 3* framgår folkmängd m. m. i dessa verksamhetsområden (156 fögderier och 31 städer med egen uppbördsförvaltning).

ADB-systemet torde i och för sig inte kräva någon ändring av fögderiindelningen. Det tekniska förfarandet blir detsamma om fögderierna är små eller stora, om organisationen ifråga är statlig eller kommunal, om kontoren är samlade på en ort eller utspridda.

Det ändrade personalbehovet gör dock en översyn av fögderiindelningen ofrånkomlig. En mera ingående sådan översyn är avsedd att verkställas under vårt fortsatta arbete. Vi har dock ansett oss böra redan nu beröra några huvudpunkter och genom att anföra vissa synpunkter bringa frågorna under diskussion. Vad som även föranleder att spørsmålet om fögderiindelningen toges upp till behandling redan nu är bl. a. förestående ändring av indelningen i borgerliga primärkommuner. Länsindelningen är föremål för överväganden, detsamma gäller polisdistriktsindelningen, domkretsindelningen m. m.

Länsstyrelserna har att upprätta förslag till kommunindelningsplaner, utvisande den med hänsyn till befolkningsförhållandena och den ekonomiska utvecklingen m. m. lämpligaste indelningen av länen i kommuner. Förslagen torde komma att fastställas av Kungl. Maj:t första gången under år 1963. Planerna, som förutsätts bli vägledande för kommande ansökningar om sammanläggning av kommuner och även för det interkommunala samarbetets inriktning, skall fortlöpande hållas aktuella genom att vid behov ändringar intages däri på förslag av länsstyrelserna.

Enligt polisutredningen bör antalet polisdistrikt minska avsevärt. Vid utformandet av en ny polisorganisation bör därvid enligt utredningens mening polisdistriktet byggas upp med en centralort (om möjligt en stad) såsom bas och omfatta förutom denna dess omland, dvs. den landsbygd som näringsgeografiskt och förvaltningsmässigt graviterar mot orten ifråga. Vidare bör länsgränserna inte genombrytas.

I stadsutredningens betänkande föreslås bl. a. att uppbördsverken förstatligas. Beträffande tidpunkten för ett sådant förstatligande anför utredningen följande (s. 143).

Ett förstatligande av uppbördsverken kan ske i omedelbar anslutning till en databehandlingsreform. Häremot talar visserligen att själva genomförandet av reformen skapar så många problem, att därmed ej bör förknippas de frågor, som direkt sammanhånga med uppbördsverkens förstatligande. Ett förstatligande av uppbördsverken i tiden *efter* en databehandlingsreform synes ej böra komma i fråga av organisatoriska skäl; den nya organisationen bör från början byggas upp efter enhetliga riktlinjer och under gemensamt huvudmannaskap. En tredje lösning är att förstatliga uppbördsverken i tiden *före* en databehandlingsreform. En sådan ordning vore i och för sig tänkbar, särskilt om genomförandet av databehandlingsreformen förskjutes framåt i tiden. Övergångsvis

skulle dock uppstå svårösta problem för statsverket med hänsyn till den personal, som bedömts bli övertalig vid en dylik reform.

Såvitt kan bedömas har man i åtskilliga fall att få räkna med en sammanslagning av kommuner, som nu tillhör olika lokala skattemyndigheter. Självfallet bör fögderiindelningen anpassas efter detta. Man torde nämligen böra upprätthålla kravet på att lokal skattemyndighets verksamhetsområde även framdeles omfattar hela kommuner. En översyn av fögderiindelningen skulle kunna påbörjas under år 1963, varvid medverkan härvidlag erfordras av vederbörande länsstyrelser. Stadsutredningens förslag innebär att man skulle kunna sammanlägga uppborgsstad med fögderi. Man skulle härigenom få möjlighet att — utan hinder av någon stadens särställning — kombinera landskommunerna och städerna på lämpligt sätt.

Hur stort ett kontor hos lokal skattemyndighet bör vara för att det skall bilda en ur synpunkterna av funktionsduglighet, effektivitet och god ekonomi lämplig enhet är svårt att bedöma, innan man har klart för sig arten och omfattningen av arbetsuppgifterna. Först då kontoret har en viss minimipersonal torde man emellertid få möjlighet att göra den arbetsfördelning, som motiveras av uppgifternas svårighetsgrad och varierande art, och att bemästra de problem som kan uppstå i samband med oväntade ledigheter eller personalbyten. Sannolikt är vidare att ekonomin kan förbättras med genomsnittligt större arbetsenheter än de nuvarande.

Frågan är dock om på detta område »stordrift» är det mest rationella. Samtidigt som (efter en omläggning till ADB-system) en avsevärd del försvinner av de rutingöromål, där stordrift kan vara lämplig, ökas proportionellt sett omfattningen av kvalificerade göromål, där det är angeläget med kännedom om rådande förhållanden och goda kontakter med arbetsgivare och skattskyldiga ävensom med olika myndigheter inom verksamhetsområdet. Arbetsgivare och skattskyldiga kan även anses ha berättigade krav på att få personligen rådgöra med häradsskrivaren eller kronokamreraren själv i sina olika, lokal skattemyndighet berörande angelägenheter. I detta spörsmål har 1944 års uppborgsberedning bl. a. anfört (SOU 1945: 27 s. 388 o. f.) — ett uttalande som enligt vår uppfattning fortfarande äger giltighet.

Härvid bör iakttagas, att åt fögderierna gives sådan omfattning, att de göromål, som måste handläggas av häradsskrivaren personligen, kunna med normal arbetstid medhinnas samt att häradsskrivaren har möjlighet att vinna god kännedom om förhållandena inom sitt verksamhetsområde; fögderierna böra vidare icke vara större, än att de skattskyldiga utan alltför stora svårigheter kunna komma i personlig förbindelse med vederbörande häradsskrivare i dennes egenskap av lokal skattemyndighet.

Man kan självfallet hävda den meningen att ifrågavarande önskemål kan bli tillfredsställande uppfyllda av lokal skattemyndighet även i mycket folkrika fögderier, t. ex. genom en fördelning av arbetsuppgifterna efter geo-

grafiska principer. Varje arbetsgrupp inom den stora myndigheten kan då under var sin kvalificerade föreståndares ledning utföra i princip alla på lokal skattemyndighet ankommande uppgifter för den mindre geografiska enheten ifråga. Härigenom sörjer man för att erforderlig Orts- och personkännedom finns representerad inom arbetsgruppen, samtidigt som den service i olika avseenden, som allmänheten bör kunna göra anspråk på, får anses tillfredsställande ordnad. Vinsten med det mycket stora fögderiet torde dock knappast bli annan än att man får möjlighet att erhålla gemensamma lokaler och vissa gemensamma anordningar i övrigt.

Spörsmålet om tillskapande av stora verksamhetsområden för lokal skattemyndighet uppkommer närmast i sådana trakter, där man har en stor centralort med därtill hörande folkrika omland. Det måste i dylika fall bli ett val mellan *en* mycket stor lokal skattemyndighet eller *två eller flera* medelstora, stationerade på samma ort. Som typexempel, där frågan blir aktuell, kan nämnas Jämtlands län med ca 140 000 invånare, där för närvarande länets alla fem lokala skattemyndigheter är stationerade i Östersund. På ett flertal andra orter i riket finns nu stationerade mer än en lokal skattemyndighet. Sålunda finns sju i Stockholm, fyra i Göteborg och Växjö samt tre i Norrköping, Kalmar, Kristianstad, Karlstad, Örebro, Sundsvall och Umeå.

Uppbördsberedningen ansåg på sin tid, att fögderierna i allmänhet inte borde ha flera invånare än ca 30 000 personer. Frågan om fögderiernas lämpliga storlek måste emellertid också bedömas med hänsyn till omfattningen av arbetsuppgifterna. Klarhet härutinnan måste först vinnas. Hänsyn måste vidare tagas till de lokala förhållandena, därvid särskilt servicefrågan kommer i förgrunden. Såsom tidigare framhållits i olika sammanhang är de lokala skattemyndigheternas serviceverksamhet gentemot framförallt allmänheten av stor betydelse. Det är enligt vår mening angeläget att skapa goda möjligheter för kommunala organ och allmänheten att nå kontakt med den lokala skattemyndigheten. Även här kommer centralortstanken in, dvs. den synpunkten att allmänheten om möjligt bör kunna finna den lokala skattemyndighetens kontor på den för trakten naturliga centralorten.

En *sammanfattning* av de nu anförda synpunkterna visar följande. Vid en indelning av riket i verksamhetsområden för de lokala skattemyndigheterna är det särskilt två synpunkter som bör beaktas. Man bör söka nå en storleksordning på den lokala skattemyndighetens kontor, som ger en rationell och ekonomiskt ändamålsenlig organisation men samtidigt god service åt allmänheten. Som stationeringsort bör väljas en centralort med goda möjligheter för allmänheten att nå direkt personlig kontakt med myndigheten.

Det förefaller sannolikt att den lokala skattemyndighetens verksamhetsområde i många fall bör vara större än det är för närvarande. Ett tillgodo-

seende av servicekravet medför emellertid att även förhållandevis små verksamhetsområden bör accepteras. Särskild uppmärksamhet kräver frågan, huruvida det finns anledning att — där två eller flera av de nuvarande fögderierna (fögderi och uppbördsstad) har samma centralort — samman slå desamma till en enhet.

Frågan om lämplig *tidpunkt* för en ändrad fögderiindelning påverkas i hög grad av det resultat man kommer till, när det gäller frågan om den lokala skattemyndighetens arbetsuppgifter i den framtida organisationen. Detta i sin tur får nämligen betydelse för ett ställningstagande till frågan om det framtida personalbehovet.

Ur personal- och lokalsynpunkt torde det stöta på svårigheter att genomföra indelningsändringar *före* övergången till ADB-system — i annan mån än som nödvändig göres av kommunindelningsreformens successiva genomförande. De nya fögderierna skulle nämligen behöva förses med personal och lokaler för en organisation som är avsedd att krympas förhållandevis snart. Vill man låta det anstå med genomförandet av en ändrad fögderiindelning till *efter* det ADB-systemet blivit genomfört, uppkommer även då personal- och lokalproblem. Personalorganisationen för varje fögderi behöver krympas. Sedan kan det i samband med den ändrade indelningen bli fråga om att ånyo öka personalen inom vissa fögderier under det andra fögderier blir indragna.

Gentemot en ändring av fögderiindelningen i anslutning till övergången till ADB-system kan rent allmänt sägas, att uppläggningsarbetet är känsligt för störningar, eftersom det omfattar nya arbetsrutiner för personalen samt innebär merarbete och extra anspänning för berörda organ.

Vad lokal skattemyndighet beträffar synes dock själva övergången till ADB-system inte komma att medföra några sådana speciella problem eller ett så väsentligt merarbete att det för den skull kan anses mindre lämpligt att genomföra såväl indelningsändringar som ADB-system ungefär samtidigt. Som vi för närvarande bedömer läget synes indelningsändringarna böra ske vid samma årsskifte som systemomläggningen — enligt våra beräkningar årsskiftet 1966/67. Även den 1 juli 1966 har diskuterats. Vid denna tidpunkt är emellertid den lokala skattemyndigheten hårt engagerad i längdförings-, debiterings- och ATP-arbete. En omläggning vid denna tidpunkt skulle sannolikt stöta på avsevärda praktiska svårigheter.

Vid ett årsskifte pågår mantalsskrivningsarbetet och arbetet med att fastställa efter vilka grunder de skattskyldiga skall erlägga källskatt under det kommande året. Av praktiska skäl bör arbetet härmed i sin helhet — sålunda även till den del det skall utföras före årsskiftet, t. ex. mantalsskrivningsförrättningarna — ankomma på den lokala skattemyndighet till vilkens verksamhetsområde vederbörande kommuner kommer att höra efter omläggningen.

Även om man tar årsskiftet 1966/67 som riktpunkt för genomförandet av ändrad fögderiindelning, torde det bl. a. på grund av kommunindelningsreformen och eljest föreliggande lokala förhållanden vara ofrånkomligt att vidtaga ändringar både före och efter denna tidpunkt. Med hänsyn till de ändringar, som kan komma att ske före, bör detaljplaneringen för den nya fögderiindelningen ske i god tid, så att upprepade ändringar om möjligt undviks.

Ett annat med fögderiindelningen sammanhängande spørsmål är i vilken utsträckning den lokala skattemyndigheten bör ha tillgång till *kvalificerade medhjälpare* över biträdeskarriären. I detta avseende är det för närvarande en väsentlig skillnad mellan häradsskrivarkontoren och upphöldsverken. Häradsskrivarna har i princip inga medhjälpare över biträdesgraderna — fränsett de landskanslister som för längre eller kortare tid placeras hos dem som arbetskraftsförstärkning. På upphöldsverken finns genomgående en eller flera assistenter eller motsvarande anställda.

Såvitt vi för närvarande kan bedöma finns det anledning räkna med att det inom de stora fögderierna blir påkallat med viss förstärkning av den kvalificerade arbetskraften. I övriga fögderier blir givetvis behovet av kvalificerade medhjälpare mindre framträdande. Behovet av sådana kvalificerade medhjälpare måste emellertid bedömas mot bakgrund av dels arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, vilka i en framtida organisation skall åvila lokal skattemyndighet, dels ock fögderiernas storlek. Dessa frågor måste först utredas.

I anslutning härtill uppkommer också frågan hur den ifrågavarande kvalificerade personalen skall inplaceras i organisationen.

En synpunkt som i detta sammanhang måste beaktas är utbildningsfrågan. Det är angeläget att — liksom för närvarande — landskanslisterna å landskontoren genom tjänstgöring ute i fögderierna förvärvar erfarenhet av de lokala skattemyndigheternas arbetsuppgifter och arbetsrutiner. Med hänsyn härtill bör man även i fortsättningen räkna med nuvarande metod att låta de icke-ordinarie landskanslisterna få någon tids fögderitjänstgöring. Härigenom bör i viss utsträckning häradsskrivarnas behov av kvalificerad arbetskraftsförstärkning kunna tillgodoses. I viss utsträckning kan det därutöver bli aktuellt att inom häradsskrivarorganisationen inrätta mera stadigvarande assistenttjänster, på lämpligt sätt samordnade med landskanslistkarriären.

Kap. 11. Genomförande

I principbetänkandet framfördes en del synpunkter på de problem, som måste lösas i anslutning till att ett ADB-system genomföres och som äger betydelse för frågan om tidpunkten för genomförandet. Vi räknade med att, under vissa förutsättningar, rikssystemet skulle kunna genomföras i riket i dess helhet per årsskiftet 1965/66. I stort sett motsvarande problem uppkommer, då fråga är om att införa det i detta betänkande redovisade läns-systemet.

Innan vi går in härpå, anser vi oss böra med några ord beröra en i sammanhanget väsentlig fråga, nämligen den i vad mån det kan vara *angeläget* att genomföra ett ADB-system för folkbokföring, taxering och skatteuppbörd. Frågan om att inom de berörda verksamhetsområdena utnyttja mer avancerade tekniska hjälpmedel än de som nu är i bruk har varit föremål för utredning under mer än tio års tid. Under denna tid har i olika sammanhang och från olika håll gjorts uttalanden av innebörd, att med den ena eller andra åtgärden bör anstå till dess resultatet av pågående utredningsarbete rörande folkbokförings- och uppbördsväsendets framtida organisation föreligger. Inte minst har sådana uttalanden förekommit i samband med arbetet på socialförsäkringsområdet. Som ett belysande exempel vill vi erinra om socialförsäkrings administrationsnämnds yttrande i anledning av vårt principbetänkande. Nämnden framhåller däri, att den vid sina tidigare överväganden ansett sig böra utgå från att ett rikssystem skulle genomföras och därför ansett det naturligt att bibehålla den nuvarande centrala folkpensionsutbetalningen. Utbetalningsmetodens närmare utformning måste dock bli beroende av den tekniska utrustning, som står till förfogande såväl inom socialförsäkringsadministrationen som inom folkbokförings- och uppbördsväsendet. Enligt administrationsnämndens mening borde det emellertid, om ett länssystem skulle genomföras, undersökas om inte pensionsutbetalningarna kunde decentraliseras. Beredskaps- och lokaliseringssynpunkter, framhölls det, talade bl. a. för en sådan decentraliserad pensionsutbetalning.

Den omständigheten att man inte kunnat förutse vad översynen inom folkbokförings- och uppbördsväsendet skulle komma att leda till eller när en eventuell upprustning av de tekniska hjälpmedlen skulle kunna ske, har utan tvekan haft till följd att man inom olika verksamhetsområden fått vid-

taga åtgärder, vilka betraktats som provisorier i avvaktan på en reformerad organisation på folkbokförings- och uppördssidan. Det är, såvitt vi kan bedöma, synnerligen angeläget att det tillstånd av ovisshet som nu råder och som uppenbarligen är i viss mån störande för sådana myndigheter och organ, vilka är beroende av samarbete med folkbokförings- och uppördsmyndigheterna, snarast möjligt bringas att upphöra. På grund härav är det också viktigt att principbeslut fattas inte bara om vilka tekniska hjälpmedel som skall användas utan också om var de skall placeras och av vilket fabrikat och typ de skall vara. För de olika myndigheternas planeringsarbete är det vidare betydelsefullt att få klarhet beträffande den tidpunkt, då utbytet av tekniska hjälpmedel hos folkbokförings- och uppördsmyndigheterna skall ske.

Enligt vårt bedömande är det möjligt att genomföra ett ADB-system för folkbokföring, taxering och uppörd enligt det av oss i detta betänkande redovisade länssystemet med en förberedelsetid av ca fyra år. Genomförandet skulle alltså kunna ske per årsskiftet 1966/67. Detta förutsätter dock att försöksverksamhet i ett län kan börja hösten 1963 och pågå under i första hand ca två år, dvs. till hösten 1965. Ändamålet med försöksverksamheten är att dels pröva de upplagda rutinerna och i anslutning därtill göra eventuella justeringar, dels få tillfälle att utbilda den personal som sedermera skall ingå i organisationen och göra den förtrogen med arbetet.

Uppläggningsarbeten för ett genomförande i riket i övrigt avses börja hösten 1965. Dessa kommer att pågå till på sensommaren 1966, då ADB-systemet successivt avlöser det nuvarande systemet. Länsstyrelsernas folkbokföringsdetaljer beräknas kunna helt avvecklas under hösten 1966 och postens skatteavdelningar under våren 1967.

Den här skisserade tidsplanen innebär för *länsstyrelsernas* vidkommande följande. Uppläggningsarbetet skall föregås av en del förberedelsearbeten. Dessa börjar omkring årsskiftet 1964/65 och intensifieras efter hand. Enligt vår mening bör datakontoren inrättas per den 1 januari 1965 och byggas upp successivt. Den arbetsledande personalen på datakontoren bör med hänsyn därtill vara utsedd i sådan tid, att den kan påbörja sin verksamhet vid nämnda tidpunkt.

Även det *centrala tillsyns- och ledningsorganet* bör inrättas per den 1 januari 1965. Vi räknar med att, sedan principbeslut fattats huruvida detta centrala organ skall ingå i riksskattenämnden eller det skall utgöra ett självständigt organ, utarbета och för Kungl. Maj:t framlägga organisationsförslag inom sådan tid att det kan föreläggas 1964 års vårriksdag.

I likhet med vad som föreslogs i principbetänkandet anser vi att kommittén bör ansvara för genomförandet fram till den tidpunkt, då centralorganet träder i funktion, dvs. den 1 januari 1965. Kommittén, som senast vid denna tidpunkt bör ha avlämnat slutbetänkande med förslag till författ-

ningar, synes böra upphöra med sin verksamhet samtidigt som centralorganet organiseras.

Vad *lokalfrågorna* beträffar få vi framhålla följande. Uppbördssektionerna disponerar för närvarande ca 12 000 m². För datakontoren erfordras under tiden för genomförandet — dvs. i stort sett under åren 1965 och 1966 — extra lokalutrymmen om ca 10 000 m². Lokalbehovet för tiden därefter har för uppbörds- och datasektioner uppskattats till ca 17 000 m². Totalt sett innebär detta i förhållande till nuvarande lokalutrymmen en ökning med ca 5 000 m². I samband härmed friställes efter genomförandet — dvs. under första halvåret 1967 — de lokaler om ca 6 000 m², som nu användes av postens skatteavdelningar. Dessa lokaler torde dock i endast begränsad omfattning kunna disponeras av länsstyrelserna. Hur lokalfrågorna skall lösas för varje enskild länsstyrelses del måste givetvis ingående klargäggas i samråd mellan byggnadsstyrelsen, länsstyrelserna och kommittén. Vi har under hand haft samråd med byggnadsstyrelsen rörande dessa problem.

Lokalbehovet för den centrala organisationen blir självfallet avsevärt mindre vid ett länssystem än vid rikssystemet. Om centralorganet, såsom vi föreslagit, skall ingå i riksskattenämnden, kommer för nämndens räkning att erfordras ett lokaltillskott på ca 600 m² vanligt kontorsutrymme. Motsvarande utrymme kräves för en självständig central myndighet. Om så är möjligt bör lokalerna ligga i anslutning till endera av maskinanläggningarna för Stockholms stad eller Stockholms län.

Kap. 12. Kostnadsberäkningar

Vi framhöll i principbetänkandet, att ett genomförande av förslagen rörande folkbokförings- och uppbördsväsendets organisation och arbetsformer får betydande konsekvenser i fråga om kostnaderna för dessa verksamheter. I betänkandet redovisades våra kostnadsberäkningar avseende dels de årliga driftskostnaderna för den statliga organisationen vid ett genomfört ADB-system, dels kostnaderna för genomförandet. Vidare behandlade vi förslagets kostnadsmissiga innebörd för statsverket samt för städer med egen uppbördsförvaltning.

När vi verkställde våra kostnadsberäkningar för rikssystemet, förelåg inte 1955 års stadsutrednings förslag rörande förstatligande av uppbördsväsendet i städerna. Kostnadsberäkningarna gjordes med utgångspunkt från att den nuvarande organisationen med kommunala uppbördsverk i vissa städer skulle bestå. Förslag om förstatligande har nu visserligen framlagts, men något beslut i frågan föreligger inte från statsmakternas sida. Vi har av denna anledning ansett oss inte böra verkställa kostnadsberäkningarna för länssystemet från annan utgångspunkt än tidigare. Därmed vinnes också att man, lättare än om man tillämpat någon ny redovisningsmetod, kan göra en jämförelse mellan å ena sidan kostnaderna vid nuvarande organisation och å andra sidan kostnaderna vid det i principbetänkandet föreslagna rikssystemet och det nu framlagda förslaget till länssystem. Liksom i principbetänkandet har vi avvägt lönekostnaderna för personalen enligt 1961 års lönenivå för lönegradsplacerade statliga befattningar i ortsgrupp 4 eller — vad gäller riksskattenämndens personal — i ortsgrupp 5. Vad beträffar maskinkostnaderna har vi utgått från att maskinutrustningen köpes och att anskaffningskostnaden avskrivs under en tid av sju år och efter en räntesats av 5 procent.

Resultatet av de nu gjorda kostnadsberäkningarna framgår av tre till detta betänkande fogade bilagor. I *bilaga 4* redovisas statsverkets beräknade årliga kostnader för folkbokföring och skatteuppbörd vid ADB-system (länssystem). I *bilaga 5* återfinnes en sammanställning av de beräknade kostnaderna för länssystemets genomförande. I *bilaga 6* redovisas en jämförelse mellan statsverkets kostnader för folkbokföring och uppbörd vid nuvarande system och vid ADB-system. *Bilaga 7* slutligen återger den redovisning rörande statsverkets årliga kostnader för folkbokföring och skatte-

uppbörd m. m. vid nuvarande organisation, vilken såsom bilaga 14 var fogad till principbetänkandet.

Som inledningsvis berörts har vi vid de nya kostnadsberäkningarna tilllämpat samma principer som förra gången. Förändringarna i kostnadsbildden sammanhänger huvudsakligen med att den centrala datamaskinanläggning, som föreslagits skola ingå i organisationen vid ett rikssystem, i länsystemet ersättes av tjugo mindre anläggningar.

Statsverkets årskostnader för folkbokföring och skatteuppbörd m. m. vid ADB-system (bilaga 4; jfr även bilaga 12 i principbetänkandet). Beräkningen av *personalkostnaderna* har skett på grundval av ett framräknat behov av antalet fast anställda samt ett visst antal biträdesmånader för tillfällig personal. Antalet fast anställda, som i rikssystemet angavs till ca 1 980, har i länsystemet upptagits till ca 2 140 personer, motsvarande en nettoökning med 160 personer. Denna ökning motsvarar en ökning hos länsstyrelserna med ca 240 personer och en minskning hos riksskattenämnden med ca 80 personer. Av nyssnämnda ökning hos länsstyrelserna är 210 personer avsedda för datakontoren och 30 för uppbördssektionerna.

Ökningen hos uppbördssektionerna är en följd av att vi, som framhållits i kap. 8, räknat med samma antal landskanslistor som vid nuvarande organisation. Tillskottet hos datakontoren är främst betingat av behovet av arbetsledarpersonal och operatörspersonal. Därjämte har skett en viss uppräknings av den fasta personalen för stansningsarbete.

Vad de lokala skattemyndigheterna beträffar har personalbehovet beräknats bli detsamma i länsystemet och rikssystemet.

Personalkostnaderna beräknas därmed komma att i länsystemet uppgå till i runt tal 43 milj. kronor mot 40 milj. kronor i rikssystemet och 54 milj. kronor i nuvarande organisation (jfr även bilaga 6).

Årskostnaden för *maskiner* belastar i rikssystemet till två tredjedelar riksskattenämnden och till en tredjedel länsstyrelserna. I länsystemet kommer de att helt belasta länsstyrelserna. En följd av de ökade maskininvesteringar som erfordras i länsystemet blir att den årliga maskinkostnaden stiger från ca 5,4 milj. kronor i rikssystemet till ca 10 milj. kronor i länsystemet (jfr bilaga 6).

Kostnaden för *inventarier* blir i stort sett oförändrad.

Länsstyrelsernas behov av *lokaler* ökar i länsystemet som en följd av att flertalet länsstyrelser skall ha datamaskiner. Å andra sidan minskar lokalbehovet för riksskattenämnden. Kostnadsmässigt slår detta igenom så, att den totala kostnaden för lokaler stiger från ca 1,15 milj. kronor i rikssystemet till ca 1,25 milj. kronor i länsystemet (jfr bilaga 6). Vid kostnadsberäkningen har vi utgått från samma kvadratmeterpriser som vi gjorde i principbetänkandet, oaktat de möjligen kan anses väl låga. Om vi emellertid räknat med högre priser, hade vi haft anledning utgå från motsvarande

högre prisnivå vid framräknandet av kostnaderna för de nuvarande lokalerna.

Posten *omkostnader och övriga kostnader* beräknas till oförändrat ca 9,35 milj. kronor. En viss omfördelning har emellertid skett mellan länsstyrelserna och riksskattenämnden. I denna ingår även statsverkets ersättningar till postverket och vissa penninginrättningar samt till städerna Stockholm, Göteborg och Malmö med oförändrat belopp 5,35 milj. kronor.

Statsverkets *bruttokostnad* har beräknats bli ca 64 milj. kronor mot ca 56 milj. kronor i rikssystemet. För att få fram statsverkets nettokostnad bör bruttokostnaden minskas med de ersättningar som städer med egen uppborädsförvaltning skall lämna staten för städernas andel i vissa kostnader. Dessa ersättningar blir helt naturligt högre i länsystemet, enär den totala driftskostnaden för datamaskinläggningarna blir avsevärt högre i länsystemet än i rikssystemet. Ersättningen från städerna beräknas öka från ca 4,8 milj. kronor till ca 7,5 milj. kronor.

Kostnaderna för länsystemets genomförande (se bilaga 5). Beräkningarna har skett med utgångspunkt från de förslag och den tidsplan, som vi framlagt i kap. 11, samt i tillämpliga delar enligt samma principer som de ovan redovisade beräkningarna. Kostnaderna har uppskattats till ca 21,5 milj. kronor. Periodiseras detta belopp erhålles en årskostnad av ca 3,7 milj. kronor.

Utredningskostnaderna har liksom för rikssystemet beräknats till ca 3,5 milj. kronor.

Kostnader för försöksverksamhet har beräknats för försök omfattande ett medelstort län. Verksamheten avses skola börja hösten 1963. Erforderliga förberedelse- och uppläggningsarbeten har antagits kräva en personalinsats av ca 330 arbetsmånader. Försöksverksamheten i övrigt har beräknats kräva en arbetsinsats motsvarande ca 15 helårsanställda. För hela försöksverksamheten har kostnaderna beräknats till ca 1,1 milj. kronor, mot ca 1,6 milj. kronor för rikssystemet.

Kostnader för systemomläggningen. Uppläggningsarbetet hos de lokala och regionala myndigheterna har beräknats skola påbörjas under första halvåret 1965 och pågå till halvårsskiftet 1966. Personalbehovet för dessa arbeten har bedömts till ca 7 400 biträdesmånader. Därtill kommer ca 110 befattningshavare för arbetsledning och ca 65 för maskindriften. Kostnaderna för denna personal har beräknats till ca 11,4 milj. kronor. Maskinkostnaderna (huvudsakligast underhållskostnader) samt lokalkostnader m. m. har beräknats till ca 3,4 milj. kronor.

På riksskattenämnden under tiden den 1 januari 1965—30 juni 1966 belöpande kostnader för genomförandet har beräknats till ca 1,2 milj. kronor.

Kostnader för utbildning m. m. I principbetänkandet räknade vi med att utbildning och omskolning av personal i viss utsträckning borde ske genom

centralt ordnade kurser. I ett länssystem synes man om möjligt böra förlägga utbildningen till försökslandet, där en datamaskin beräknas skola vara installerad hösten 1963. Utbildningskurser måste ordnas för i första hand arbetsledare, operatörs- och stansningspersonal hos datakontoren. Med hänsyn till det större antal personer som måste erhålla utbildning har vi räknat med en kostnad härför på ca 0,5 milj. kronor mot ca 0,4 milj. kronor i rikssystemet.

Länssystemets kostnadsmässiga innebörd för statsverket åskådliggöres i bilaga 6 (jfr tablå på sid. 168 i principbetänkandet). De i sammanställningen redovisade siffrorna har kommenterats i anslutning till vad vi ovan anfört rörande de årliga kostnaderna. Dessa beräknas således komma att minska med ca 5,1 milj. kronor i länssystemet mot ca 10,2 milj. kronor i ett rikssystem. Vid framräknandet av de angivna kostnadsbesparingarna har ej beaktats de periodiserade genomförandekostnaderna, 3,7 milj. kronor i länssystemet respektive 3,4 milj. kronor i rikssystemet. Tilläggas må, att vi, såsom framhållits under kap. 5, vid kostnadsberäkningarna och vid framräknandet av besparingarna inte räknat med de inkomster som eventuellt kan tillföras statsverket, om länsanläggningarna utnyttjas för viss »affärsdrivande» verksamhet. Inte heller har vi räknat med de eventuella rationaliseringsvinster, som kan uppkomma inom andra grenar av statsförvaltningen till följd av att dessa kan komma att utnyttja länsanläggningarna och därigenom måhända ernå vissa kostnadsbesparingar eller undvika kostnadsstegringar.

Städer med egen uppbördsförvaltning. I principbetänkandet framhölls, att vi inte funnit anledning att mera ingående behandla ADB-systemets kostnadsmässiga innebörd i fråga om dessa städer, så länge frågan om uppbördsväsendets förstatligande står öppen. För samtliga städer med egen uppbördsförvaltning beräknades ett genomfört ADB-rikssystem medföra en minskning av kostnaderna för folkbokföring och uppbörd med ca 5,5 milj. kronor per år. Investeringarna i maskinutrustning för städerna Stockholm, Göteborg och Malmö uppskattades till ca 2,2 milj. kronor.

Någon längre gående analys av beräknade kostnader för städernas del än vad som redovisades i principbetänkandet har icke synts motiverad vid framläggandet av förslag till länssystem. Som framhållits under kap. 8 har vi för uppnående av jämförbarhet i kostnadshänseende mellan nuvarande organisation, rikssystemet och länssystemet räknat med samma särställning som i rikssystemet för städerna Stockholm, Göteborg och Malmö, trots att en sådan särställning icke är lämplig i ett länssystem.

Genom att statsverkets årliga kostnader för ADB-arbetet ökar i ett länssystem kommer ersättningen till statsverket från städer med egen uppbördsförvaltning att stiga och beräknas totalt komma att uppgå till ca

7,5 milj. kronor mot ca 4,8 milj. kronor i ett rikssystem. Övriga i principbetänkandet redovisade ökning och minskningar i fråga om städernas årskostnader för folkbokföring och uppbörd påverkas knappast av ett val av länssystem och har därför upptagits till oförändrade belopp. Nedan följer en sammanställning av kostnadsposterna.

	Ökning	Minskning
Personalkostnader	650 000	6 900 000
Ersättningar till statsverket	3 100 000	
Ersättningar från statsverket		380 000
Diverse övriga kostnader	650 000	
Summa kronor	4 400 000	7 280 000
Nettominskning kronor	2 880 000	

För samtliga städer med egen uppbördsförvaltning beräknas således ett ADB-länssystem medföra en minskning av kostnaderna för folkbokföring och uppbörd med ca 2,9 milj. kronor per år.

Sammanfattning

I kommitténs principbetänkande »Automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppborrdsväsendet» (SOU 1961:4) föreslogs, att registrerings- och redovisningsarbetet inom folkbokföring, taxering och uppboörd skulle ske med hjälp av ADB-maskiner. Den för verksamheten erforderliga stansningen av hålkort skulle ombesörjas av länsstyrelserna, medan databehandlingen skulle utföras centralt (rikssystem). ADB-maskinerna förut-sattes bli placerade hos riksskattenämnden, som skulle byggas ut till centralt tillsyns- och ledningsorgan även på folkbokförings- och uppborrdsområdet. Det framhölls, att man som alternativ till den föreslagna lösningen kunde tänka sig att placera datamaskiner hos förslagsvis nio länsstyrelser (region-system), eller hos alla länsstyrelser utom en (länsystem). Några utformade förslag avseende nämnda alternativa lösningar framlades inte i betän-kan-det.

På uppdrag av Kungl. Maj:t har kommittén lämnat förslag till ett modi-fierat länsystem för automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppborrdsväsendet. Grunddragen för ADB-systemet är i huvudsak desamma som i det tidigare föreslagna rikssystemet frånsett de ändringar som påkal-las av att datamaskinanläggningarna i ett länsystem är placerade ute i lä-nen. Utskrift av längder och debetsedlar m. m. skall ske inom respektive län.

De i ett länsystem inordnade datamaskinerna kommer att vara väl läm-pade för databehandling i allmänhet. I vad mån det blir aktuellt att ut-nyttja dem för sådana arbetsuppgifter, som inte har direkt samband med folkbokförings-, taxerings- och uppborrdverksamheten, kan dock inte nu bedömas. Härmed sammanhängande frågor måste ses på längre sikt. Vid kostnadsberäkningarna har därför bortsetts från möjligheten att använda i ett länsystem ingående datamaskinanläggningar för andra arbetsupp-gifter och att därigenom erhålla ett bättre ekonomiskt utnyttjande av ma-skinutrustningen.

Varje län, utom Gotlands län, har i princip ansetts böra själv ombe-sörja allt det med folkbokföring, taxering och uppboörd förenade databe-handlingsarbetet med hjälp av en inom länet placerad maskinanläggning. Oaktat man räknat med minsta grundtyp av anläggning, skulle dock den genomsnittliga beläggningen på datamaskinutrustningen bli förhållande-vis låg inom vissa län. Enligt kommitténs mening är det inte ekonomiskt försvarbart att utrusta ifrågavarande län med någon enbart för länets

eget behov avsedd datamaskin. Fyra län, nämligen Uppsala, Blekinge, Hallands och Jämtlands län, föreslås därför liksom Gotlands län skola erhålla endast den utrustning som erfordras för stansning av hålkort. Den automatiska databehandlingen och erforderliga utskriftsarbeten för dessa län förutsättes skola ske inom annat läns datamaskinanläggning. Datamaskinerna föreslås skola vara av typ IBM 1401.

Den för länssystemet erforderliga maskinutrustningen föreslås placerad hos respektive länsstyrelser. För dataarbetet inrättas hos varje länsstyrelse ett särskilt datakontor. I län med datamaskiner bildar datakontoret en särskild sektion med en byrådirektör som sektionschef. I län utan egen ADB-utrustning ingår datakontoret som en detalj i uppbördssektionen. Hos länsstyrelserna uppkommer till följd av ADB-systemet ett i förhållande till nuvarande organisation ökat behov av fast personal, beräknat till ca 300 personer.

De tillsyns- och ledningsfunktioner som nu ankommer på statistiska centralbyrån i egenskap av riksbyrå för folkbokföringen och på generalpoststyrelsens skattekontor föreslås bli sammanförda inom ett centralt tillsyns- och ledningsorgan. Enligt kommitténs mening bör detta ingå i riksskattenämnden, som följaktligen bygges ut till centralt organ för folkbokföring, taxering och uppbörd. Nämnden förutsättes bli förstärkt med en tredje avdelning, motsvarande den nuvarande centrala uppbördsnämnden. Riksskattenämndens kansli, som nu består av tre byråer, utökas med en folkbokförings- och uppbördsbyrå, en planeringsbyrå och en kameralsektion. Den nytillkommande personalen beräknas uppgå till ca 45 personer. Kommittén lägger även fram alternativa lösningar, enligt vilka det för tillsyn och ledning på folkbokförings- och uppbördsområdet erforderliga centrala organet får en självständig ställning.

Lokal skattemyndighets arbetsuppgifter påverkas inte av att man väljer ett länssystem i stället för ett rikssystem. I syfte att erhålla underlag för kommande ställningstaganden i frågan om den lokala skattemyndighetens organisation tager kommittén upp till diskussion bl. a. möjligheten och lämpligheten av att lokal skattemyndighet i större omfattning än för närvarande medverkar i taxeringsarbetet.

Övergången till ADB-system föreslås skola ske per årsskiftet 1966/67. Det förutsättes att viss försöksverksamhet dessförinnan skall, med början hösten 1963, bedrivas inom ett län. Datakontoren samt det centrala tillsyns- och ledningsorganet föreslås skola upporganiseras per den 1 januari 1965.

Länssystemet beräknas kräva en investering i maskiner och inventarier om ca 50 milj. kronor. Statsverkets årliga nettokostnader för folkbokförings- och uppbördsarbetet beräknas bli ca 5 milj. kronor lägre än i nuvarande organisation. För städer med egen uppbördsförvaltning har kostnadsbesparingen uppskattats till ca 3 milj. kronor per år.

enligt behov avsedd datamaskin fyra år, nämligen Uppsalas Blekinge, Häl- lands och Jämtlands län, försöks härför Hälson Götlands län skola erhålla endast den utrustning som erfordras för stansning av hålkort. Den auto- matiska databehandlingen och erfordrade utstrifskortet för dessa län förordas skola ske inom annat län. Datamaskinutrustning, Datamaski- nerna försöks skola vara av typ IBM 1401.

För för länsstyrelsen erfordras maskinutrustningen försöks placeras hos respektive länsstyrelse. För databehandling förordas länsstyrelse ett särskilt datakontor. I län med datamaskiner bildas datakontor och särskild sektion med en huvudsaklig som sektionsschef. I län utan egen ADB-utrustning inrättas datakontor som en del av länsstyrelsen. Hos länsstyrelsen uppkommer till följd av ADB-systemet ett i förhållande till huvudsaklig organisation följande behov av fast personal, beräknat till ca 300 personer.

De tillvägs- och ledningsfunktioner som nu ankommer på statsfiska centralstyrens i översyn av förhållanden för löshörsföringen och på central poststyrens skattekontor försöks bli sammanslagna inom ett centralt tillvagn- och ledningsorgan. Lokalt kommunalt mening för detta lags i rikskattämnden som följaktligen krävs ut till centrala organ för löshörs- och lednings- och uppgörelse. Näranden förordas bli försäkrat med en tredje avdelning motsvarande den nuvarande centrala uppbördsavdel- ningen. Rikskattämndens kapital som nu består av tre byråer utökas med en löshörs- och uppbördsbyrå, en planeringsbyrå och en kameral- sektion. Den nyttjande personerna beräknas till ca 50 personer. Kommittén lägger även fram alternativa förslag enligt vilka det för tillvagn och ledning på löshörsföringen och uppbördsavdelning erfordras centrala organ för en rikskattämnd.

Lokal skatteverksamhet utdelas på ett antal byråer för ett länsstat i stället för ett länsstat i varje län. Ändring för kommande tillämpningsområden i tillägg om den lokala skatteverksamheten. Organisationen för kommittén utgår till länsstaten på en möjlighet och lämpningen av ett lokalt skatteverksamhet i större omfattning än för när- varande medverkar i skatteverksamhet.

Övergång till ADB-system förordas skola ske per årskiftet 1965/67. Det förordas att när försöksverksamhet avslutad skall med höjning hösten 1963 beräknas inom ett län. Datakontoren samt det centrala till- vagn- och ledningsorganet försöks skola uppgöras per den 1 januari 1965.

Länsstaten beräknas få som en investering i maskiner och inventarier om ca 50 milj. kronor. Statsverkets värdiga utrustningar för löshörs- föringen och uppbördsarbetet beräknas bli ca 6 milj. kronor jägare än i nu- varande organisation. För stället med egen uppbördsföring per lokal- och beredningen uppskattas till ca 3 milj. kronor per år. De tekniska

AGRIKULTUR

STATISTISCHES JAHRBUCH

BILAGOR

STATISTISCHES JAHRBUCH

Verantwortlich für den Inhalt: Statistisches Amt der Republik Österreich, Wien, 1925.

BILAGA 1

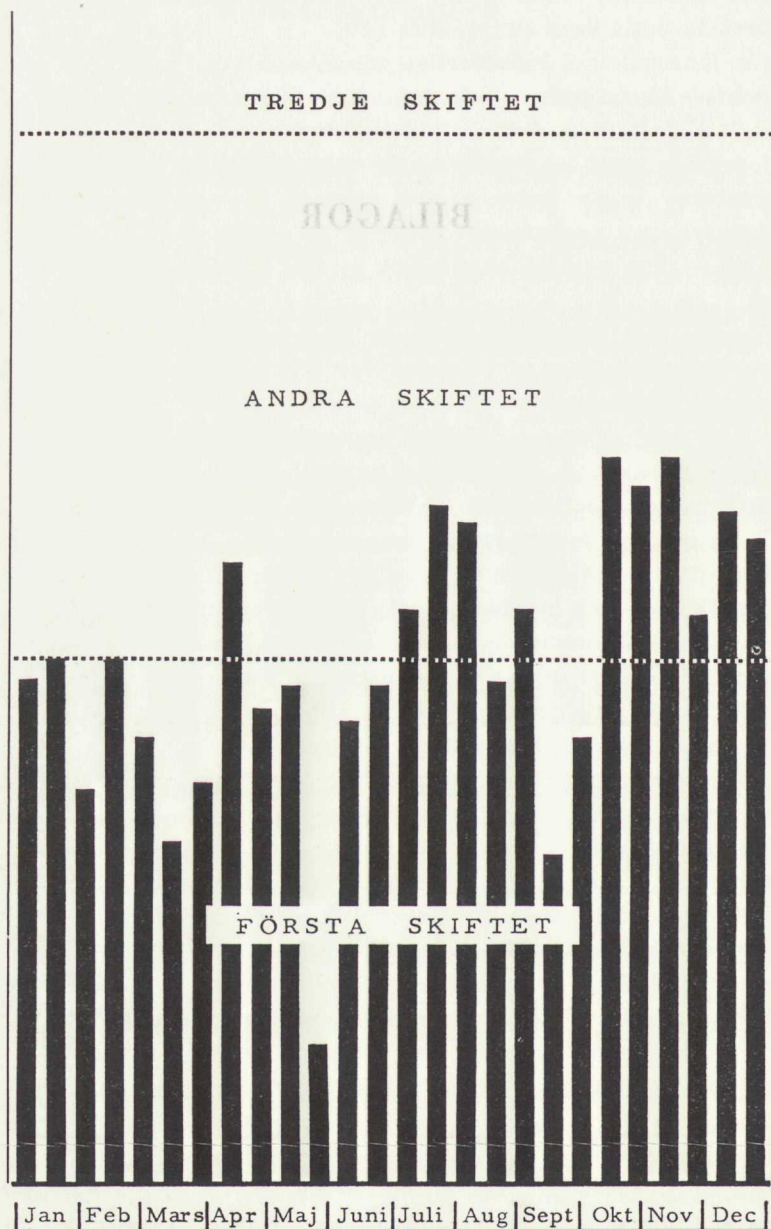

Diagram utvisande den genomsnittliga beläggningen på datamaskinanläggningen i ett medelstort län (Varje stapel avser en tvåveckors-period)

BILAGA 2

Länens invånarantal m. m.

Län	Invånarantal (avrundat) vid årsskiftet		Anmärkning
	1961/62	1970/71 ¹	
A Stockholms stad	807 000	792 000	
B Stockholms län	487 000	755 000	Datamaskin för B + I län
C Uppsala	170 000	186 000	Endast stansutrustning
D Södermanlands	230 000	252 000	
E Östergötlands	358 000	361 000	
F Jönköpings	286 000	297 000	Datamaskin för F + N län
G Kronobergs	159 000	159 000	Datamaskin för G + K län
H Kalmar	235 000	229 000	
I Gotlands	54 000	49 000	Endast stansutrustning
K Blekinge	145 000	145 000	Endast stansutrustning
L Kristianstads	257 000	256 000	
M Malmöhus	632 000	691 000	
N Hallands	171 000	179 000	Endast stansutrustning
O Göteborg och Bohus	633 000	705 000	
P Älvsborgs	376 000	390 000	
R Skaraborgs	250 000	252 000	
S Värmlands	290 000	290 000	
T Örebro	263 000	273 000	
U Västmanlands	235 000	260 000	Datamaskin för U + C län
W Kopparbergs	287 000	292 000	
X Gävleborgs	294 000	297 000	
Y Västernorrlands	283 000	269 000	Datamaskin för Y + Z län
Z Jämtlands	138 000	126 000	Endast stansutrustning
AC Västerbottens	239 000	232 000	
BD Norrbottens	263 000	270 000	
Hela riket	7 542 000	8 007 000	

¹ Folkmängd år 1970/71 enligt en inom statistiska centralbyrån (med utgångspunkt från folkmängdens förändringar åren 1959—61) utförd preliminär prognos.

BILAGA 3

De lokala skattemyndigheterna

Fögderi	Län	Folk- mängd den 1/1 1962	Fögde- riets ytvidd i km ²	Fögderi	Län	Folk- mängd den 1/1 1962	Fögde- riets ytvidd i km ²
Svartlösa.....	B	61 000	200	Ale-Vättle.....	P	33 000	800
Lidingö-Täby...	B	54 000	90	Simrishamns....	L	33 000	600
Solna.....	B	52 000	20	Lycksele.....	AC	33 000	20 600
Värmdö.....	B	52 000	1 300	Inlands.....	O	33 000	800
Danderyds.....	B	51 000	80	Eslövs.....	M	32 000	700
Sundbybergs....	B	49 000	60	Borås.....	P	32 000	1 300
Västerbergslags	W	47 000	1 900	Örbyhus.....	C	32 000	1 800
Skövde.....	R	46 000	700	Umeå södra....	AC	32 000	3 400
Köpings.....	U	46 000	1 000	Kinna.....	P	32 000	1 100
Karlskoga.....	T	46 000	500	Tranås.....	F	32 000	1 200
Trollhättans....	P	44 000	400	Hälsingborgs...	M	32 000	400
Västerviks.....	H	43 000	2 000	Klippans.....	L	32 000	700
Öknebo.....	B	43 000	1 000	Sunnerbo.....	G	31 000	1 900
Svartsjö.....	B	42 000	1 400	Sala.....	U	31 000	1 900
Västerås.....	U	41 000	1 400	Motala.....	E	31 000	600
Värnamo.....	F	40 000	2 100	Vänersborgs...	P	31 000	800
Skellefteå.....	AC	40 000	1 100	Lidköpings....	R	31 000	600
Jönköpings....	F	40 000	1 300	Malmö.....	M	31 000	400
Sundsvalls.....	Y	40 000	1 300	Trögds.....	C	31 000	1 200
Borlänge.....	W	40 000	600	Reftele.....	F	31 000	1 600
Gällivare.....	BD	39 000	34 100	Skara.....	R	30 000	900
Bodens.....	BD	39 000	4 000	Östersysslets...	S	30 000	2 300
Kiruna.....	BD	39 000	25 800	Jämtlands västra	Z	30 000	9 800
Göteborgs.....	O	39 000	300	Albo.....	G	30 000	1 500
Fagersta.....	U	38 000	2 000	Älvdals.....	S	30 000	4 600
Mölnåls.....	O	38 000	200	Mellansysslets...	S	30 000	1 100
Eksjö.....	F	37 000	900	Piteå.....	BD	30 000	3 100
Alingsås.....	P	37 000	1 000	Karlstads.....	S	30 000	1 200
Ovansiljans....	W	36 000	11 500	Oskarshamns...	H	30 000	1 100
Katrineholms...	D	36 000	1 000	Lunds.....	M	30 000	600
Örnsköldsviks...	Y	36 000	1 200	Vimmerby.....	H	30 000	1 900
Finspångs.....	E	36 000	1 600	Mariestads.....	R	30 000	900
Söderhamns....	X	36 000	1 300	Avesta.....	W	30 000	600
Falköpings....	R	36 000	1 200	Karlskrona....	K	29 000	1 100
Lindes.....	T	35 000	1 900	Gotlands norra..	I	29 000	1 300
Bollnäs.....	X	35 000	3 100	Örebro.....	T	29 000	1 800
Nyköpings....	D	35 000	1 700	Kristianstads...	L	29 000	700
Linköpings....	E	35 000	1 700	Hallsbergs.....	T	29 000	1 300
Kalix.....	BD	35 000	6 700	Nedansiljans...	W	29 000	3 400
Jösse.....	S	34 000	1 700	Norsjö.....	AC	29 000	6 500
Ystads.....	M	34 000	700	Varbergs.....	N	29 000	600
Härnösands....	Y	34 000	1 700	Vetlanda.....	F	29 000	1 500
Mjölby.....	E	34 000	1 400	Hedemora.....	W	29 000	1 400
Ängelholms....	L	34 000	600	Flens.....	D	29 000	1 400
Umeå norra....	AC	33 000	4 600	Hässleholms....	L	29 000	700
Storviks.....	X	33 000	1 800	Falu.....	W	29 000	2 200
Sunnervikens...	O	33 000	900	Jämtlands östra.	Z	28 000	5 800

Fögderi	Län	Folk- mängd den 1/1 1962	Fögde- riets ytvidd i km ²	Fögderi	Län	Folk- mängd den 1/1 1962	Fögde- riets ytvidd i km ²
Västerdals.....	W	28 000	6 700	Osby.....	L	26 000	900
Fryksdals.....	S	28 000	2 700	Melleruds.....	P	25 000	1 900
Kalmar södra...	H	28 000	1 500	Rekarne.....	D	25 000	1 200
Hudiksvalls n...	X	28 000	1 800	Arvidsjaur.....	BD	25 000	20 400
Sölvesborgs.....	K	28 000	600	Uddevalle.....	O	25 000	1 100
Karlshamns.....	K	28 000	500	Södersysslets...	S	25 000	1 600
Tiunda.....	C	28 000	2 200	Töreboda.....	R	25 000	1 500
Kungsbacka.....	N	28 000	900	Norra Roslags..	B	25 000	2 000
Falkenbergs...	N	28 000	900	Vittsjö.....	L	25 000	1 100
Jämtlands södra	Z	27 000	17 800	Landskrona....	M	25 000	500
Norrköpings...	E	27 000	1 900	Hörby.....	M	24 000	700
Kinnevalds och Norrvidinge..	G	27 000	1 900	Gotlands södra..	I	24 000	1 900
Halmstads.....	N	27 000	1 300	Mellersta Roslags	B	24 000	1 300
Jämtlands norra	Z	27 000	14 000	Åsele.....	AC	23 000	15 200
Kalmar norra...	H	27 000	1 400	Tollarps.....	L	23 000	900
Ljusdals.....	X	27 000	5 300	Trelleborgs....	M	23 000	500
Indals.....	Y	27 000	2 100	Ölands.....	H	23 000	1 300
Sandvikens.....	X	27 000	500	Högsby.....	H	23 000	1 800
Gävle.....	X	27 000	1 800	Uppvidinge....	G	23 000	2 100
Kumla.....	T	27 000	1 000	Haparanda.....	BD	23 000	4 800
Kramfors.....	Y	26 000	1 000	Sollefteå.....	Y	23 000	2 500
Burträsk.....	AC	26 000	3 900	Konga.....	G	23 000	1 500
Sävsjö.....	F	26 000	1 800	Ljunga.....	Y	23 000	3 700
Vara.....	R	26 000	1 000	Svenljunga....	P	23 000	1 700
Hudiksvalls södra.....	X	26 000	2 600	Norrvikens....	O	22 000	1 400
Åmåls.....	P	26 000	1 200	Nora.....	T	22 000	1 600
Ronneby.....	K	26 000	700	Vadstena.....	E	21 000	800
Ulricehamns...	P	26 000	1 400	Gripsholms....	D	21 000	900
Tidaholms.....	R	26 000	1 100	Laholms.....	N	20 000	900
Nordanskogs...	Y	26 000	5 200	Ådals.....	Y	20 000	5 500
				Nordmarks....	S	17 000	2 100
				Kinda och Ydre.	E	17 000	1 800

Stad	Län	Folk- mängd den 1/1 1962	Stadens ytvidd i km ²	Stad	Län	Folk- mängd den 1/1 1962	Stadens ytvidd i km ²
Stockholm.....	A	807 000	200	Uddevalle.....	O	35 000	90
Göteborg.....	O	408 000	100	Södertälje.....	B	35 000	40
Malmö.....	M	233 000	80	Karlskrona....	K	33 000	30
Norrköping....	E	92 000	200	Luleå.....	BD	32 000	60
Uppsala.....	C	79 000	100	Kalmar.....	H	31 000	20
Västerås.....	U	79 000	100	Sundsvall.....	Y	30 000	30
Hälsingborg....	M	77 000	50	Landskrona....	M	29 000	20
Örebro.....	T	76 000	100	Kristianstad...	L	26 000	60
Borås.....	P	68 000	100	Växjö.....	G	25 000	70
Linköping.....	E	66 000	60	Östersund....	Z	25 000	50
Eskilstuna....	D	60 000	90	Nyköping.....	D	25 000	90
Gävle.....	X	56 000	80	Umeå.....	AC	23 000	30
Jönköping.....	F	51 000	90	Kristinehamn...	S	21 000	200
Karlstad.....	S	44 000	70	Trelleborg.....	M	20 000	10
Lund.....	M	41 000	40	Falun.....	W	19 000	20
Halmstad.....	N	40 000	30				

BILAGA 4

Statsverkets årliga kostnader för folkbokföring och uppbörd m. m. vid ADB-system (länssystem).

Myndigheter	Antal fast anställda	Personalkostnader	Maskinkostnader	Inventariékostnader	Lokal-kostnader	Omkostnader och övriga kostnader	Summa kostnader per år
Länstyrelserna							
Uppbördssektionerna (exkl. datakontor) ..	ca 480 ¹	9 470 000	10 060 000	120 000	1 150 000	2 100 000	} 33 050 000
Datakontoren.....	ca 560	10 150 000				1 700 000	
Häradsskrivarkontoren.....	ca 1 030	21 230 000				200 000	22 930 000
Rikskattenämnden.....	ca 70	2 120 000		20 000	100 000		2 440 000
Ersättningar till: Postverket och vissa penninginrättningar..						4 800 000	4 800 000
Städerna Stockholm, Göteborg och Malmö.						550 000	550 000
Statsverkets bruttokostnad	2 140	42 970 000	10 060 000	140 000	1 250 000	9 350 000	63 770 000

Avgår: Ersättning från städerna Stockholm, Göteborg och Malmö (för deras andel i vissa kostnader).....

Ersättning från övriga städer med egen uppbördsförvaltning (för deras andel i vissa kostnader).....

Statsverkets nettokostnad vid ADB-system.....

Inberäknat de ca 30 icke-ordinarie landskanslister, vilka i rikssystemet inte medtagits i organisationen, men nu återinförts.

56 270 000

BILAGA 5

Kostnader för genomförandet av ADB-system (länssystem).

	Personal		Maskin- kostnader	Lokal- kostnader	Övriga kostnader	Summa kostnader	Anm.
	Antal	Löner och arvodet					
Utredningsarbete.....	—	3 000 000	—	—	500 000	3 500 000	
Försöksverksamhet inom ett län							
Uppläggning.....	1	385 000	50 000	30 000	70 000	535 000	1/1 1963—1/12 1964
Drift.....	15	415 000	35 000	65 000	85 000	600 000	1/7 1964—1/7 1966
Systemomläggning för landet i övrigt							
Länsstyrelser m. fl.....	2	11 440 000	1 160 000	780 000	1 400 000	14 780 000	1/1 1965—1/7 1966
Riksskattenämnden.....	45	1 045 000	—	65 000	85 000	1 195 000	1/1 1965—1/7 1966
Utbildning.....					500 000	500 000	
Summa kostnader		16 285 000	1 245 000	940 000	2 640 000	21 110 000	
				Avrundat till kronor		21 500 000	

¹ Ca 330 arbetsmånader.

² Ca 110 personer för arbetsledning och 65 för maskindrift samt ca 7 400 biträdesmånader.

BILAGA 6

Jämförelse mellan statsverkets kostnader för folkbokföring och skatteuppbörd m. m. vid nuvarande system och vid ADB-system

	Nuvarande organisation			Organisation vid ADB-system						Skilln. mellan nuv. syst. och ADB-system						Investering vid ADB-system	
	Per-sonal antal	Årskostnad	Per-sonal antal	Rikssystem		Länssystem		Per-sonal antal	Årskostnad	Rikssystem		Länssystem		Riks-system	Läns-system		
				Per-sonal antal	Årskostnad	Per-sonal antal	Årskostnad			Per-sonal antal	Årskostnad	Per-sonal antal	Årskostnad				
Personal.....	2 780	54 000 000	1 980	39 970 000	2 140	42 970 000	— 800	— 14 030 000	— 640	— 11 030 000	—	—	—	—	—		
Maskiner.....		1 450 000		5 400 000		10 060 000		+ 3 950 000		+ 8 610 000					24 900 000		
Inventarier (merkostn.) ..		—		170 000		140 000		+ 170 000		+ 140 000					1 000 000		
Omkostn. o diverse kostn.		9 050 000		9 350 000		9 350 000		+ 300 000		+ 300 000					—		
Lokaler.....		1 300 000		1 150 000		1 250 000		— 150 000		— 50 000					5 500 000		
Statsverkets bruttokostn.		65 800 000		56 040 000		63 770 000		— 9 760 000		— 2 030 000					31 400 000		
Avgår ersättningar från städer med egen upp-förvaltnbörds.....		— 4 400 000		— 4 840 000		— 7 500 000									—		
Statsverkets nettokostn.		61 400 000		51 200 000		56 270 000		— 10 200 000		— 5 130 000					31 400 000		
Summa kronor.....															50 500 000		

Kostnader för ADB-systemet vid ADB-systemet

BILAGA 7

BILAGA 7

Statsverkets årliga kostnader för folkbokföring och skatteuppbörd m. m. vid nuvarande organisation

Myndighet	Antal fast anställda	Personalkostnader			Maskin-kostnader	Lokal-kostnader	Om-kostnader och övriga kostnader	Summa kostnader per år
		Löner och arvoden	Pensionsavgifter	Summa personal-kostnad				
Länsstyrelserna								
Uppbördsdetaljerna.....	347	5 950 000	1 370 000	7 320 000	} 500 000	820 000	1 400 000	15 300 000
Folkbokföringsdetaljerna.....	313	4 280 000	980 000	5 260 000				
Lokala skattemyndigheter (häradsskrivarkontoren).....	ca 1 700	27 000 000	6 200 000	33 200 000	100 000		2 200 000	35 500 000
Statistiska centralbyrån								
Avd. för folkbokföring.....	25	470 000	110 000	580 000	—	40 000	40 000	660 000
Riksskattenämnden.....	24	730 000	150 000	880 000	—	40 000	80 000	1 000 000
Postverket								
Generalpoststyrelsens skattekontor, centrala skattekontot, postgirokontorets skatteavdelning samt skatteavdelningarna i residensstäderna.....	ca 370	5 500 000	1 260 000	6 760 000	850 000	400 000	5 140 000	13 150 000
Centrala uppbördsnämnden.....							20 000	20 000
Städerna Stockholm, Göteborg och Malmö..							1170 000	170 000
Statsverkets bruttokostnad	Summa	43 930 000	10 070 000	54 000 000	1 450 000	1 300 000	9 050 000	65 800 000

Avgår ersättning från städer med egen uppbördsförvaltning till:

Postverket för städernas andel i postverkets kostnader)..... — 3 900 000

Länsstyrelserna (för vissa tryckningsarbeten)..... — 500 000

Statsverkets nettokostnad..... Summa kronor 61 400 000

1 Beloppet avser ersättning för vissa kostnader för folkbokföringen i angivna städer.

NORDISK UDREDNINGSSERIE (NU) 1962

1. Helsetjeneste for søfarende.
2. Nordiskt samarbete inom radio och television.
3. Vattenkraften i Torne och Kalix älvar.

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1962

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Atomansvarighet II. [14]

Utrikesdepartementet

Aspekter på utvecklingsbiståndet. [12]

Försvarsdepartementet

Totalförsvarets personalfrågor. [3]

Socialdepartementet

Skogstillgångarna i Jämtlands län. [1]
Arbetstidsförkortningens omfattning och utläggning.
[17]

Kommunikationsdepartementet

Statsbidrag till enskild väghållning, m. m. [6]

Finansdepartementet

Finansplan för budgetåret 1962/63 samt Preliminär
nationalbudget för år 1962. [8]
Städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i
förhållande till staten. [9]
1959 års långtidsutredning. 1. Svensk ekonomi 1960
—1965. [10] 2. Svensk ekonomi 1960—1965. Bilagor
1—5. [11]
Skärpta regler för rusdrycksinköp. [13]
Automatisk databehandling inom folkbokförings-
och uppbördsväsendet. Del II. [18]

Ecklesiastikdepartementet

Vidgad vuxenutbildning på gymnasiestadiet. [5]
Korrespondensundervisningen inom skolväsendet.
[16]

Jordbruksdepartementet

Yrkesutbildningen på trädgårdsområdet. [2]

Handelsdepartementet

Den allmänna näringslagstiftningen. [15]

Inrikesdepartementet

Arbetsuppgifter och utbildning för viss sjukvårds-
personal. [4]
Kommunal beredskap. [7]